

Міністерство освіти і науки України
Університет митної справи та фінансів

Факультет фінансовий
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Кваліфікаційна робота магістра

на тему: Управління ефективністю використання активів підприємства
в умовах підвищеного ризику воєнного стану

Виконав: студент групи ФК22-1зм
спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та
страхування»

Лебідь Тетяна Володимирівна

(прізвище, ім'я та по батькові)

Керівник к.е.н., доцент, Дудчик О.Ю.

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Рецензент _____

(місце роботи)

(посада)

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Лебідь Т.В. Управління ефективністю використання активів підприємства в умовах підвищеного ризику воєнного стану.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». – Університет митної справи та фінансів, Дніпро, 2024.

У кваліфікаційній роботі розглянуто теоретико-методологічні засади економічної сутності категорії «активи» та досліджено основні аспекти процесу управління активами підприємства. Проаналізовано показники фінансово-господарської діяльності публічного акціонерного товариства «Дніпропетровський агрегатний завод» за 2019–2022 роки та надано оцінку ефективності використання активів підприємства. Встановлено ключові проблеми в системі управління активами, надано та обґрунтовано практичні рекомендації для оптимізації результативності використання активів підприємства.

Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків, подана на 99 сторінках, містить 12 таблиць, 27 рисунків, 22 додатки. Список використаних джерел включає 65 найменувань.

Ключові слова: активи, необоротні активи, оборотні активи, управління активами, фінансовий аналіз.

Список публікацій здобувача.

Лебідь Т.В., Дудчик О.Ю. Актуальні проблеми управління активами підприємств під впливом ризиків воєнного стану в Україні та шляхи їх подолання / Збірник наукових публікацій міжнародної мультидисциплінарної наукової інтернет-конференції «Світ наукових досліджень» – 24-25 жовтня 2023 р. – м. Тернопіль, Україна, м. Ополе, Польща, с. 29-30.

ANNOTATION

Lebid T.V. Management of the efficiency of the use of enterprise assets in conditions of increased risk of martial law.

Qualification work for a master's degree in specialty 072 «Finance, banking and insurance». – University of Customs and Finance, Dnipro, 2024.

The qualification work considers the theoretical and methodological foundations of the economic essence of the category «assets» and investigates the main aspects of the process of managing the assets of the enterprise. The indicators of financial and economic activity of the public joint-stock company «Dnipropetrovsk Aggregate Plant» for 2019-2022 are analyzed and the efficiency of the use of enterprise assets is assessed. The key problems in the asset management system are identified, practical recommendations for optimizing the efficiency of the use of enterprise assets are provided and substantiated.

The master's thesis consists of an introduction, three chapters, conclusions, a list of references, and appendices, is presented on 99 pages, contains 12 tables, 27 figures, and 22 appendices. The list of references includes 65 names.

Keywords: assets, non-current assets, current assets, asset management, financial analysis.

List of publications of the applicant.

Lebid T.V., Dudchyk O.Y. Actual problems of enterprise asset management under the influence of martial law risks in Ukraine and ways to overcome them / Collection of scientific publications of the international multidisciplinary scientific Internet conference «World of Scientific Research» – October 24-25, 2023 – Ternopil, Ukraine, Opole, Poland, pp. 29-30.

ЗМІСТ

ВСТУП		5
РОЗДІЛ 1	ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА	8
1.1	Активи підприємства: визначення та сутність	8
1.2	Основні завдання та принципи управління активами на підприємстві	16
1.3	Методологія фінансового аналізу ефективності управління активами підприємства	20
РОЗДІЛ 2	АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ АКТИВІВ ПУБЛІЧНОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ АГРЕГАТНИЙ ЗАВОД»	27
2.1	Загальний огляд діяльності та фінансового стану АТ «Дніпропетровський агрегатний завод»	27
2.2	Аналіз стану активів АТ «Дніпропетровський агрегатний завод»	42
2.3	Оцінка ефективності використання активів підприємства в умовах воєнного стану	54
РОЗДІЛ 3	НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ПУБЛІЧНОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ АГРЕГАТНИЙ ЗАВОД» В УМОВАХ ПІДВИЩЕНОГО РИЗИКУ ВОЄННОГО СТАНУ	69
3.1	Прогнозування ймовірності банкрутства підприємства	69
3.2	Ключові проблеми управління активами АТ «Дніпропетровський агрегатний завод» та напрями їх вирішення в умовах воєнного стану в Україні	77
3.3	Прогнозування результатів впровадження вдосконаленої стратегії використання активів підприємства	87
ВИСНОВКИ		95
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ		100
ДОДАТКИ		107

ВСТУП

Актуальність дослідження. У зв'язку з повномасштабною війною в Україні під загрозою опинилося стабільне функціонування вітчизняних підприємств, діяльність яких є своєрідним двигуном повоєнного соціально-економічного розвитку держави. Одним із визначальних чинників, який забезпечує безперервність діяльності, оптимальний рівень фінансових показників, отримання максимальних економічних вигод, є ефективність системи управління активами підприємства. Відтак процес прийняття й реалізації управлінських рішень щодо формування, розподілу та використання активів набуває особливого значення з огляду на динамічні зрушення в усіх сферах українського та міжнародного бізнесу.

В процесі аналізу наукової літератури встановлено, що проблематика галузі управління активами підприємства постійно перебуває в полі зору сучасних українських вчених. Вагомий внесок у дослідження зробили Г.Я. Аніловська, І.Б. Висоцька, М.М. Бердар, К.В. Васьківська, О.А. Сич, І.М. Вахович, Н.О. Власова, Л.Л. Носач, О.В. Кнейслер, Л.Л. Ковальська, І.В. Кривов'язюк, Г.О. Крамаренко, О.Є. Чорна, О.І. Лисак, Б.М. Литвин, М.В. Стельмах, А.М. Поддєрьогін, Ю.С. Цал-Цалко та інші.

Проте у зв'язку з непередбачуваними ризиками, які виникають під час воєнного стану та бойових дій в Україні, питання ефективності використання активів продовжує гостро потребувати постійного дослідження та оперативного вдосконалення.

Метою кваліфікаційної роботи є систематизація теоретичних положень та розроблення практичних рекомендацій для оптимізації управління активами підприємства в умовах воєнного стану в Україні.

Для досягнення мети дослідження поставлено такі **завдання**:

- розглянути визначення та сутність активів підприємства;
- систематизувати завдання та принципи управління активами;
- дослідити методологічні засади фінансового аналізу ефективності управління активами підприємства;

- охарактеризувати показники діяльності та фінансового стану АТ «Дніпропетровський агрегатний завод»;
- проаналізувати стан та ефективність використання активів;
- діагностувати ймовірність кризового стану підприємства;
- встановити проблеми управління активами АТ «Дніпропетровський агрегатний завод» та розробити напрями їх вирішення;
- обґрунтувати результативність запропонованих заходів для вдосконалення управління активами підприємства.

Об'єктом дослідження є процес управління активами підприємства.

Предметом дослідження є теоретичні та прикладні засади управління ефективністю використання активів підприємства в умовах воєнного стану в Україні на прикладі АТ «Дніпропетровський агрегатний завод».

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети й вирішення окреслених завдань використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження. Для вивчення теоретичних положень щодо економічної сутності категорії «активи», основних аспектів управління активами, критеріїв їх ефективності застосовано методи діалектичного пізнання, аналізу, синтезу, індукції, дедукції, аналогії, абстрагування, конкретизації, узагальнення. За допомогою методів групування, порівняння, фінансового аналізу, табличних та графічних методів здійснено опрацювання фінансової інформації та оцінку показників діяльності підприємства. Для проведення діагностики ймовірності банкрутства, прогнозування та обґрунтування ефективності запропонованих рекомендацій використано гіпотетичний метод, економіко-математичне моделювання, кореляційно-регресійний аналіз. Числово обробку даних здійснено з використанням функцій побудови таблиць, графіків та діаграм у програмному забезпеченні Microsoft Excel.

Апробація матеріалів кваліфікаційної роботи. Результати дослідження «Актуальні проблеми управління активами підприємств під впливом ризиків воєнного стану в Україні та шляхи їх подолання», які викладені у кваліфікаційній роботі, оприлюднено на Міжнародній мультидисциплінарній науковій інтернет-

конференції «Світ наукових досліджень», м. Тернопіль, Україна, м. Ополе, Польща, 24-25 жовтня 2023 р.

Практичне значення отриманих результатів полягає в розробленні обґрунтованих прикладних рекомендацій для оптимізації процесу управління активами АТ «Дніпропетровський агрегатний завод», застосування яких сприятиме збереженню позитивних тенденцій та нейтралізації негативних явищ у процесі використання активів.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти України, міжнародні стандарти фінансової звітності, науково-методична література, матеріали науково-практичних конференцій, довідково-аналітична інформація Міністерства фінансів України, установчі документи та фінансова звітність АТ «Дніпропетровський агрегатний завод».

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків, подана на 99 сторінках, містить 12 таблиць, 27 рисунків, 22 додатки. Список використаних джерел складає 65 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Активи підприємства: визначення та сутність

Сучасний український бізнес вимушений функціонувати в надскладних економічних умовах воєнного стану в Україні. Оскільки розвиток підприємництва є одним із основних чинників стабільного економічного та соціального розвитку держави, то значно зростає важливість забезпечення високоефективного управління діяльністю суб'єктів господарювання. Важливу роль у цьому процесі відіграють активи підприємства, які при правильному використанні удосконалюють його функціонування та підвищують потенціал. У зв'язку з цим вивчення економічної природи активів має не лише наукове, а й суттєве практичне значення.

З огляду на необхідність всебічного дослідження економічної сутності активів підприємства необхідно проаналізувати, як розкривається це поняття в нормативно-правових актах України та в сучасній науковій літературі.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV (в редакції від 01.01.2024) [38], наказу Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (в редакції від 03.01.2024) [39] активами визнаються ресурси, які підприємство контролює у результаті минулих подій та використання яких, як очікується, у майбутньому призведе до отримання ним економічних вигод.

Також потрібно звернути увагу на Міжнародні стандарти фінансової звітності в частині тлумачення поняття «активи підприємства». Так, у розділі 4 Концептуальних основ фінансової звітності актив визначається як «теперішній економічний ресурс, що контролюється суб'єктом господарювання внаслідок минулих подій», а економічним ресурсом є «право, що має потенціал створення економічних вигод» [34, ст. 24].

Водночас слід зауважити, що під тиском змін, які відбуваються у нашій державі та у світі впродовж останніх років, необхідність конкретизації терміну та сутності активів підприємства не втрачає своєї актуальності серед науковців й дотепер. Сучасні вчені економічної та фінансової галузей, зокрема К.В. Багацька, І.М. Вахович, Н.О. Власова, Т.О. Говорушко, С.М. Жукевич, О.В. Кнейслер, Л.Л. Ковальська, І.В. Кривов'язюк, М.Р. Лучко, В.Ф. Петрова, А.І. Фаріон, О.О. Шеремет, І.О. Школьник, у своїх наукових працях досліджують основні аспекти окресленої проблематики та надають більш розширене її тлумачення.

Узагальнюючи думки І.М. Вахович [6, ст. 201], В.Ф. Петрової [35, ст. 36], М.Р. Лучко, С.М. Жукевич, А.І. Фаріон [27, ст. 73], О.В. Кнейслер [62, ст. 154], можна визначити, що активами вважається майно підприємства як у матеріальній, так і в нематеріальній формах, яке придбане за рахунок власного та/або запозиченого капіталу, перебуває у розпорядженні суб'єкта господарювання на правах власності або володіння, призначається для використання в процесі здійснення статутної діяльності з метою отримання прибутку або інших економічних вигод та відображається у балансі підприємства.

У своїх працях К.В. Багацька, Т.А. Говорушко та О.О. Шеремет погоджуються з думкою інших науковців та доповнюють, що до активів підприємства окрім всього наявного майна та цінностей відносяться також боргові права. В балансі активи групуються за господарським призначенням і розташовуються згори донизу за правилом зростаючої ліквідності, тобто чим нижче розташований рядок у лівій частині балансу, тим ліквідніші активи, розміщені в цьому рядку [1, ст. 55].

Н.О. Власова вважає, що важливою характеристикою суб'єкта господарювання є наявність у його власності, господарському веденні або оперативному управлінні відокремленого майна. Це майно, яким безпосередньо являються активи, створює матеріально-технічні умови для функціонування підприємства, забезпечує його економічну самостійність та надійність [57, ст. 37].

Свій погляд на визначення терміну «активи» також розкривають Л.Л. Ковальська та І.В. Кривов'язюк. Так, на їхню думку, «активи – це сукупність

матеріальних і нематеріальних цінностей підприємства у вартісному виразі, що формуються з власних і позичкових джерел фінансування, систематично поновлюються (відновлюються), обслуговуючи виробничо-господарський процес і забезпечуючи його безперервність, задля досягнення економічних і соціальних вигід» [14, ст. 235].

Окрім основних ознак активів, наведених у дослідженнях вищезгаданих науковців, І.О. Школьник виокремлює ряд специфічних ознак активів підприємства, а саме [60, ст. 62-63]:

- активи мають детерміновану вартість, тобто не просто певну цінність для підприємства, а й вартість, яку можна виміряти, що дозволяє визнавати їх як об'єкт бухгалтерського обліку;
- активи повністю контролюються суб'єктом господарювання;
- активи характеризуються відповідною продуктивністю;
- активи генерують дохід підприємства в процесі його операційної чи інвестиційної діяльності;
- активи знаходяться в процесі постійного обороту;
- активи є носієм фактору ризику;
- активи тісно пов'язані з факторами ліквідності та часу.

Отже, важливо зазначити, що аналіз чинних нормативно-правових актів України та сучасної економічної літератури довів існування неоднозначних наукових та практичних підходів до трактування поняття «активи підприємства», які базуються на класичних аспектах і не враховують стрімкі зміни в сучасному світі. Крім того, частина досліджень сконцентована на окремих складових активів суб'єктів господарювання, тоді як ефективність господарської діяльності підприємства визначається комплексним та ефективним управлінням всього майна загалом [36, ст. 250].

Як зазначає у своїй науковій статті В.В. Скоробогатова, «дана проблема призводить до неоднозначності та суперечливості трактувань понять та спричиняє проблемні питання в процесі правового регулювання діяльності підприємств»

[52, ст. 340]. Ми поділяємо думку В.В. Скоробогатової та вважаємо, що в складних умовах сьогодення в законодавчих та нормативно-правових актах України, зокрема в Господарському [11] та Цивільному кодексах [65], обов'язково має бути закріплене чітке та повне визначення терміну «активи підприємства» для уникнення суперечливих питань, чого на сьогоднішній день немає.

З метою здійснення ефективного управління активами їх доцільно систематизувати за ключовими ознаками. Узагальнену класифікацію активів у розрізі основних характеристик наведено в додатку А. Склад активів підприємства за характером участі в господарському процесі, швидкості обороту та у розрізі статей форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» представлено у табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Склад активів підприємства

Активи	
Необоротні:	Оборотні:
<ul style="list-style-type: none"> – нематеріальні активи; – незавершені капітальні інвестиції; – основні засоби; – інвестиційна нерухомість; – довгострокові біологічні активи; – довгострокові фінансові інвестиції, які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств; – інші довгострокові фінансові інвестиції; – довгострокова дебіторська заборгованість; – відстрочені податкові активи; – інші необоротні активи. 	<ul style="list-style-type: none"> – запаси; – поточні біологічні активи; – дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги; – дебіторська заборгованість за розрахунками за виданими авансами; – дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом; – інша поточна дебіторська заборгованість; – поточні фінансові інвестиції; – гроші та їх еквіваленти; – витрати майбутніх періодів; – інші оборотні активи.

Джерело: складено автором на основі [39]

Поділ активів підприємства за характером участі в господарському процесі та швидкості обороту на необоротні та оборотні є дуже важливим аспектом фінансового обліку та звітності суб'єкта господарювання. В результаті здійснення правильної класифікації активів спрощується внутрішнє управління підприємством та прогнозування його фінансових потреб, зацікавлені внутрішні та

зовнішні користувачі отримують достовірну інформацію щодо структури і ліквідності майна суб'єкта господарювання тощо.

Питання віднесення тих чи інших активів підприємства до складу відповідної статті балансу регулюють ряд нормативно-правових актів України, основні з яких наведено в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Нормативно-правові акти, які визначають методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про необоротні та оборотні активи

	Назва	Номер і дата
Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку»	7 «Основні засоби» [45]	№ 92 від 27.04.2000
	8 «Нематеріальні активи» [46]	№ 242 від 18.10.1999
	9 «Запаси» [47]	№ 246 від 20.10.1999
	10 «Дебіторська заборгованість» [40]	№ 237 від 08.10.1999
	12 «Фінансові інвестиції» [41]	№ 91 від 26.04.2000
	27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність» [42]	№ 617 від 07.11.2003
	30 «Біологічні активи» [43]	№ 790 від 18.11.2005
	32 «Інвестиційна нерухомість» [44]	№ 779 від 02.07.2007
План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [48]		№ 291 від 30.11.1999
Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку, активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [16]		№ 291 від 30.11.1999

Джерело: складено автором на основі [30]

Складно не погодитися з думкою Г.Я. Аніловської та Н.С. Марушко, які стверджують, що «наявність на підприємстві необоротних активів обумовлена потребами здійснення процесу постачання сировини та матеріалів, виробництва та зберігання продукції, реалізації готової продукції, функціонування адміністративно-управлінського персоналу, здійснення культурних заходів тощо, тобто ведення безперервної та ритмічної фінансово-господарської діяльності підприємства» [56, ст. 226].

Слід зауважити, що в умовах ринкової економіки провідні українські науковці-економісти приділяють значну увагу дослідженню необоротних активів підприємства та шукають нові підходи до вивчення особливостей їх фінансового забезпечення, адже всі аспекти створення, використання, поновлення, відтворення

та модернізації необоротних активів мають безпосередній вплив на показники ефективної діяльності підприємства та результати отриманої економічної вигоди [54, ст. 540].

У своїй науковій праці Л.Л. Ковальська та І.В. Кривов'язюк називають необоротні активи фіксованими та вважають їх сукупністю як матеріальних, так і нематеріальних ресурсів суб'єкта господарювання, які призначаються для тривалого використання (більше одного року) в процесі здійснення його господарської діяльності [14, ст. 236].

Разом з тим М.М. Берест вважає, що необоротними активами виступають майнові цінності, які суб'єкт господарювання утримує впродовж періоду, що перевищує 12 місяців, або впродовж операційного циклу, якщо він триває більше 12 місяців, які багаторазово використовуються під час здійснення виробничо-господарської діяльності та переносять свою вартість на виготовлену продукцію частинами, поступово [4, ст. 36]. Такої ж думки притримується і вчена М.М. Бердар, але додатково вона ототожнює необоротні активи з основним капіталом [3, ст. 233].

Варто підкреслити, що дослідження сутності необоротних активів, які постійно проводяться вченими-економістами, мають значну практичну цінність для оптимізації управлінської діяльності та досягнення довгострокового успіху на підприємствах усіх форм власності.

Розподіл необоротних активів за певними ознаками на групи дозволяє спростити їх облік та складання фінансової звітності, досягти більш ефективного управління ними. З огляду на важливість необоротних активів у діяльності суб'єктів господарювання та специфіку їх використання в різних галузях в економічних виданнях можна виявити різні критерії щодо класифікації цього виду активів. Найпоширеніші критерії розподілу необоротних активів на групи наведено в додатку Б.

Слід зауважити, що не менш вагоме місце у структурі активів підприємства займають оборотні активи, адже ефективність управління ними має безпосередній вплив на безперервність виробничого процесу та збуту виготовленої продукції,

ліквідність та рентабельність суб'єкта господарювання. Надлишок оборотних активів свідчить про те, що частина капіталу підприємства не працює і не генерує прибуток, а їх нестача може призвести до призупинення виробничого процесу.

Відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» «оборотні активи – гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи використання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу» [39].

Швидкість обороту поточних активів на різних підприємствах буде неоднаковою в залежності від низки чинників, зокрема галузі діяльності, тривалості виробничого циклу, часу знаходження сировини і матеріалів у запасах, специфіки виробництва, періоду кредитування підприємством своїх покупців, тривалості зберігання виготовленої продукції на складах тощо. Тривалість операційного циклу розпочинається з моменту придбання певного оборотного активу й закінчується після надходження коштів за реалізовану продукцію, виготовлену за допомогою цього активу [5, ст. 81-82].

У своїй науковій праці К.В. Васьківська окреслює чотири стадії руху оборотних активів під час одного операційного циклу, а саме:

- 1) I стадія – грошові оборотні активи спрямовуються на закупівлю вхідних запасів, тобто сировини та матеріалів;
- 2) II стадія – вхідні запаси матеріальних оборотних активів змінюються на запаси готової продукції в результаті безпосередньої виробничої діяльності;
- 3) III стадія – запаси готової продукції реалізуються покупцям і до моменту оплати за них перетворюються на дебіторську заборгованість;
- 4) IV стадія – оплачена дебіторська заборгованість знову перетворюється на грошові оборотні активи [5, ст. 81].

У контексті критично важливої необхідності здійснення раціонального та ефективного використання оборотних активів особливого значення набуває розподіл цих активів за певними критеріями. У додатку В узагальнено класифікацію оборотних активів підприємств, досліджену сучасними вченими, зокрема К.В. Васьківською та Н.Р. Домбровською.

У процесі використання активів суб'єкт господарювання завжди повинен враховувати переваги та недоліки кожної групи активів порівняно одна з одною, найпоширеніші з яких відображено в табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Переваги й недоліки необоротних та оборотних активів підприємства

Необоротні активи	Оборотні активи
Переваги	
<ul style="list-style-type: none"> – менший ризик впливу інфляційних процесів; – підвищення цін на нерухомість темпами вищими, ніж темпи інфляції; – тривалий період експлуатації у виробничому процесі; – можливість інтенсивнішого використання під час підйому виробничої діяльності; – здатність приносити стабільний прибуток у формі орендних чи лізингових платежів. 	<ul style="list-style-type: none"> – можливість швидкого перетворення на грошові кошти; – вища ліквідність; – перебування певної частини оборотних активів у виді готових засобів платежу; – високий потенціал структурної трансформації при регулюванні грошових і матеріальних потоків; – можливість підвищити темпи обігу раціональним управлінням.
Недоліки	
<ul style="list-style-type: none"> – низький рівень маневреності; – моральний знос при високих темпах розвитку технологій; – неможливість швидко змінити структуру вкладених коштів; – низький рівень ліквідності; – неспроможність забезпечити потік платежів за погіршення платоспроможності підприємства. 	<ul style="list-style-type: none"> – потенційне знецінення грошових коштів під впливом інфляційних процесів; – додаткові витрати на утримання зайвих оборотних активів; – можливість природних втрат товарно-матеріальних цінностей; – вищий рівень фінансових ризиків.

Джерело: складено автором на основі [57; 61; 63]

Враховуючи складні виклики сьогодення, які постали перед нашою країною, особливого значення набуває розробка й впровадження сучасних та ефективних механізмів управління активами, завдяки яким одні підприємства мали б змогу зберегти свій потенціал, а інші – наростити його.

1.2. Основні завдання та принципи управління активами на підприємстві

Одним із ключових елементів у забезпеченні ефективної діяльності суб'єкта господарювання є система управління активами підприємства, адже в результаті розробки та впровадження раціональних та якісних підходів до управління активами підприємство отримує надійну фінансову стійкість, підвищує свою платоспроможність, покращує інвестиційну привабливість. Варто зауважити, що процес управління активами є досить складним, оскільки не існує єдиних рекомендацій та підходів, які б дозволяли керівництву управляти активами за уніфікованими схемами, тому значне місце в системі фінансового менеджменту на кожному підприємстві займає управління його активами.

У своїх наукових працях українські вчені досить ґрунтовно досліджують особливості оптимального використання активів у процесі здійснення фінансово-господарської діяльності суб'єктами господарювання. Значний внесок у розкриття цього питання зробили А.М. Поддєрьогін [63], Н.О. Власова [57], Т.А. Говорушко [61], О.В. Кнейслер [62] та інші.

Як стверджує професор А.М. Поддєрьогін, «управління активами – це система прийомів і методів розробки та реалізації управлінських рішень, пов'язаних із формуванням, розподілом та ефективним використанням активів підприємства», метою якої є створення оптимального обсягу та складу активів, а також забезпечення їх ефективного використання [63, ст. 166]. Якщо дослідити питання мети управління активами більш розширено, то можна визначити, що кінцевою метою вважається отримання підприємством найбільших економічних вигод, максимізація вартості суб'єкта господарювання, зростання економічного потенціалу, та, зрештою, забезпечення добробуту власників, співробітників, держави, покупців та постачальників [53].

Реалізація визначеної мети та розробка кваліфікованих управлінських рішень щодо управління активами підприємства під час здійснення бізнес-процесів досягається шляхом вирішення конкретних завдань, а саме [62, ст. 159]:

- створення оптимальних обсягів, складу та структури активів для забезпечення запланованих темпів операційної діяльності;
- оптимізація джерел фінансування активів;
- підвищення рентабельності активів при дотриманні допустимого рівня комерційного ризику;
- досягнення мінімального рівня комерційного ризику при очікуваному рівні рентабельності активів;
- забезпечення стабільної платоспроможності суб'єкта господарювання через підтримку оптимального рівня ліквідності активів;
- забезпечення якості активів та оптимального показника їх оборотності при допустимому рівні ризику та достатньому обсягу рентабельності.

Водночас під час реалізації окреслених завдань необхідно дотримуватися основних принципів управління активами, які узагальнено на рис. 1.1.

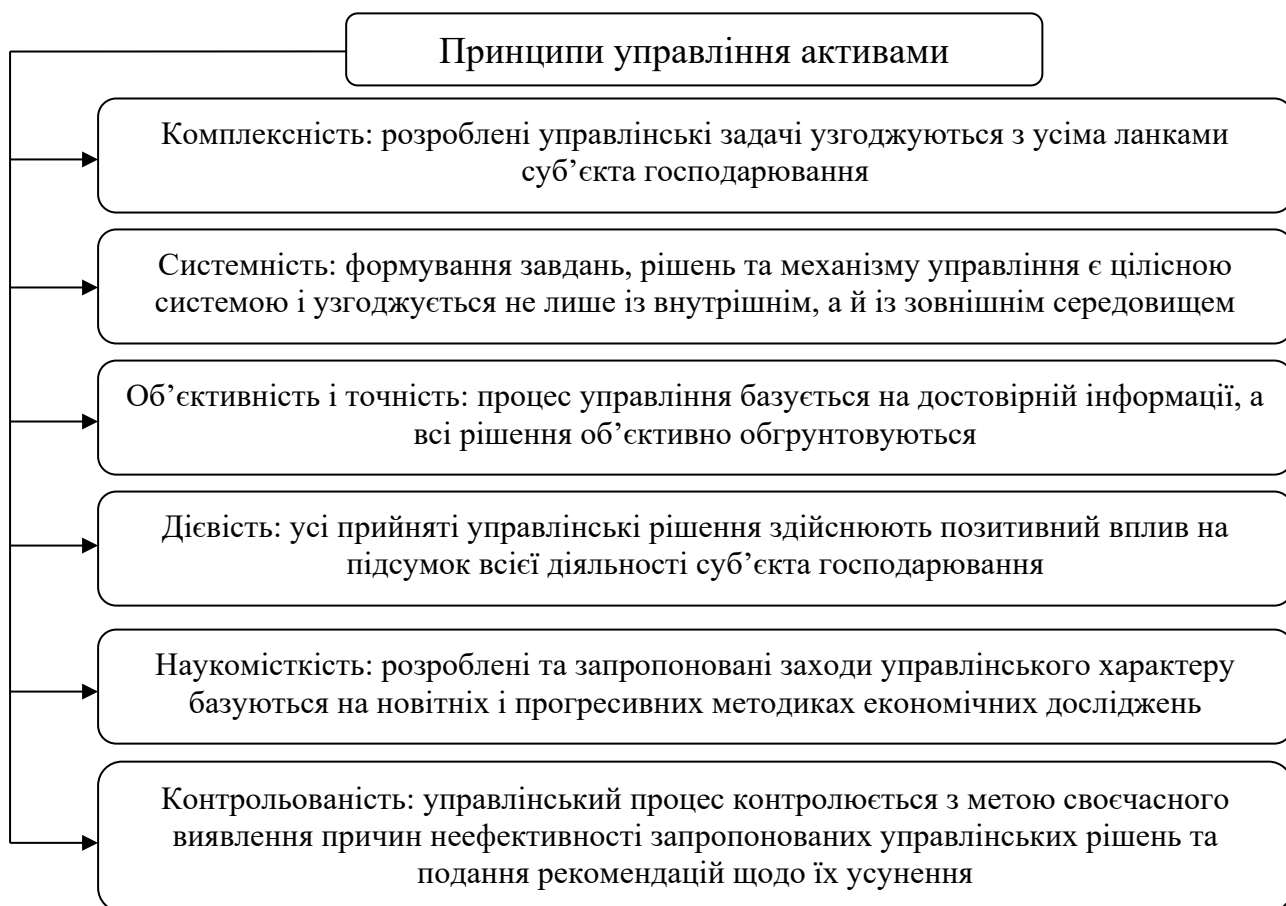

Рис. 1.1. Принципи управління активами підприємства

Джерело: складено автором на основі [32, ст. 111]

Для виконання завдань, які постають перед керівництвом суб'єктів господарювання у процесі здійснення управління активами, доцільно використовувати наступні механізми [22, ст. 5-6]:

- чітка постановка цілей і завдань управління активами та контроль за їх виконанням;
- удосконалення класифікації та методики аналізу ефективності використання всіх груп активів;
- розробка додаткових напрямів управління активами та їх аналіз у випадку впровадження;
- застосування економічних моделей та методів під час прогнозування і планування обсягів та структури активів;
- оптимізація оперативного управління високоліквідними активами;
- створення загальної управлінської стратегії щодо активів;
- застосування внутрішніх заходів впливу на управління активами.

Ефективне виконання завдань, поставлених перед ланкою фінансового менеджменту на підприємстві, неможливе без дотримання певної послідовності управлінських дій. Відтак необхідно навести послідовність етапів управління активами, досліджену вченою І.В. Олександренко, в додатку Д.

Необхідно зазначити, що в межах реалізації своєї фінансової політики кожне підприємство розробляє як загальну політику управління активами, так і окремо політику управління необоротними та оборотними активами. Така необхідність зумовлена тим, що різні групи активів мають різні характеристики. Дуже важливим аспектом є дотримання оптимального співвідношення між цими категоріями активів, оскільки нестача необоротних активів може спричинити неможливість виробництва запланованих обсягів продукції або недостатнє забезпечення співробітників робочими місцями, в той час як порушення стабільної операційної діяльності стане наслідком нестачі оборотних активів.

Слід зауважити, що оскільки необоротні активи є найменш мобільною частиною майна підприємства, багаторазово використовуються у господарській

діяльності та частково амортизуються впродовж кожного операційного циклу, то операційний вплив на них мінімальний. Отже, ключовим завданням управління необоротними активами є своєчасне їх оновлення після фізичного та морального зносу, забезпечення безперебійного використання у виробничому процесі, сприяння нарощенню необоротних активів для подальшого розширення обсягів виробництва, створення стабільного джерела фінансування [61, ст. 123].

Разом з тим під час здійснення управління оборотними активами перед керівництвом суб'єктів господарювання стоїть набагато ширше коло питань, оскільки і надлишок оборотних активів, і їх недостатній обсяг негативно позначаються на кінцевому результаті діяльності підприємства в цілому.

З метою досягнення високого рівня ефективності управління поточними активами фінансове керівництво підприємства має постійно та оперативно виконувати завдання, спрямовані на забезпечення безперебійної виробничої діяльності, прискорення оборотності оборотних активів, забезпечення їх ліквідності та підвищення рентабельності, мінімізацію ризиків і втрат, пов'язаних з формуванням оборотних активів, оптимізацію обсягу й структури джерел фінансування таких активів [62, ст. 161-167].

У сучасній економічній літературі вчені, зокрема О.В. Кнейслер, виділяють чотири типи стратегій фінансування активів:

1. Ідеальна стратегія: необоротні активи фінансуються за рахунок власного капіталу та довгострокових позик, оборотні активи – за рахунок короткострокових зобов'язань.

2. Агресивна стратегія: необоротні активи і незначна частина постійних оборотних активів фінансуються за рахунок власного капіталу й довгострокових зобов'язань, змінні оборотні активи – за рахунок короткострокових позик.

3. Консервативна стратегія: необоротні активи фінансуються за рахунок власного капіталу, оборотні активи – переважно за рахунок довгострокових позик і лише частково за рахунок короткострокових зобов'язань.

4. Поміркована (компромісна): необоротні активи, постійні оборотні та частина змінних оборотних активів фінансуються за рахунок довгострокових джерел, інша частина – за рахунок короткострокових зобов'язань [62, ст. 192-193].

Варто зауважити, що кожне українське підприємство в процесі здійснення господарської діяльності самостійно обирає стратегію фінансування активів та може змінювати її в певні періоди часу, оскільки кожна з перерахованих стратегій має як позитивні, так і негативні сторони.

Отже, враховуючи негативний вплив подій останніх років, зокрема пандемії, світової економічної кризи, політичної та соціальної нестабільності, зрештою, війни нашої держави з Російською Федерацією, ефективне управління активами підприємства набуває особливої актуальності. Важливим напрямом у досягненні цієї мети є регулярне проведення всебічного фінансового аналізу в частині використання підприємством своїх активів, методику якого більш детально розглянуто далі.

1.3. Методологія фінансового аналізу ефективності управління активами підприємства

В умовах економічно нестабільної ситуації в країні сучасні українські вчені продовжують поглиблено досліджувати та розкривати аспекти фінансового аналізу суб'єктів господарювання, зокрема значну увагу цьому питанню у своїх наукових працях приділяли К.В. Багацька, Т.А. Говорушко та О.О. Шеремет [1], М.М. Берест [4], Н.О. Кондратенко та К.О. Великих [19], Б.М. Литвин та М.В. Стельмах [26], М.Р. Лучко, С.М. Жукевич та А.І. Фаріон [27], В.Ф. Петрова [35], І.О. Школьник [60], Ю.С. Цал-Цалко [64] та низка інших вчених.

Як узагальнює у своїй науковій праці Ю.С. Цал-Цалко, «фінансовий аналіз – це складова аналітичного економічного дослідження щодо вивчення рівня, змін і динаміки фінансових показників у їх взаємозв'язку і взаємозумовленості, з метою прийняття ефективних управлінських рішень для забезпечення внутрішньої і

зовнішньої діяльності господарюючих систем, сталого економічного розвитку і стійкого фінансового стану» [64, ст. 10].

Основною метою фінансового аналізу є інформаційне забезпечення прийняття управлінських рішень, на які суттєво можуть впливати ті чи інші фактичні або прогнозовані показники фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання. В результаті аналізу керівництво та фінансовий менеджмент організації отримує певний набір основних, найінформативніших показників, які об'єктивно та всебічно характеризують предмет аналізу [26, ст. 9].

З метою виконання будь-якого аналітичного дослідження, у тому числі й ефективного фінансового аналізу, підприємство повинне використовувати всі доступні йому види інформації, яка має відповідати таким вимогам як: повнота, достовірність, значимість, своєчасність, ефективність, зрозумілість, релевантність та співставленість. У процесі проведення аналізу суб'єкти господарювання використовують широкий спектр інформаційного забезпечення, зокрема [10, ст. 19-20]:

- дані регулятивно-правового характеру;
- фінансові дані нормативно-довідкового характеру;
- фінансову звітність підприємства;
- статистичну звітність;
- дані внутрішньогосподарського (управлінського) обліку;
- експертні оцінки.

Для забезпечення всебічного та об'єктивного фінансового аналізу зацікавленим особам доступний широкий спектр прийомів, які науковці умовно поділяють на традиційні та економіко-математичні [33, ст. 10-11]. Серед традиційних прийомів фінансового аналізу переважно застосовують такі:

- прийом порівнянь, за допомогою якого порівнюють фінансові явища чи процеси з іншими подібними явищами чи процесами для встановлення спільних ознак або розбіжностей між ними під час аналітичного дослідження фінансових та економічних процесів конкретного суб'єкта господарювання;

- прийом деталізації, за допомогою якого визначають позитивний та негативний вплив окремих чинників на фінансові явища або процеси;
- прийом використання абсолютних, відносних та середніх величин, за допомогою чого розраховують середньогалузеві, середньоарифметичні, середньгеометричні, середньозважені та середньохронологічні значення фінансових показників, таксономічні та інтегральні параметри фінансового стану;
- прийом групування інформації, який полягає у здійсненні розподілу сукупності необхідних фінансових явищ на однорідні групи за єдиною ознакою з метою дослідження певної структури загалом та структурних змін зокрема;
- прийом балансування, за допомогою якого визначають співвідношення або пропорції двох взаємопов'язаних урівноважених груп фінансових показників або явищ, результатом чого мають бути тотожні підсумки;
- графічний прийом, який має суттєве ілюстративне значення, за допомогою якого досліджують фінансові закономірності, котрі виражають числову інформацію;
- табличний прийом, суть якого полягає у наведенні аналітичної фінансової інформації у вигляді таблиць;
- прийом елімінування (абстрагування), за допомогою якого визначають вплив окремих фінансових факторів на зміни результативних показників, що зі свого боку надає загальну оцінку фінансово-господарській діяльності суб'єкта господарювання.

У процесі здійснення своєї виробничої та фінансової діяльності підприємство може застосовувати як комплексний поглиблений аналіз, так і швидкий, так званий експрес-аналіз. Водночас варто зауважити, що сучасне економічне середовище вимагає оперативного реагування бізнесу на швидкі зміни, тому в поточній діяльності доцільно використовувати саме експрес-аналіз.

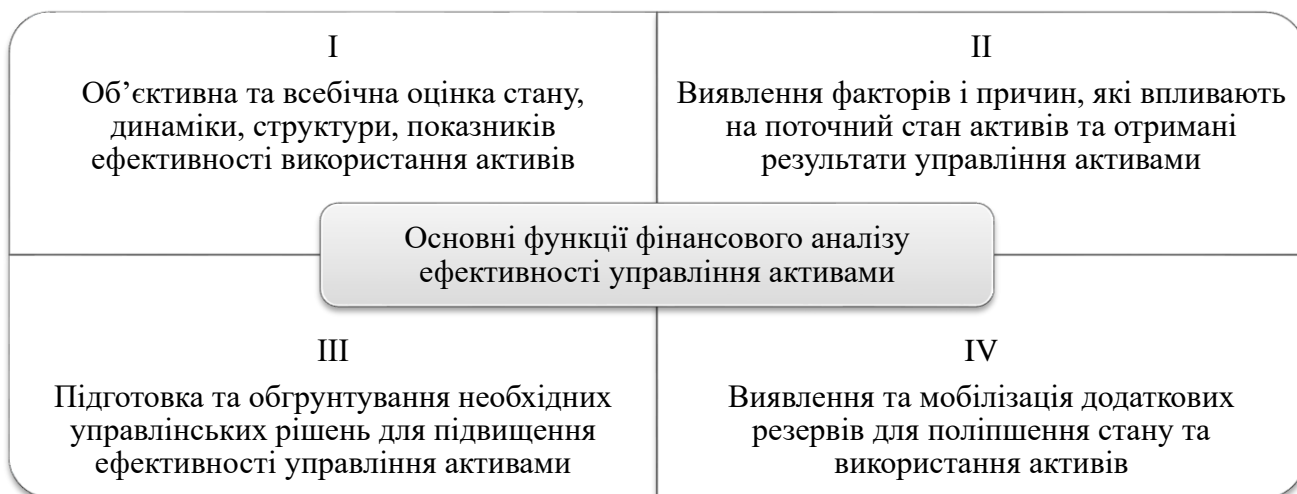
Для досягнення окресленої мети суб'єктами господарювання застосовуються найбільш поширені та інформативні методики фінансового аналізу, які відображено на рис. 1.2.

Рис. 1.2. Методики фінансового аналізу

Джерело: складено автором на основі [10; 27]

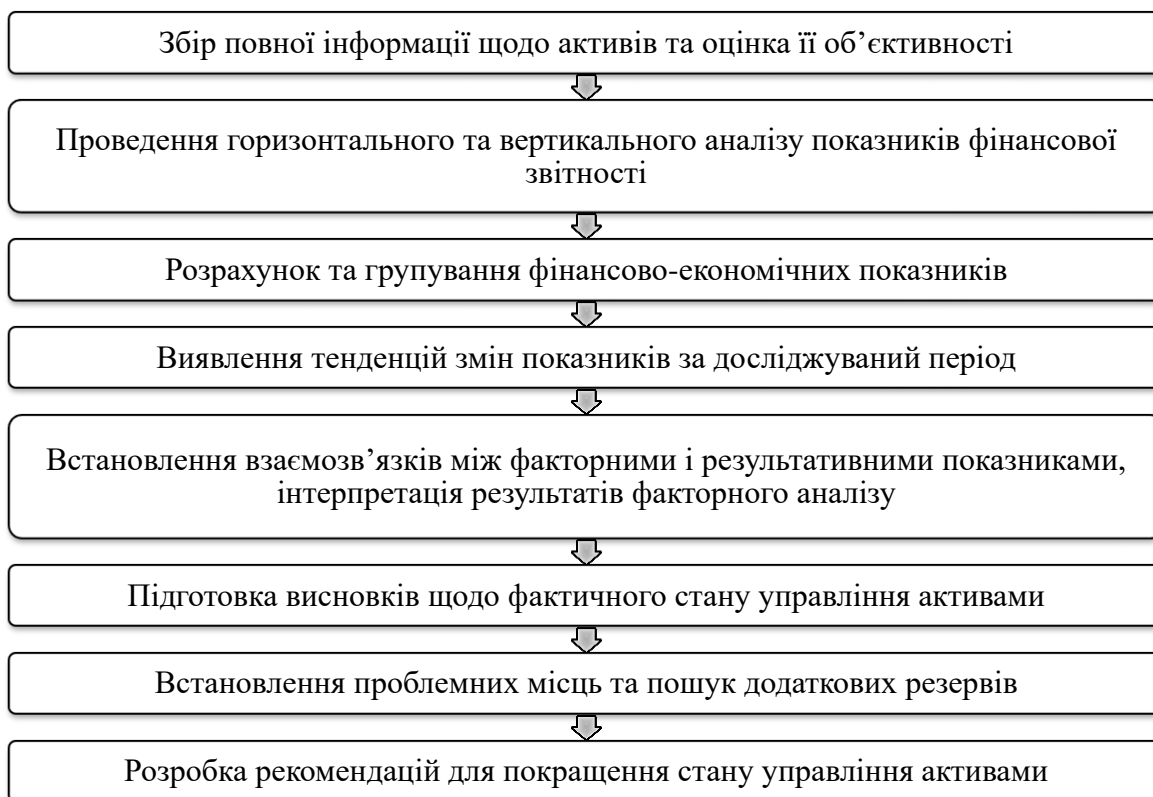
Фінансовий аналіз активів суб'єктів господарювання, як зазначено вище, є вкрай необхідним інструментом для моніторингу та оцінки поточного стану активів, їх динаміки, структури та ефективності використання, основні функції якого наведено на рис. 1.3. За результатами аналітичних досліджень фінансове керівництво підприємства оцінює вплив внутрішніх та зовнішніх чинників на формування показників результативності управління активами, визначає можливі резерви для покращення ефективності використання оборотних та необоротних активів.

**Рис. 1.3. Основні функції фінансового аналізу
ефективності управління активами підприємства**

Джерело: складено автором на основі [19]

Необхідно зауважити, що ефективний фінансовий аналіз можна провести лише дотримуючись певної послідовності дій, які відображено на рис. 1.4.

**Рис. 1.4. Етапи проведення фінансового аналізу
ефективності управління активами підприємства**

Джерело: складено автором на основі [19]

Враховуючи актуальність раціонального та оптимального використання підприємствами своїх активів та динамічні зміни, які зараз відбуваються у всіх сферах життєдіяльності українського та міжнародного бізнесу, сучасні науковці фінансової та економічної галузей приділяють багато уваги дослідженню та вдосконаленню показників ефективності управління активами підприємства.

Разом з тим необхідно зазначити, що після ознайомлення із низкою наукових праць сучасних вчених, таких як К.В. Багацька, Т.А. Говорушко та О.О. Шеремет [1], О.Я. Базілінська [2], М.М. Берест [4], Н.О. Власова та Л.Л. Носач [7], В.В. Галкін та Т.В. Галкіна [9], Н.М. Гаркуша [10], Б.Є. Грабовецький та І.В. Шварц [12], І.Ю. Єпіфанова та В.В. Джеджула [15], Г.Я. Аніловська [56], В.Я. Нусінов [58] та В.В. Ярова [59], встановлено, що серед наукової спільноти в економічній та фінансовій галузі підходи до фінансового аналізу та аспектів його здійснення дещо різняться. Значною мірою це явище пояснюється особливостями функціонування того чи іншого підприємства залежно від галузевої, регіональної чи іншої приналежності.

З метою проведення комплексного аналізу активів поряд з вивченням даних фінансової звітності також доцільно застосовувати найінформативніші коефіцієнтні показники оцінки ефективності управління активами підприємства, які всебічно та повно характеризуватимуть активи загалом та в розрізі статей балансу, дозволять точно оцінити результативність їх використання, визначити та відкоригувати за необхідності їх оптимальну структуру тощо.

Слід відзначити, що найбільш часто в теорії та на практиці під час фінансового аналізу активів підприємства застосовуються коефіцієнти оборотності, зносу (амортизації), постійності, мобільності, придатності, покриття, завантаження, маневрування, показники тривалості одного обороту та рентабельності, фондівіддачі, фондомісткості, фондоозброєності та низка інших.

Доцільно систематизувати основні теоретичні аспекти розрахунків, джерел інформації, рекомендованих значень та характеристик показників оцінки ефективності управління сукупними активами, необоротними активами,

нематеріальними активами, основними засобами, дебіторською заборгованістю, оборотними активами, запасами, грошовими коштами та навести їх в додатку Е.

Враховуючи вищенаведену інформацію, можна підсумувати, що в складних умовах сьогодення процес управління активами підприємств як ніколи вимагає до себе постійної уваги з боку керівництва суб'єктів господарювання та фінансових аналітиків. Повна, достовірна, своєчасна та суттєва інформація щодо використання активів дає можливість вчасно виявити негативні чинники в управлінні ними, сформуванню оптимальну структуру, оперативно розробити шляхи покращення системи управління активами та, як результат, досягти вищого рівня прибутковості підприємства в майбутньому.

Отже, у першому розділі дипломної роботи досліджено низку тлумачень терміну «активи», які зустрічаються у нормативно-правових актах України та в сучасній науковій літературі. Так, у загальному підсумку активами підприємства можна вважати його матеріальні та нематеріальні майнові цінності, які контролюються ним та можуть бути як власними, так і залученими за допомогою сторонніх джерел фінансування, та основним призначенням яких є використання в процесі здійснення фінансово-господарської діяльності з метою отримання позитивних фінансових результатів та інших економічних вигод.

Під час аналізу наукових праць українських вчених-економістів розглянуто основні аспекти реалізації оптимального використання активів підприємства як загалом, так і в розрізі їх ключових класифікаційних ознак, у тому числі, завдання управління активами, принципи, механізми, послідовність дій, типи стратегій фінансування активів тощо.

Необхідно зауважити, що з метою проведення подальшого ґрунтовного дослідження активів підприємства та управління ними розглянуто особливості методології фінансового аналізу активів, окреслено основні його методики, сформовано послідовність виконання розрахунків та їх оцінки, систематизовано низку коефіцієнтів для визначення рівня ефективності управління активами суб'єкта господарювання.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ АКТИВІВ ПУБЛІЧНОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ АГРЕГАТНИЙ ЗАВОД»

2.1. Загальний огляд діяльності та фінансового стану АТ «Дніпропетровський агрегатний завод»

Для проведення аналітичного дослідження ефективності управління активами обрано публічне акціонерне товариство «Дніпропетровський агрегатний завод» (скорочена назва відповідно до Статуту товариства – АТ «ДАЗ») та використано його фінансову звітність за 2019–2022 роки [50].

Дніпропетровський агрегатний завод заснований у 1927 році, зареєстрований за адресою м. Дніпро, вул. Щепкіна, 53, код ЄДРПОУ – 14311614, обслуговується АТ «МОТОР-БАНК» (м. Запоріжжя). За організаційно-правовою формою з грудня 2023 року АТ «ДАЗ» є акціонерним товариством публічного типу. Згідно із підпунктом 26 частини 1 статті 2 Закону України «Про акціонерні товариства» від 27.07.2022 № 2465-IX (в редакції від 01.01.2023) «публічне акціонерне товариство – акціонерне товариство, щодо акцій якого здійснено публічну пропозицію та/або акції якого допущені до торгів на організованому ринку капіталу» [37].

АТ «ДАЗ» є машинобудівним підприємством із багаторічним досвідом випуску гідроапаратури для шахт, виробів авіаційної техніки й продукції загального технічного призначення. Товариство має в наявності устаткування для виготовлення деталей з будь-якої сировини, обладнання для механічної обробки, збирання та випробування власної продукції, різноманітні технологічні прилади та високоякісний інструмент для обробки жаростійкої та нержавіючої сталі, має потужну виробничу інфраструктуру. Значну частину продукції заводу складають агрегати, які використовуються в цивільній авіації, інших галузях народного господарства, а також у військовій сфері. З 1948 року завод є головним підприємством по випуску гідравлічної та паливної апаратури для шахт [50].

Переважна частина виготовленої продукції АТ «ДАЗ» реалізується в Україні, водночас упродовж останніх років значно зросли поставки до країн Європейського Союзу. Основними українськими споживачами продукції, яку виготовляє завод, являються ПАТ «Мотор Січ», ДП ЗМКБ «Прогрес», ДП ДГЗП «Спецтехноекспорт», ТОВ «ДТЕК ЕНЕРГО» та інші.

На рис. 2.1 наведено інформацію про види діяльності Дніпропетровського агрегатного заводу в розрізі кодів класифікації видів економічної діяльності [17].

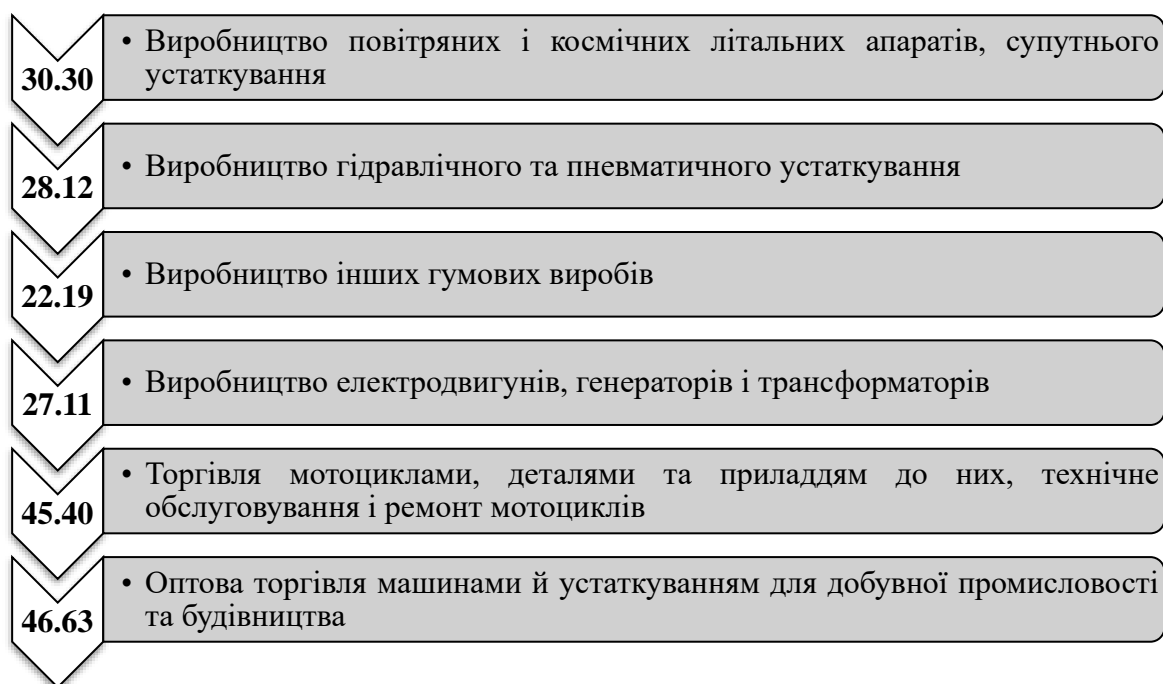

Рис. 2.1. Види діяльності АТ «ДАЗ»

Джерело: складено автором на основі [50]

Структура управління товариства побудована переважно за лінійно-функціональним принципом. Підрозділи заводу (управління, відділи, окремі бюро тощо) підпорядковані заступникам голови правління з відповідних питань і складають у сукупності функціональні служби підприємства [50].

Організаційна структура АТ «ДАЗ» спроможна вирішувати питання майже усього життєвого циклу продукції (розробка, підготовка виробництва, виготовлення, обертання та експлуатація), а також ресурсного, кадрового, правового, інформаційного забезпечення діяльності товариства. Частиною організаційної структури заводу є чотири його дочірні підприємства, які діють як

самостійні юридичні особи, не утворюючи разом з материнською структурою будь-яких формальних об'єднань, інформацію про які наведено на рис. 2.2.

Дочірнє підприємство «Оздоровчий комплекс ім. космонавта Комарова В.М.»	<ul style="list-style-type: none"> • Розташоване в м. Генічеськ Херсонської області, призначене для пільгового відпочинку та оздоровлення працівників АТ «ДАЗ» та їх сімей. З лютого 2022 року знаходиться під окупацією.
Дочірнє підприємство «Авіаагрегат»	<ul style="list-style-type: none"> • Розташоване в м. Дніпро, займається переважно торгово-посередницькою діяльністю, сприяючи прискоренню обертання обігових коштів АТ «ДАЗ» та зниженню його витрат у сфері реалізації продукції
Дочірнє підприємство фірма «Ракета»	<ul style="list-style-type: none"> • Розташоване в м. Дніпро, виконувало щодо АТ «ДАЗ» такі ж завдання, як і ДП «Авіаагрегат», але останнім часом згорнуло свою діяльність
Дочірнє підприємство «Авіакомплект»	<ul style="list-style-type: none"> • Розташоване в м. Дніпро, зорієнтоване насамперед на транспортне обслуговування АТ «ДАЗ»

Рис. 2.2. Характеристика дочірніх підприємств АТ «ДАЗ»

Джерело: складено автором на основі [50]

Виробнича структура Дніпропетровського агрегатного заводу включає підрозділи основного й допоміжного виробництва, які охоплюють практично всі технологічні етапи машинобудування. В основному виробництві вирізняють спеціалізовані та складальні цехи, зокрема ливарний, ковальсько-заготівельний, цехи металопокриттів та дрібних металовиробів. Допоміжне виробництво АТ «ДАЗ» включає інструментальний, ремонтно-механічний, енергетичний цехи та ремонтно-будівельну дільницю [50].

Разом з тим кадрова політика Дніпропетровського агрегатного заводу, яка відображена у колективному договорі та інших управлінських документах, націлена на забезпечення як оперативних, так і довгострокових потреб підприємства належною кількістю співробітників із відповідними професіями та кваліфікаціями. Для цього постійно проводиться систематична робота з

підвищення кваліфікацій працівників як безпосередньо на підприємстві, так і у спеціалізованих закладах професійної освіти.

Дані про кількісний склад співробітників та заробітну плату наведено в додатку Ж. Проаналізувавши наведені дані, можна зробити висновок, що, попри заходи, спрямовані на покращення умов праці на досліджуваному заводі, ситуація з кількісним складом працівників виглядає не найкращим чином.

Встановлено, що середня кількість працівників АТ «ДАЗ» демонструє стійку негативну динаміку, оскільки станом на початок 2019 року на заводі фактично працювали 2184 ос., але вже за чотири роки їх кількість знизилася на 77,43% і склала всього 493 ос. Одночасно у 1,22 рази зросла кількість співробітників, які змушені були перейти на роботу на умовах неповного робочого часу. Якщо станом на 01.01.2019 року на підприємстві таких обліковувалося лише 134 ос., що становило 6,14% від загальної кількості працівників, то вже до кінця 2022 року цей показник зріс до 298 ос., тобто їх частка склала 60,45%. Співвідношення загальної кількості співробітників та обсягу працюючих на умовах неповного робочого дня відображено на рис. 2.3.

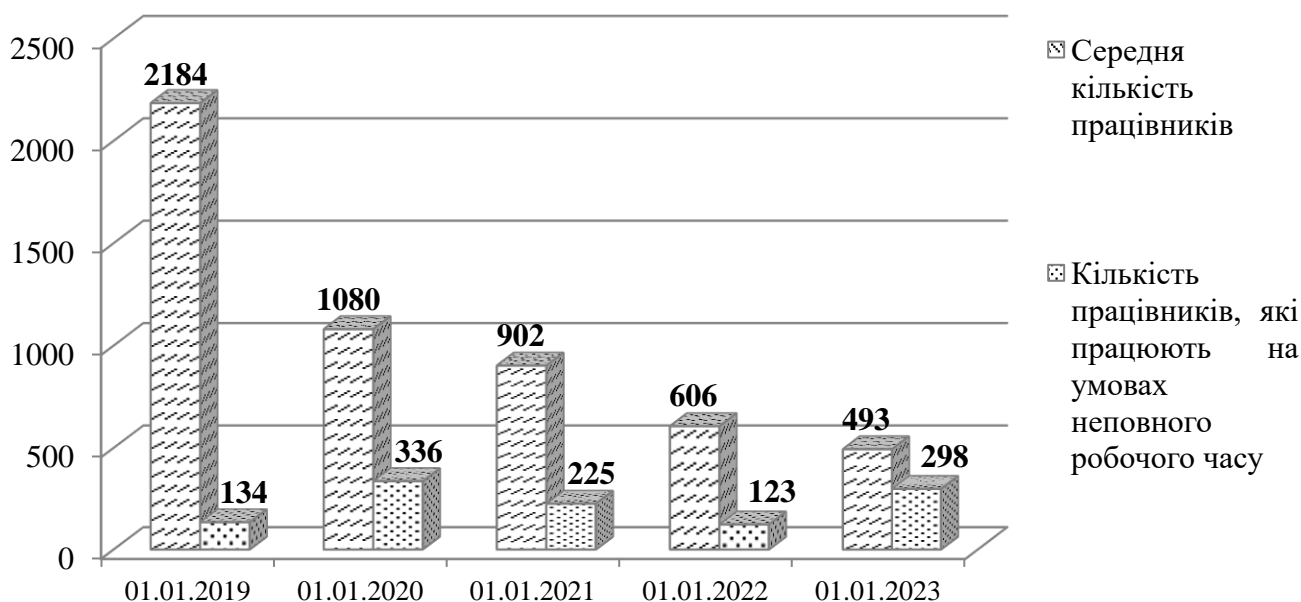

Рис. 2.3. Динаміка кількісного складу працівників АТ «ДАЗ» у 2019–2022 роках, осіб

Джерело: складено автором на основі [50]

Звичайно, й обсяги річного фонду оплати праці АТ «ДАЗ» також постійно знижувалися. Необхідно відмітити, що станом на 01.01.2019 року на оплату праці було спрямовано 170573,9 тис. грн, тоді як упродовж наступних чотирьох років відбулося зниження цього показника на 148825,4 тис. грн або на 87,25% і на початок 2023 року він був зафіксований у розмірі 21748,5 тис. грн.

Слід зауважити, що рівень середньомісячної заробітної плати на одного працівника АТ «ДАЗ» укр. низький. В середньому на початку 2019 року один працівник отримував 6,5 тис. грн. У 2019 році помітне зростання цього показника до 10,2 тис. грн, але в 2020 році та надалі заробітна плата стабільно знижувалася і станом на 01.01.2023 року склала 3,7 тис. грн.

Відтак такі низькі показники переважно склалися під впливом того, що більша частина працівників не працювали на повний робочий день, отже, й підприємство не використовувало свої виробничі потужності повною мірою. Але водночас ця інформація змушує зробити припущення про високу ймовірність того, що частину заробітної плати персонал отримував неофіційно, оскільки показники середньомісячної заробітної плати в АТ «ДАЗ» нижчі навіть за розмір мінімальної заробітної плати в Україні.

Значне вивільнення працівників Дніпропетровського агрегатного заводу в 2019–2022 роках могло бути пов'язане із зниженням обсягів виробництва, в тому числі нестабільними відвантаженнями виготовленої продукції споживачам у зв'язку з карантинними обмеженнями через пандемію COVID-19 у 2020–2022 роках, втратою ринків збуту продукції внаслідок бойових дій на території України, відтоком працівників у зв'язку з переміщенням у більш безпечні місця нашої або інших країн.

Під час аналізу фінансового стану Дніпропетровського агрегатного заводу важливим є проведення аналітичного дослідження обсягів, структури та динаміки активів підприємства за ознакою участі в господарському процесі, які в розрізі статей балансу відображено в додатку З. Для проведення горизонтального та вертикального аналізу оборотних та необоротних активів АТ «ДАЗ» основні балансові показники активів заводу згруповано в додатку К.

Слід відзначити, що загалом активи досліджуваного підприємства зросли на 10,46%. На початок 2019 року загальний обсяг активів становив 451988 тис. грн, тоді як упродовж наступних двох років спостерігалось повільне зниження цього показника. Але вже в 2021 році підприємство почало нарощувати обсяги своїх активів і на кінець 2022 року їх балансова вартість склала 499259 тис. грн, тобто за чотири роки відбувся абсолютний приріст у сумі 47271 тис. грн.

Подібна ситуація спостерігається і з необоротними активами товариства. Після зниження їх вартості впродовж 2019–2020 років із 150936 тис. грн до 134994 тис. грн відбулося поступове зростання і станом на 01.01.2023 року АТ «ДАЗ» володіло необоротними активами на загальну суму 212039 тис. грн, тобто абсолютний приріст склав 61103 тис. грн та відносний – 40,48%.

Одночасно слід зазначити, що оборотні активи досліджуваного підприємства, які становили 301052 тис. грн станом на 01.01.2019 року, продемонстрували негативну динаміку та в подальшому не змогли повернутися до початкового рівня. Так, за чотири роки балансова вартість поточних активів АТ «ДАЗ» у порівнянні з початком 2019 року знизилася на 4,59%, тобто на 13832 тис. грн, та станом на кінець 2022 року в розпорядженні заводу були оборотні активи загальною вартістю 287220 тис. грн.

Для оцінки змін у структурі активів АТ «ДАЗ» у 2019–2022 роках інформацію про питому вагу їх складових графічно відображено на рис. 2.4.

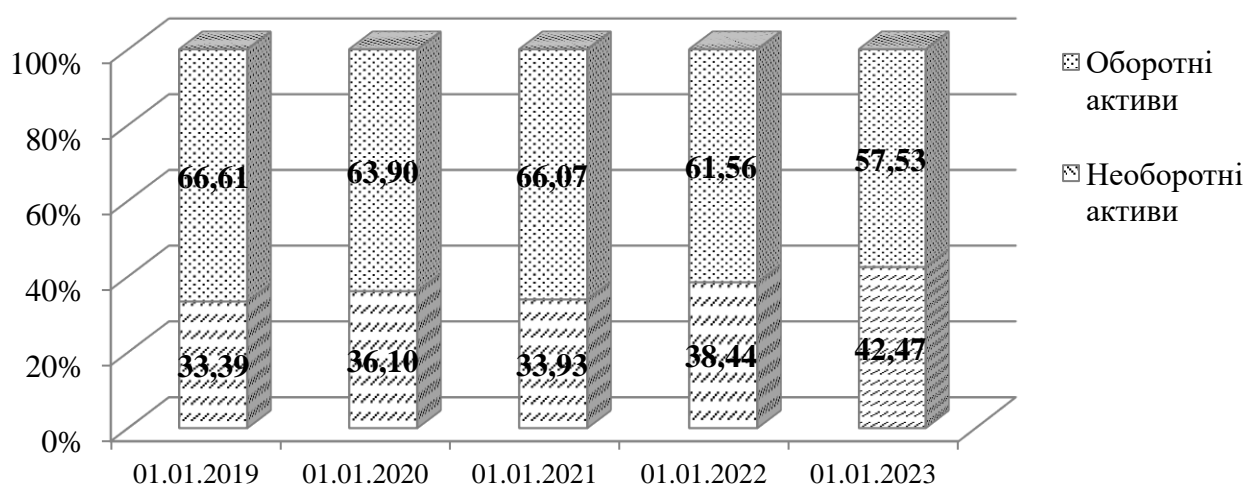

Рис. 2.4. Структура активів АТ «ДАЗ» у 2019–2022 роках, %

Джерело: складено автором на основі [50]

Аналіз структури активів АТ «ДАЗ» дозволяє зробити висновок, що загалом за досліджуваний період вона змінилася несуттєво, тобто відсутніх структурних зрушень не відзначалося. Після ознайомлення із питомою вагою необоротних та оборотних активів у загальній структурі сукупних активів АТ «ДАЗ» варто відмітити, що переважну частину становили поточні активи. Станом на початок 2019 року їх питома вага була зафіксована на рівні 66,61%, відповідно необоротні активи займали 33,39%.

Натомість впродовж 2019–2022 років склад структури сукупних активів досліджуваного підприємства змінився і вже на початок 2023 року поточні активи займали меншу частку, ніж станом на 01.01.2019 року, а саме 57,53%. Водночас динаміка необоротних активів була позитивною, оскільки зафіксовано підвищення їх питомої ваги на 9,08 в. п.: з 33,39% на початок 2019 року до 42,47% на кінець 2022 року.

Отож, аналізуючи стан сукупних активів Дніпропетровського агрегатного заводу за 2019–2022 роки, можна відзначити, що зростання вартості майна підприємства на 10,46% є позитивною характеристикою його господарської діяльності та може бути свідченням зростання обсягів виробництва. Разом з тим спостерігається і негативна тенденція у вигляді зниження питомої ваги мобільних активів АТ «ДАЗ» у порівнянні з часткою іммобілізованих та, як наслідок, формування менш мобільного складу активів та уповільнення оборотності окремих їх складових, а також відволікання активів, необхідних для здійснення операційної діяльності, на інші цілі.

Водночас варто додати, що з метою оцінки фінансового стану Дніпропетровського агрегатного заводу слід проаналізувати узагальнену структуру та динаміку джерел фінансування, інформація про які зафіксована в пасиві балансу підприємства. Для цього в додатку К згруповано показники капіталу досліджуваного товариства.

Необхідно зауважити, що сукупний капітал підприємства зріс аналогічно з його активами: з 451988 тис. грн станом на 01.01.2019 року до 499259 тис. грн станом на 01.01.2023 року, тобто на 47271 тис. грн або на ті ж 10,46%.

Як встановлено в результаті горизонтального аналізу ключових показників пасиву балансу Дніпропетровського агрегатного заводу за 2019–2022 роки, за цей період відбулося досить помітне зростання вартості власних джерел фінансування.

Так, на початок 2019 року балансова вартість власного капіталу АТ «ДАЗ» становила 119938 тис. грн. Незважаючи на незначну негативну динаміку впродовж наступних двох років, до кінця 2022 року АТ «ДАЗ» все ж вдалося підвищити розмір власних джерел фінансування на 36,25%, тобто на 43483 тис. грн, і на початок 2023 року вони становили 163421 тис. грн.

Приблизно на такому ж рівні спостерігається й темп приросту поточних зобов'язань і забезпечень Дніпропетровського агрегатного заводу: впродовж 2019–2022 років вони зросли на 33,89%. Станом на 01.01.2019 року короткострокові зобов'язання досліджуваного товариства становили 197514 тис. грн, упродовж наступних чотирьох років при стабільній позитивній динаміці вони зросли в абсолютному вимірі на 66936 тис. грн та склали на початок 2023 року 264450 тис. грн.

З довгостроковими залученими джерелами фінансування АТ «ДАЗ» ситуація зовсім інша. На початок досліджуваного періоду підприємство використовувало такі запозичені ресурси в сукупному обсязі 134536 тис. грн. Але впродовж 2019 року відбулося їх значне зниження на 88,34% і вже станом на 01.01.2020 року вартість запозиченого довгострокового капіталу склала 15681 тис. грн. Надалі спостерігалася поступова позитивна динаміка та на кінець 2022 року в балансі АТ «ДАЗ» можна побачити довгострокові зобов'язання та забезпечення у розмірі 71388 тис. грн.

Отже, у порівнянні з початком 2019 року довгостроковий залучений капітал досліджуваного підприємства знизився в абсолютному вимірі на 63148 тис. грн, у відносному – на 46,94%.

Для графічного зображення питомої ваги структурних частин капіталу Дніпропетровського агрегатного заводу складено рис. 2.5.

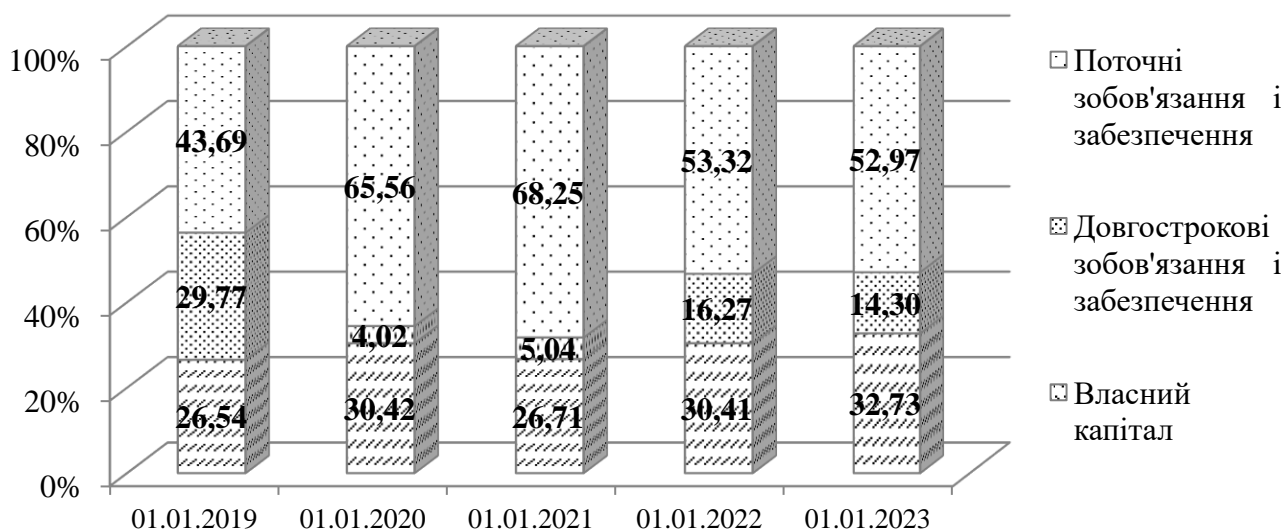

Рис. 2.5. Структура капіталу АТ «ДАЗ» у 2019–2022 роках, %

Джерело: складено автором на основі [50]

Отже, з наведеної на рис. 2.5 інформації встановлено, що найбільшу питому вагу в структурі капіталу АТ «ДАЗ» упродовж чотирьох років займали короткострокові залучені джерела фінансування, які з 43,69% станом на початок 2019 року зросли до 52,97% на кінець 2022 року.

Другими за обсягом станом на 01.01.2023 року є власні ресурси Дніпропетровського агрегатного заводу, які також продемонстрували позитивну динаміку та за чотири роки підвищилися з 26,54% до 32,73%. Натомість частка довгострокового запозиченого капіталу, яка на початок досліджуваного періоду була на рівні 29,77%, після зниження у 2019 році до 4,02% поступово зростала й на кінець 2022 року склала 14,30%.

Говорячи про джерела формування капіталу АТ «ДАЗ», можна підсумувати, що підприємство у своїй діяльності активно використовувало як короткострокові, так і довгострокові кредитні кошти, а, отже, власних ресурсів для фінансування поточної діяльності та інвестування в оновлення виробничих фондів Дніпропетровському агрегатному заводу не вистачало. Разом з тим необхідно відзначити, що майже 70% залучених коштів – це надто велике фінансове навантаження, яке постійно вимагає залучення додаткових коштів.

Також доцільно провести горизонтальний аналіз ключових показників діяльності Дніпропетровського агрегатного заводу в 2019–2022 роках, що містяться у звіті про фінансові результати (додаток Л), порівняльну інформацію про які відображено в додатку М.

Варто відзначити, що господарська діяльність досліджуваного товариства за чотири роки стабільно характеризувалася наявністю чистого прибутку, тобто позитивного фінансового результату. Хоча 2019 рік й був для підприємства надзвичайно складним, так як сума чистого прибутку склала всього 168 тис. грн, та все ж таки в подальшому керівництву вдалося обрати прийнятний напрям діяльності.

Як наслідок, за підсумками господарювання в 2019–2022 роках АТ «ДАЗ» наростило обсяги чистого фінансового результату в 75,3 разів: з 481 тис. грн на початок 2019 року до 36721 тис. грн станом на 01.01.2023 року, тобто відбувся абсолютний приріст у розмірі 36240 тис. грн.

Наступним важливим моментом, на якому варто акцентувати увагу, є різноспрямована динаміка показників чистого доходу від реалізації продукції та чистого прибутку Дніпропетровського агрегатного заводу в 2019–2022 роках.

Так, якщо дохід від реалізації на підприємстві постійно зменшувався і лише у 2021–2022 роках зафіксував незначний приріст, то мінімальне значення чистого прибутку АТ «ДАЗ» мало місце в 2019 році, а в подальшому його показник дуже збільшився. За чотири роки чистий дохід зменшився на 151983 тис. грн або на 46,40%, натомість чистий фінансовий результат за цей же період збільшився на 36240 тис. грн або в 75,3 разів.

Ключовою причиною такої ситуації, найімовірніше, могла стати зміна підходів до ціноутворення на продукцію, що виготовляється. Так як асортимент продукції, що виробляється й реалізується АТ «ДАЗ», є надто широким, узагальнено проаналізувати середній рівень націнки на неї можна з використанням показника частки валового прибутку в чистому доході від реалізації. Середній рівень націнки на продукцію Дніпропетровського агрегатного заводу впродовж 2019–2022 років відображено на рис. 2.6.

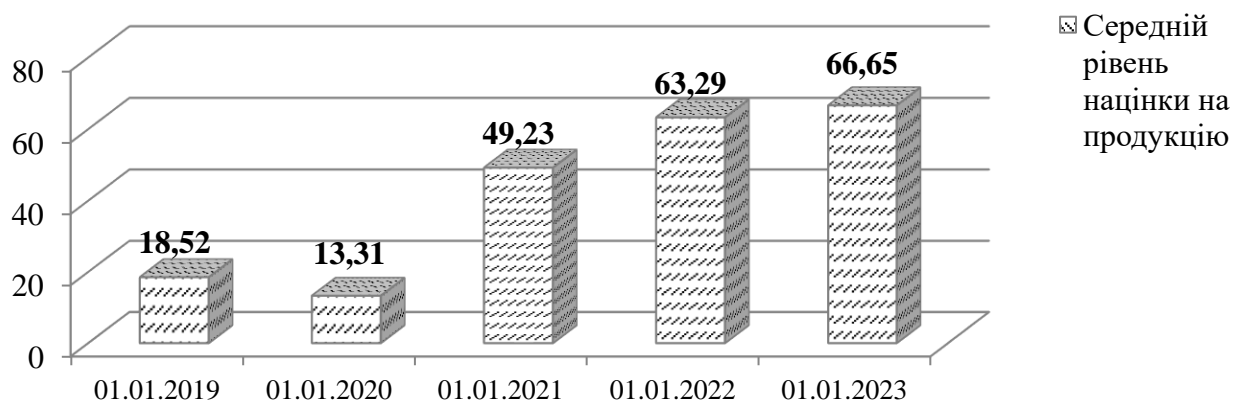

Рис. 2.6. Середній рівень націнки на продукцію АТ «ДАЗ» у 2019–2022 роках, %

Джерело: складено автором на основі [50]

Звідси отримані з рис. 2.6 дані дозволяють зробити припущення, що оскільки в 2019–2020 роках спостерігалось скорочення обсягів реалізації продукції заводу, то, ймовірно, менеджментом АТ «ДАЗ» була обрана стратегія зниження цін. Проте, як засвідчують результати діяльності досліджуваного підприємства, такий підхід не приніс бажаного ефекту, натомість призвів до значного зниження показника чистого прибутку. Тому, найімовірніше, в 2020 році стратегія ціноутворення була суттєво змінена, так як спостерігався дуже значний приріст націнки на продукцію заводу, що натомість позитивно вплинуло на формування чистого фінансового результату АТ «ДАЗ» за підсумками діяльності в 2019–2022 роках.

Також необхідно додати, що одним із ключових аспектів аналітичного дослідження фінансового стану будь-якого суб'єкта господарювання є аналіз його фінансової стійкості. Під достатнім рівнем фінансової стійкості зазвичай розуміється такий стан підприємства, при якому зберігається його платоспроможність і кредитоспроможність за умови допустимих ризиків та одночасно забезпечується гармонійний розвиток підприємства.

У сучасній економічній літературі виокремлено чотири типи фінансової стійкості підприємства в залежності від рівня забезпеченості запасів можливими варіантами фінансування, а саме [28, ст. 70]:

- абсолютний тип фінансової стійкості (запаси та витрати повністю покриваються за рахунок власного оборотного капіталу);
- нормальний тип фінансової стійкості (запаси та витрати повністю покриваються за рахунок власних та залучених довгострокових джерел фінансування);
- нестійкий фінансовий стан (запаси та витрати повністю покриваються за рахунок власних, довгострокових та короткострокових джерел фінансування);
- кризовий фінансовий стан (запаси та витрати не покриваються наявними джерелами фінансування).

Для зручності розрахунку в додатку Н відображено основні показники балансу АТ «ДАЗ», які надалі використані для визначення типу фінансової стійкості Дніпропетровського агрегатного заводу станом на 31.12.2022 року.

Отже, зроблено висновок, що на кінець 2022 року Дніпропетровський агрегатний завод мав ознаки кризового фінансового стану, оскільки спостерігалася нестача капіталу, а, отже, свої запаси та витрати виробництва підприємство не могло повністю профінансувати за рахунок усіх наявних джерел фінансування як власних, так і залучених на коротко- та довгострокові періоди.

Для проведення більш обґрунтованої оцінки фінансової стійкості АТ «ДАЗ» впродовж 2019–2022 років необхідно також здійснити коефіцієнтний аналіз, який допоможе оцінити структуру капіталу товариства, визначити рівень залежності підприємства від запозичених джерел фінансування та ризику, пов'язані з цим. Основні показники оцінки фінансової стійкості, формули для їх розрахунку, джерела інформації, рекомендовані значення та їх короткі характеристики наведено в додатку Е, а динаміку цих коефіцієнтів за чотири роки діяльності АТ «ДАЗ» відображено в додатку П.

Так, аналізуючи коефіцієнт фінансової незалежності, або іншими словами коефіцієнт автономії, який вказує на рівень незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування, виявлено, що він був нижчим за оптимальне значення 0,5, хоча й присутня незначна позитивна динаміка, оскільки цей показник за чотири роки загалом зріс із 0,27 на початок 2019 року до 0,33 на кінець 2022

року. Загалом низьке значення цього коефіцієнта свідчить про недостатню незалежність АТ «ДАЗ» від запозичених ресурсів.

Оберненим до коефіцієнта автономії є показник фінансової залежності, який відповідно вказує на рівень залежності від сторонніх джерел фінансування. У даному випадку значення цього параметра станом на 01.01.2019 року було доволі високим і зафіксоване на рівні 3,77, що значно перевищувало оптимальне значення 2. Упродовж 2019–2022 років можна побачити певні коливання коефіцієнта фінансової залежності, та все ж до початку 2023 року тенденція до його зниження збереглася і станом на 01.01.2023 року цей показник становив 3,06.

Водночас варто зазначити, що коефіцієнт фінансової стійкості Дніпропетровського агрегатного заводу також знаходився на незадовільному рівні, адже на кінець 2022 року він складав усього 0,49 при оптимальному значенні 1. Та все ж тенденція до поступового його зростання є позитивною характеристикою діяльності товариства.

На доволі високому рівні зафіксовано коефіцієнт фінансового ризику (заборгованості) АТ «ДАЗ» як на початок досліджуваного періоду, так і на його кінець. Це не дає підстав охарактеризувати такий стан як позитивний, оскільки станом на 01.01.2019 року значення цього показника становило 2,77, станом на 01.01.2023 року – 2,06 при рекомендованому значенні 0,5, тобто на одну гривню вкладених у діяльність власних коштів на підприємстві доводилося близько двох гривень позикових ресурсів. Але знову ж таки відбувалася хоч і незначна, але позитивна динаміка в сторону зменшення даного коефіцієнта.

Розрахунок коефіцієнтів концентрації залученого капіталу АТ «ДАЗ» за 2019–2022 роки підтверджує попередні припущення щодо невисокого рівня фінансової стійкості Дніпропетровського агрегатного заводу. При оптимальному значенні 0,5 або менше цей показник за чотири роки дещо зменшився з 0,73 до 0,67. Водночас поступове наближення даного коефіцієнта до оптимального значення свідчить про те, що АТ «ДАЗ» вдається знижувати рівень залежності від залученого капіталу.

Узагальнюючи результати проведених розрахунків низки показників, які дозволяють оцінити фінансову стійкість Дніпропетровського агрегатного заводу за результатами діяльності в 2019–2022 роках, можна зробити висновок, що загалом спостерігалася певна стабільність їх зміни в позитивний бік та присутні ознаки урегульованості. Іншими словами, навіть за умови критичних значень окремих показників управління фінансовим станом АТ «ДАЗ», найімовірніше, є прийнятно ефективним, так як товариству вдалося утримувати та поступово нарощувати частку власного капіталу навіть у складних соціально-економічних умовах, що мають місце в Україні з 2019 року.

Варто додати, що дослідження вищенаведених показників буде неповним без аналізу традиційних коефіцієнтів, які характеризують здатність суб'єкта господарювання перетворювати свої активи на грошові кошти для погашення поточних зобов'язань та наявність у нього грошей для погашення кредиторської заборгованості, термін сплати якої настав. Для цього методичку розрахунку коефіцієнтів ліквідності й платоспроможності наведено в додатку Е, а значення та їх динаміку за чотири роки діяльності АТ «ДАЗ» – у додатку П.

Отже, для початку необхідно розглянути значення коефіцієнта поточної ліквідності (покриття) АТ «ДАЗ», що дає змогу зрозуміти, яку частину короткострокових зобов'язань (до одного року) підприємство може погасити виключно за рахунок оборотних активів. Рекомендоване значення становить 1–2. Відтак можна побачити, що на початок досліджуваного періоду цей показник був на прийнятному рівні і становив 1,52. Надалі ситуація дещо погіршилася та відбулося його зниження до 1,09 станом на 01.01.2023 року. Але в цілому АТ «ДАЗ» змогло б покрити поточні зобов'язання з терміном погашення до одного року наявними оборотними активами.

Аналогічну негативну тенденцію до зниження впродовж 2019–2022 років продемонстрував показник швидкої (термінової) ліквідності, який свідчить про здатність товариства погасити свої короткострокові зобов'язання у разі виникнення непередбачуваної ситуації. Так, на початку 2019 року значення цього коефіцієнта

становило 0,76, але потім відбулося його поступове зниження до позначки 0,54, що є нижчим за рекомендоване значення.

Разом з тим слід розглянути коефіцієнт абсолютної (миттєвої) ліквідності, котрий характеризує рівень поточних зобов'язань, які можуть бути терміново погашені наявними у АТ «ДАЗ» грошима та їх еквівалентами. Так, станом на початок 2019 року цей показник був зафіксований на позначці 0,006, що знаходилося за межами рекомендованого значення 0,20–0,25. Упродовж наступних чотирьох років коефіцієнт коливався як в сторону збільшення, так і в сторону зменшення, але до початку 2023 року зріс майже вдвічі та склав 0,012.

Слід відмітити, що таку динаміку можна вважати позитивною, оскільки АТ «ДАЗ» нарощувало обсяг наявних грошових коштів, за рахунок яких частина поточних зобов'язань може бути негайно погашена. Хоча необхідно зауважити, що така ситуація могла виникнути у зв'язку з неефективним використанням заводом поточних активів або короткострокових зобов'язань.

На завершення потрібно розглянути значення та динаміку коефіцієнта загальної платоспроможності АТ «ДАЗ». Так, показник, що свідчить про рівень здатності суб'єкта господарювання розраховуватися зі своїми фінансовими зобов'язаннями, після незначних коливань зріс із 1,36 на початок 2019 року до 1,49 на кінець 2022 року, тобто спостерігалася стійка позитивна динаміка.

Разом з тим необхідно доповнити, що наведені рекомендовані значення показників фінансової стійкості, ліквідності, платоспроможності є досить приблизним орієнтиром, оскільки не враховують галузеву чи територіальну приналежність підприємства, структуру поточних активів та зобов'язань, особливості господарського процесу, тривалість виробничого циклу та інші аспекти діяльності конкретного суб'єкта господарювання.

Таким чином, підсумовуючи вищенаведену аналітичну інформацію щодо діяльності Дніпропетровського агрегатного заводу в 2019–2022 роках, отриману за допомогою горизонтального, вертикального та трендового аналізу, можна зробити такі висновки.

Очевидно, що 2019–2020 роки були для досліджуваного підприємства нелегкими, оскільки спостерігалось зниження основних характеристик господарської діяльності АТ «ДАЗ», зокрема й чисельності працівників, і сукупного обсягу майна, й власного капіталу, й чистого фінансового результату. Коефіцієнтний аналіз ключових показників АТ «ДАЗ» за цей же період підтверджує цю думку. Однак із 2020 року почалося поступове покращення як абсолютних, так і відносних параметрів результативності управління АТ «ДАЗ».

Отже, незважаючи на низку серйозних викликів, які останнім часом постали перед українським бізнесом, керівництво Дніпропетровського агрегатного заводу в останні роки обрало оптимальний вектор розвитку та здійснює досить ефективне управління підприємством, що в результаті забезпечує позитивні характеристики фінансового стану АТ «ДАЗ».

2.2. Аналіз стану активів АТ «Дніпропетровський агрегатний завод»

У наш час підвищені ризики воєнного стану в Україні змушують керівників вітчизняних суб'єктів господарювання постійно тримати на контролі питання, пов'язані з оптимальною структурою та належним станом активів, які є ключовим джерелом для забезпечення безперебійної та прибуткової діяльності бізнесу.

З метою більш ретельного дослідження стану й структури активів АТ «ДАЗ» у 2019–2022 роках необхідно відокремити аналіз довгострокових та поточних активів товариства, оскільки вони мають різні характеристики та призначення, різний вплив на ліквідність підприємства, різні терміни використання у процесі фінансово-господарської діяльності заводу.

Варто зауважити, що технічний стан необоротних активів підприємства, зокрема й основних засобів, є саме тією рушійною силою, яка формує потенціал промислового підприємства, яким є Дніпропетровський агрегатний завод. Тому проведення своєчасного фінансового аналізу використання довгострокових активів товариства та правильна інтерпретація його результатів сприяє успішному управлінню необоротними активами.

Насамперед доцільно провести горизонтальний аналіз динаміки необоротних активів досліджуваного підприємства загалом та в розрізі балансових статей за чотири роки, дані про які наведено в додатку Р.

Разом з тим потрібно розрахувати співвідношення згрупованих статей наявних необоротних активів АТ «ДАЗ», яке відображено в додатку С, провести їх вертикальний аналіз та послідовно проаналізувати зміни всіх складових довгострокових активів підприємства за 2019–2022 роки.

Як зазначається у фінансовій звітності підприємства, придбані Дніпропетровським агрегатним заводом нематеріальні активи первісно обліковуються за собівартістю та амортизуються прямолінійним методом упродовж очікуваного строку їх корисного використання [50].

Нематеріальні активи АТ «ДАЗ» переважно склалися з програмного забезпечення персональних комп'ютерів. Як свідчать дані додатку Р, упродовж чотирьох років змін у складі нематеріальних активів заводу не відбувалося. Залишкова вартість цих активів у 2019–2022 роках незмінно дорівнювала нулю, тобто загалом нараховано 100% амортизації, що свідчить про повну зношеність нематеріальних активів заводу.

Слід зауважити, що в умовах динамічного розвитку інноваційних технологій впровадження досліджуваним підприємством у свою діяльність новітніх нематеріальних активів призвело б до значного позитивного результату для заводу, зокрема: вдосконалення автоматизації виробництва; застосування сучасних інтелектуальних систем; залучення висококваліфікованих фахівців; використання аналітичних баз даних для прийняття управлінських рішень; підвищення загального рівня конкурентоспроможності тощо.

Як було зазначено вище, сукупні необоротні активи Дніпропетровського агрегатного заводу в 2019–2022 роках продемонстрували позитивну динаміку й зросли на 40,48%: із 150936 тис. грн станом на 01.01.2019 року до 212039 тис. грн на початок 2023 року. Як можна помітити з додатку Р, не в останню чергу приріст необоротних активів відбувся за рахунок зростання залишкової вартості основних засобів.

Так, за чотири роки приріст залишкової вартості основних засобів АТ «ДАЗ» склав 47,56%, що в абсолютному виразі становило 63423 тис. грн, і на кінець 2022 року їх балансова вартість дорівнювала 196777 тис. грн. З огляду на це варто відзначити, що товариство намагалося активно проводити роботу по оновленню та модернізації основних засобів. Одночасно природнім процесом є і їх вибуття, яке відбувається внаслідок продажу або списання як таких, що фізично або морально зношені. Інформацію щодо вартості придбаних, створених, ліквідованих або проданих основних засобів досліджуваного підприємства впродовж 2019–2022 років наведено на рис. 2.7.

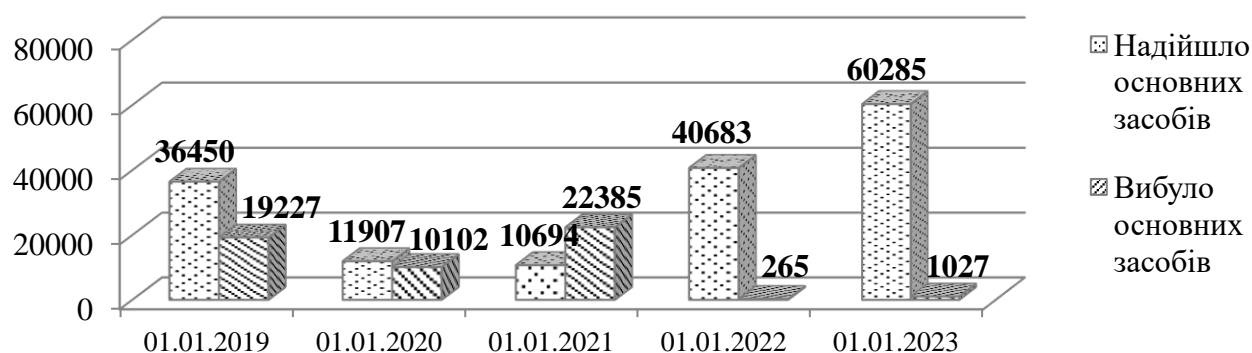

Рис. 2.7. Рух основних засобів АТ «ДАЗ» у 2019–2022 роках, тис. грн

Джерело: складено автором на основі [50]

Разом з тим первісна вартість основних засобів, яка станом на 01.01.2019 року зафіксована в розмірі 1006013 тис. грн, упродовж 2019–2022 років зросла на 89787 тис. грн або на 8,93% і на кінець 2022 року склала 1095800 тис. грн. Сума накопиченого зносу також зросла на 3,02% або на 26364 тис. грн.

Слід зауважити, що основні засоби Дніпропетровського агрегатного заводу займали найбільшу питому вагу в загальній структурі необоротних активів, що є типовим для великого промислового підприємства, та демонстрували стійку тенденцію до зростання. У 2019 році частка основних засобів у сукупній вартості довгострокових активів АТ «ДАЗ» була на рівні 88,35%, а впродовж наступних чотирьох років зросла на 4,45 в. п. і склала 92,80%.

Водночас при дослідженні фінансової звітності АТ «ДАЗ» за 2019–2022 роки встановлено, що на кінець 2022 року майже всі його основні засоби мали виробниче

призначення, тобто фактично використовувалися у процесі виробництва. Станом на 01.01.2019 року їх вартість становила 118790 тис. грн, а впродовж наступних чотирьох років спостерігався їх приріст, який в абсолютному виразі склав 77120 тис. грн та у відносному – 64,92%. На кінець 2022 року балансова вартість виробничих основних засобів становила 195910 тис. грн, тобто 99,56% від загального обсягу необоротних активів АТ «ДАЗ». Відповідно невиробничі основні засоби, тобто ті, що безпосередньо не задіяні у виробничому процесі заводу, на кінець 2022 року займали всього лише 0,44% у загальній структурі основних засобів.

Отже, інформація щодо розподілу основних засобів за характером призначення у 2019–2022 роках, наведена в додатку Т, дозволяє підсумувати, що підприємство намагалося максимально інтегрувати наявні основні засоби, в тому числі будівлі та обладнання, у виробничі процеси задля максимізації ефективності експлуатації основної частини своїх довгострокових активів.

На підставі даних рис. 2.8 щодо питомої ваги та динаміки складових частин основних засобів Дніпропетровського агрегатного заводу в 2019–2022 роках можна відмітити неоднорідність структури довгострокових активів.

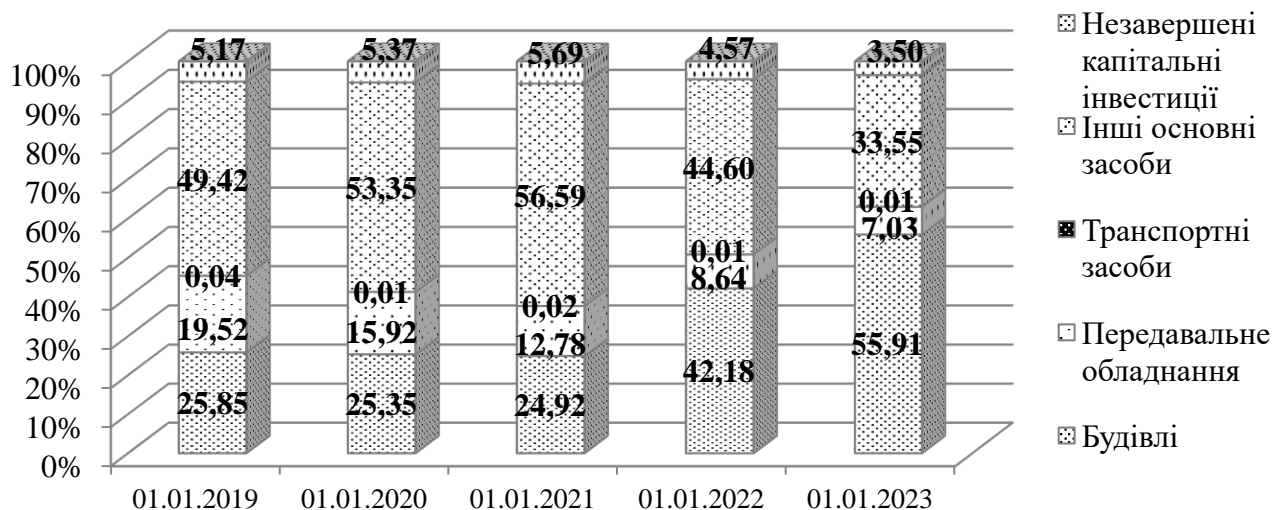

Рис. 2.8. Структура основних засобів АТ «ДАЗ» у 2019–2022 роках, %

Джерело: складено автором на основі [50]

Так, на початок досліджуваного періоду найбільшу частку в структурі основних засобів заводу займали інші основні засоби – 49,42%. Після незначного

зростання цього показника впродовж 2019–2022 років він поступово знижувався і станом на 01.01.2023 року склав 33,55%.

Натомість протилежна ситуація спостерігалася з питомою вагою будівель та споруд у загальній структурі основних засобів АТ «ДАЗ». На початок 2019 року цей показник був зафіксований на рівні 25,85%. Але вже за чотири наступні роки відбувся його приріст більше ніж у два рази й на кінець досліджуваного періоду будівлі та споруди становили вже більше половини сукупних основних засобів АТ «ДАЗ», а саме 55,91%.

Частка передавального обладнання АТ «ДАЗ» за чотири роки знизилася на 12,49 в. п.: з 19,52% на початок 2019 року до 7,03% на кінець 2022 року. Питома вага транспортних засобів, які завод використовував у своїй діяльності, зовсім незначна й зменшилася за 2019–2022 роки з 0,04% до 0,01%.

Отже, найімовірніше, керівництвом АТ «ДАЗ» вживалися заходи щодо розширення або модернізації виробничих приміщень та обладнання і, як наслідок, росту потужностей виробництва. Одночасно значне збільшення питомої ваги будівель та споруд у загальній структурі основних засобів АТ «ДАЗ» може свідчити про суттєві капіталовкладення для будівництва нової або покращення існуючої виробничої інфраструктури заводу.

Слід зауважити, що під час аналізу приміток до фінансової звітності Дніпропетровського агрегатного заводу за період 2019–2022 років [50], виявлено, що при складанні річної фінансової звітності, зокрема звіту про фінансовий стан, АТ «ДАЗ» включало незавершені капітальні інвестиції до складу основних засобів (рядок 1010), тоді як для їх відображення призначено окремий рядок балансу (рядок 1005). Натомість відповідна інформація розкривається лише у примітках до фінансової звітності.

Разом з тим потрібно зазначити, що змін у вартісному виразі незавершених капітальних інвестицій АТ «ДАЗ» за чотири роки не відбувалося і їх вартість залишилася незмінною – 6892 тис. грн. Але, враховуючи зміни у вартості сукупних довгострокових активів заводу, питома вага цих інвестицій коливалася і після

нетривалого зростання все ж зменшилася на 1,67 в. п.: з 5,17% на початок 2019 року до 3,50% на кінець 2022 року.

Впродовж 2019–2022 років АТ «ДАЗ» не володіло інвестиційною нерухомістю, а також іншими необоротними активами, тобто активами, що не увійшли до решти необоротних активів за характером суттєвості.

Поряд з цим у 2019 році товариством були списані довгострокові біологічні активи, до яких, найімовірніше, включалися багаторічні насадження. Їх первісна вартість становила 35 тис. грн та нарахований знос у розмірі 100%. Станом на початок 2023 року Дніпропетровський агрегатний завод не мав у своїй власності об'єктів довгострокових біологічних активів.

Необхідно зазначити, що на початок 2019 року питома вага сукупних довгострокових фінансових інвестицій у структурі необоротних активів АТ «ДАЗ» становила 11,56%, їх загальна вартість – 17454 тис. грн. Упродовж 2019–2022 років спостерігалася негативна динаміка й станом на початок 2023 року частка зменшилася до позначки 3,94%, вартість – до 8342 тис. грн.

Однією із складових частин довгострокових фінансових інвестицій АТ «ДАЗ» є інвестиції, які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств. У діяльності досліджуваного заводу ними являлися інвестиції в асоційовані підприємства, зокрема внески в статутні фонди інших або дочірніх підприємств. Упродовж чотирьох років ці активи не зазнали змін у вартісному вимірі й на кінець 2022 року незмінно становили 548 тис. грн. Водночас їх питома вага за чотири роки знизилася на 0,10 в. п.: з 0,36% станом на 01.01.2019 року до 0,26% станом на 31.12.2022 року.

Разом з тим інші довгострокові фінансові інвестиції, у складі яких товариством обліковувалися векселі отримані, продемонстрували тенденцію до зниження. Так, у порівнянні з початком 2019 року розмір такого виду інвестицій зменшився на 53,90% або на 9112 тис. грн і станом на 01.01.2023 року склав 7794 тис. грн. Питома вага також зазнала змін у бік зменшення та знизилася за чотири роки до 3,68% від сукупної вартості необоротних активів заводу порівняно з показником 11,20% станом на 01.01.2019 року.

Одночасно на початок 2019 року довгострокова дебіторська заборгованість на балансі Дніпропетровського агрегатного заводу не обліковувалася. Але вже в 2019 році заборгованість юридичних осіб перед досліджуваним товариством, яка буде погашена після одного року з дати балансу, становила 7516 тис. грн. У подальшому помітні незначні коливання як у бік збільшення, так і у бік зменшення, і станом на 01.01.2023 року цей показник становив 6920 тис. грн.

Питома вага довгострокової дебіторської заборгованості АТ «ДАЗ» у структурі необоротних активів на початок 2020 року складала 5,34%, але впродовж наступних років зменшилася та склала 3,26%.

Необхідно зазначити, що з метою оптимізації дебіторської заборгованості будь-якого строку погашення досліджуваному підприємству доцільно здійснювати постійний моніторинг за дотриманням термінів платежів, укладати угоди переважно з відомими та фінансово стабільними контрагентами, проводити торговельні операції з новими клієнтами на умовах попередньої оплати.

У 2019 році на балансі Дніпропетровського агрегатного заводу обліковувалися відстрочені податкові активи в розмірі 128 тис. грн, що становило близько 0,1% у загальній структурі необоротних активів підприємства. Слід відмітити, що в складі цієї статті звіту про фінансовий стан АТ «ДАЗ» відображалася сума податку на прибуток, який буде відшкодований в наступних періодах. Загалом відсутність відстрочених податкових активів АТ «ДАЗ» станом на кінець 2022 року можна оцінити позитивно.

Разом з тим після дослідження динаміки та структури довгострокових активів Дніпропетровського агрегатного заводу необхідно провести горизонтальний та вертикальний аналіз стану його короткострокових активів, основні згруповані показники яких за чотири роки наведено в додатку У.

Сукупна вартість поточних активів Дніпропетровського агрегатного заводу впродовж 2019–2022 років продемонструвала різнопланову динаміку, так як після зниження у 2019 році на 17,30% активи поступово зростали і, зрештою, на кінець досліджуваного періоду склали 287220 тис. грн.

Також доцільно відмітити, що оборотні активи підприємства майже повністю склалися із запасів та короткострокової дебіторської заборгованості.

Запаси АТ «ДАЗ», до складу яких входили виробничі запаси, незавершене виробництво, готова продукція і товари, станом на 01.01.2019 року займали у структурі поточних активів підприємства 50,44%. Водночас до 2022 року їх частка стабільно зростала в середньому до 55,00%, але вже на початок 2023 року знизилася рівно до 50,00%. Станом на 01.01.2023 року порівняно з 2019 роком запаси АТ «ДАЗ» зменшилися у вартісному виразі на 8251 тис. грн, а у відносному – на 5,43%. Структуру запасів заводу відображено на рис. 2.9.

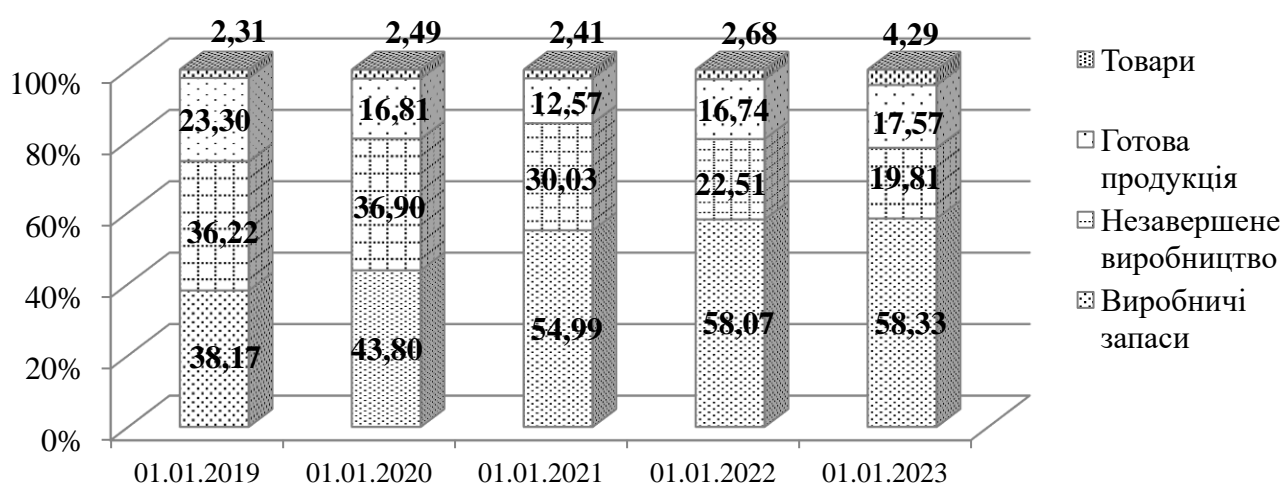

Рис. 2.9. Структура запасів АТ «ДАЗ» у 2019–2022 роках, %

Джерело: складено автором на основі [50]

Як можна відзначити з рис. 2.9, впродовж досліджуваного періоду питома вага виробничих запасів у загальній структурі запасів АТ «ДАЗ» постійно зростала. Так, за чотири роки вона збільшилася із 38,17% до 58,33%, тобто приріст склав 20,17 в. п. Натомість частка незавершеного виробництва, яка на початку 2019 року була майже на рівні з часткою виробничих запасів, а саме 36,22%, за чотири роки знизилася на 16,41 в. п. і склала 19,81%. Питома вага готової продукції знизилася з 23,30% у 2019 році до 17,57% у 2022 році, тоді як частка товарів зросла з 2,31% до 4,28%.

Такий суттєвий структурний перерозподіл запасів Дніпропетровського агрегатного заводу може бути пов'язаний з тим, що так як фінансова звітність

формується на кінець року, то цілком можливим є варіант, коли сировину для виробництва закупили, але у виробничі процеси не запускали, чекаючи нового звітного періоду. Проте, враховуючи комплексні показники фінансової звітності АТ «ДАЗ», найімовірніше, мало місце певне затоварювання виробничою сировиною внаслідок недостатнього збуту готової продукції.

Необхідно зазначити, що другою за обсягом частки в структурі оборотних активів досліджуваного заводу є короткострокова дебіторська заборгованість, питома вага якої за чотири роки несуттєво зменшилася з 48,53% до 46,67%. Розмір її вартості на початок 2019 року був зафіксований на рівні 146089 тис. грн, що на 12048 тис. грн або на 8,25% більше, ніж на кінець 2022 року, коли сума цієї заборгованості становила 134041 тис. грн.

З огляду на проведені розрахунки негативну динаміку короткострокової дебіторської заборгованості перед заводом можна оцінити позитивно, оскільки впродовж 2019–2022 років стан розрахунків дебіторів із АТ «ДАЗ» помітно покращився, що, своєю чергою, може призвести до вивільнення коштів, заблокованих у несплачених рахунках, для оплати поточних витрат, інвестицій у розвиток або інших потреб підприємства.

Для більш детального розуміння ситуації із структурою дебіторської заборгованості як короткострокової, так і такої, що має термін погашення понад один рік, її графічно відображено на рис. 2.10.

Отже, можна визначити, що за чотири роки найбільший приріст продемонструвала питома вага поточної дебіторської заборгованості АТ «ДАЗ» за розрахунками за виданими авансами, тобто сумами, наданими іншим суб'єктам господарювання у рахунок наступних платежів, або ж сплаченими авансовими внесками із податку на прибуток. Так, упродовж досліджуваного періоду цей показник дуже суттєво зріс від 3,16% до 42,26%.

Натомість позитивним моментом є те, що, хоча частка поточної заборгованості за продукцію, товари, роботи або послуги в 2019–2022 роках й зазнавала значних коливань, але, зрештою, до початку 2023 року зменшилася та склала 33,03%, що на 23,48 в. п. нижче, ніж на початок досліджуваного періоду.

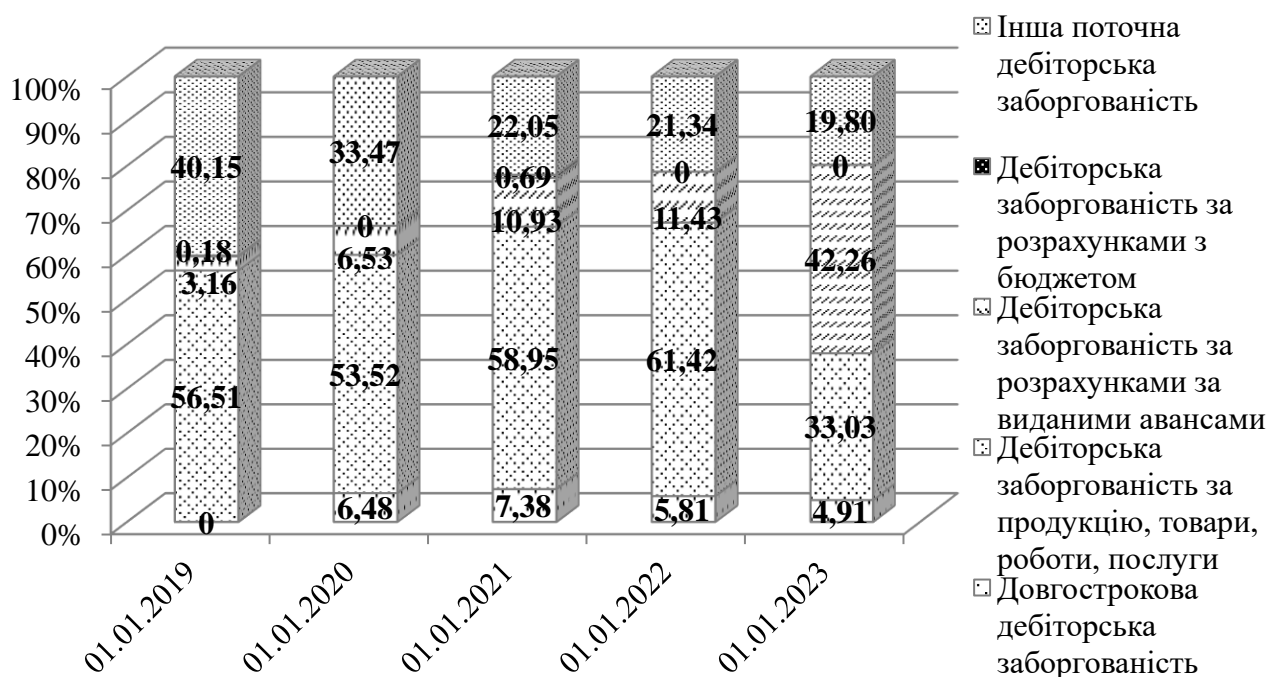

Рис. 2.10. Структура дебіторської заборгованості АТ «ДАЗ» у 2019–2022 роках, %

Джерело: складено автором на основі [50]

Подібну ситуацію можна спостерігати й щодо частки іншої короткострокової дебіторської заборгованості, питома вага якої знизилася на 20,35 в. п. за чотири роки: з 40,15% станом на початок 2019 року до 19,80% – на кінець 2022 року.

Необхідно зауважити, що станом на 01.01.2023 року на балансі АТ «ДАЗ» не обліковувалася поточна дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом, до якої включають заборгованість фінансових або податкових органів або переплату підприємства за податками чи зборами, та заборгованість із внутрішніх розрахунків, тоді як на початок досліджуваного періоду питома вага цих показників становила 0,18% та 0,01% відповідно.

Однією із структурних частин оборотних активів підприємства є грошові кошти, до яких відносять поточні фінансові інвестиції, гроші та їх еквіваленти. Слід зазначити, що згідно з примітками до фінансової звітності Дніпропетровського агрегатного заводу [50] до грошей та їх еквівалентів товариством відносилися грошові кошти у касі товариства та на його поточному рахунку, банківські депозити, за якими можна отримати заздалегідь визначену суму грошових коштів

та за якими ризик зміни вартості є мінімальним. З метою деталізації інформації про обсяги грошових коштів досліджуваного підприємства, їх динаміку та зміну питомої ваги впродовж 2019–2022 років ці дані розкрито в додатку Ф.

Спершу необхідно відзначити, що балансова вартість грошових коштів Дніпропетровського агрегатного заводу за чотири роки зросла втричі. Так, станом на 01.01.2019 року в розпорядженні товариства перебували грошові кошти в сумі 1094 тис. грн, що становило 0,36% у структурі сукупних оборотних активів, а вже на початок 2023 року вони склали 3287 тис. грн. Питома вага грошових коштів за цих умов зросла на 0,78 в. п. і зафіксована на рівні 1,14%.

Натомість у структурі грошових коштів АТ «ДАЗ» за досліджуваний період відбувся значний перерозподіл частки їх складових частин.

Так, на початок 2019 року питома вага поточних фінансових інвестицій підприємства становила 18,28%, тоді як частка грошей та їх еквівалентів – 81,72%. Впродовж наступних чотирьох років відбулися значні зміни в структурі грошових коштів Дніпропетровського агрегатного заводу й вже станом на 01.01.2023 року частка грошей склала всього 0,67%, відповідно частка короткострокових фінансових інвестицій зросла до 99,33%.

На підставі зроблених розрахунків можна встановити, що підвищення обсягів грошових коштів на балансі Дніпропетровського агрегатного заводу у 2022 році порівняно із 2019 роком загалом можна охарактеризувати позитивно, оскільки покращуються можливості щодо нормальної підприємницької діяльності при здійсненні розрахунків з постачальниками. Разом з тим, незважаючи на те що в суб'єкта господарювання й має бути резерв вільних грошових коштів, водночас він повинен бути оптимальним, щоб кошти не перетворювалися на непрацюючі та не накопичувалися безрезультативно.

Аналізуючи дані додатку У стосовно обсягів та питомої ваги інших оборотних активів АТ «ДАЗ», слід зазначити, що у вартісному вимірі ці активи продемонстрували зростання за чотири роки з 1966 тис. грн на початок 2019 року до 6240 тис. грн станом на 31.12.2022 року, тобто абсолютний приріст склав 4274 тис. грн, відносний – 217,40%.

Як зазначається товариством у примітках до фінансової звітності за 2022 рік [50], до складу інших оборотних активів віднесено податковий кредит з податку на додану вартість у сумі 6204 тис. грн, який був несвоєчасно зареєстрований постачальником в єдиному реєстрі податкових накладних, а також бланки суворої звітності в сумі 36 тис. грн.

Разом з тим витрати майбутніх періодів АТ «ДАЗ», тобто витрати, які здійснені впродовж поточного або попереднього звітних періодів, але відносяться до наступних, станом на початок 2019 року становили 27 тис. грн, що в структурі оборотних активів АТ «ДАЗ» займає всього 0,009%. У 2019–2022 роках відбулося збільшення цих показників відповідно до 47 тис. грн та 0,016%.

Поточні біологічні активи, як і довгострокові, Дніпропетровським агрегатним заводом були списані в 2019 році й станом на початок 2023 року нових надходжень цієї категорії активів не відбувалося.

Також необхідно звернути увагу, що впродовж 2019–2022 років на балансі АТ «ДАЗ» станом на звітні дати не обліковувалися необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття, тобто такі активи, балансова вартість яких відшкодовується переважно не в процесі виробництва, а при продажу.

Отже, в результаті проведення більш поглибленого горизонтального, вертикального та трендового фінансового аналізу стану довгострокових та поточних активів Дніпропетровського агрегатного заводу в 2019–2022 роках підтверджено припущення щодо недостатньо ефективного використання майна АТ «ДАЗ» упродовж 2019–2020 років та поступового прийнятного покращення фінансово-господарського стану на заводі з 2020 року й до кінця досліджуваного періоду.

Водночас необхідно зауважити, що в реаліях сьогодення розвиток машинобудівної галузі України, в якій діє Дніпропетровський агрегатний завод, характеризується тривалим загальним спадом виробництва, відсутністю або частковою обмеженістю зовнішнього інвестування і, як наслідок, зношуванням основних виробничих потужностей, гальмуванням мобільності поточних активів, уповільненням операційного циклу тощо.

Незважаючи на те що в промисловій галузі періодично спостерігається деяке пожвавлення господарської діяльності, проте, на жаль, ці позитивні тенденції постійно гальмуються через фінансово-економічні кризи у світі та в Україні, а зараз практично зупинені у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації та воєнним станом у нашій країні.

2.3. Оцінка ефективності використання активів підприємства в умовах воєнного стану

Воєнний стан в Україні та бойові дії на значній частині території нашої держави внесли суттєві корективи в умови фінансово-господарської діяльності вітчизняних підприємств.

Різкі економічні зміни, відтік досвідчених працівників, коливання валютних курсів, переривання ланцюгів поставок сировини та матеріалів, знищення або обмеження доступу до матеріально-технічної бази підприємств, які зазнали шкоди внаслідок збройної агресії Російської Федерації, та інші чинники спрямовують дії українських підприємців у напрямку адаптації наявних стратегій розвитку до нових умов.

Таким чином, адекватна оцінка ефективності управління активами стає критично важливою з точки зору управління бізнесом та забезпечення стійкості підприємства в умовах економічної та політичної нестабільності.

З метою виконання всебічного дослідження та подальшої оцінки ефективності використання активів Дніпропетровським агрегатним заводом упродовж 2019–2022 років необхідно застосувати низку найбільш використовуваних відносних показників, іншими словами – коефіцієнтів.

Насамперед на підставі даних фінансової звітності досліджуваного товариства, за допомогою коефіцієнтного аналізу та алгоритмів розрахунків, систематизованих у додатку Е, доцільно дослідити значення та динаміку ключових показників, які характеризують ефективність використання сукупного майна, та навести їх у додатку Х.

Коефіцієнт постійності сукупних активів Дніпропетровського агрегатного заводу є співвідношенням його необоротних активів і загального майна та розраховується з метою оцінки рівня виробничого потенціалу підприємства.

Зважаючи на дані додатку X, можна встановити, що цей показник станом на початок 2019 року знаходився на невисокому рівні та складав 0,33. Після незначних коливань у подальшому за чотири роки коефіцієнт постійності несуттєво зріс до 0,42.

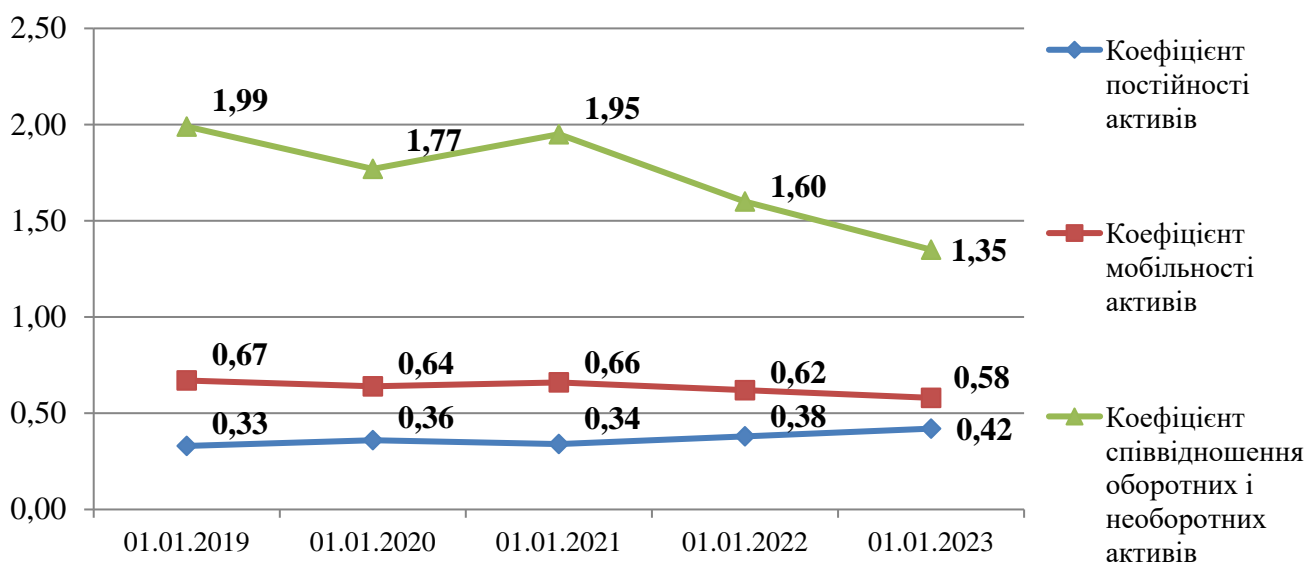
Загалом низькі значення показника постійності активів свідчать про недостатньо високий виробничий потенціал АТ «ДАЗ», але водночас позитивна динаміка дає підстави вважати, що в товариства зменшується необхідність у залученні довгострокових сторонніх фінансових ресурсів.

Показником, оберненим до коефіцієнта постійності, є коефіцієнт мобільності активів. Відповідно цей показник АТ «ДАЗ» за 2019–2022 роки знизився з 0,67 до 0,58. Хоча ці значення й перевищували рекомендоване середнє значення 0,5, але їх зниження загалом характеризується негативно, оскільки відображає погіршення рівня спроможності товариства швидко перетворювати свої активи з матеріально-речової форми в грошову.

Також доцільно визначити зміну рівня співвідношення поточних та довгострокових активів досліджуваного підприємства в 2019–2022 роках. Так, станом на початок 2019 року коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів Дніпропетровського агрегатного заводу становив 1,99, натомість надалі спостерігалось його зниження на 0,64 од. і в підсумку на початок 2023 року він був зафіксований на рівні 1,35.

Подібна динаміка даного коефіцієнта характеризується як негативна та свідчить про переважання іммобілізованих активів у структурі майна АТ «ДАЗ» та, як наслідок, зниження мобільності товариства.

Для більшої наочності динаміку коефіцієнтів структури сукупних активів Дніпропетровського агрегатного заводу розкрито графічно на рис. 2.11.

**Рис. 2.11. Динаміка показників оцінки ефективності структури активів
ПАТ «ДАЗ» у 2019–2022 роках**

Джерело: складено автором на основі [50]

Одними з найважливіших показників, які характеризують ефективність використання активів можна назвати коефіцієнт оборотності активів, тривалість їх обороту в днях та рентабельність сукупних активів.

Досліджуючи динаміку показників оборотності активів Дніпропетровського агрегатного заводу в 2019–2022 роках, встановлено, що й коефіцієнт оборотності, й тривалість одного обороту активів у днях продемонстрували негативні зміни.

Так, відносний показник оборотності, зростання якого свідчить про результативне використання підприємством свого майна, в ПАТ «ДАЗ» станом на 01.01.2019 року становив 0,72 об., але за чотири роки знизився майже вдвічі і склав на кінець 2022 року 0,35 об., тобто іншими словами майно ПАТ «ДАЗ» стало робити вдвічі менше оборотів за рік та менш ефективно використовуватися.

Відповідно спостерігалось значне зростання періоду, впродовж якого активи досліджуваного підприємства роблять один повний оборот. Так, якщо на початок 2019 року цей показник становив 497 дн., то в подальшому майже постійно підвищувався і в підсумку на кінець 2022 року склав 1024 дн., тобто відбувся приріст у розмірі 527 дн.

Так як і в ситуації з попереднім розглянутим показником, динаміка тривалості одного обороту сукупних активів Дніпропетровського агрегатного заводу за чотири роки оцінюється як негативна.

Зрештою, слід розглянути показник, який свідчить про рівень ефективності використання активів АТ «ДАЗ» для отримання прибутку.

Отже, рентабельність активів заводу зросла дуже високими темпами, оскільки спостерігалось її підвищення з 0,11% станом на 01.01.2019 року до 7,36% станом на 01.01.2023 року. Необхідно зауважити, що таке стрімке зростання даного показника в 2021–2022 роках обумовлене значним підвищенням чистого фінансового результату АТ «ДАЗ» за цей період.

Узагальнюючи, слід зазначити, що керівництвом АТ «ДАЗ» здійснювалося не надто результативне використання своїх сукупних активів у 2021–2022 роках, оскільки спостерігалися негативні тенденції порівняно з 2019–2020 роками.

З метою проведення співставлення показників ефективності використання активів АТ «ДАЗ» за період, що аналізується, у розрізі класифікаційних ознак за характером участі в господарському процесі та швидкістю обертання значення ключових показників наведено в додатку Х.

Спершу необхідно розглянути значення та динаміку індексу постійного активу досліджуваного підприємства за чотири роки, який розраховується як співвідношення необоротних та сукупних активів суб'єкта господарювання і свідчить про рівень достатності власного капіталу для покриття довгострокових активів. Оптимальне значення повинне бути менше за одиницю.

Аналізуючи дані додатку Х, можна відмітити, що значення індексу постійного активу АТ «ДАЗ» у жодному із аналізованих років не було на рівні з рекомендованим. До того ж відбулося його зростання з 1,26 станом на 01.01.2019 року до 1,30 станом на кінець 2022 року, що є негативною ознакою фінансово-господарської діяльності АТ «ДАЗ». Повільне підвищення даного індексу впродовж 2019–2022 років свідчить про нестабільність фінансової рівноваги АТ «ДАЗ», а також про те, що підприємство не мало змоги власними джерелами фінансування повністю покрити вартість необоротних активів.

Для порівняння динаміки коефіцієнтів оборотності та тривалості одного обороту довгострокових та поточних активів АТ «ДАЗ» побудовано наступні діаграми та відображено їх на рис. 2.12 та рис. 2.13.

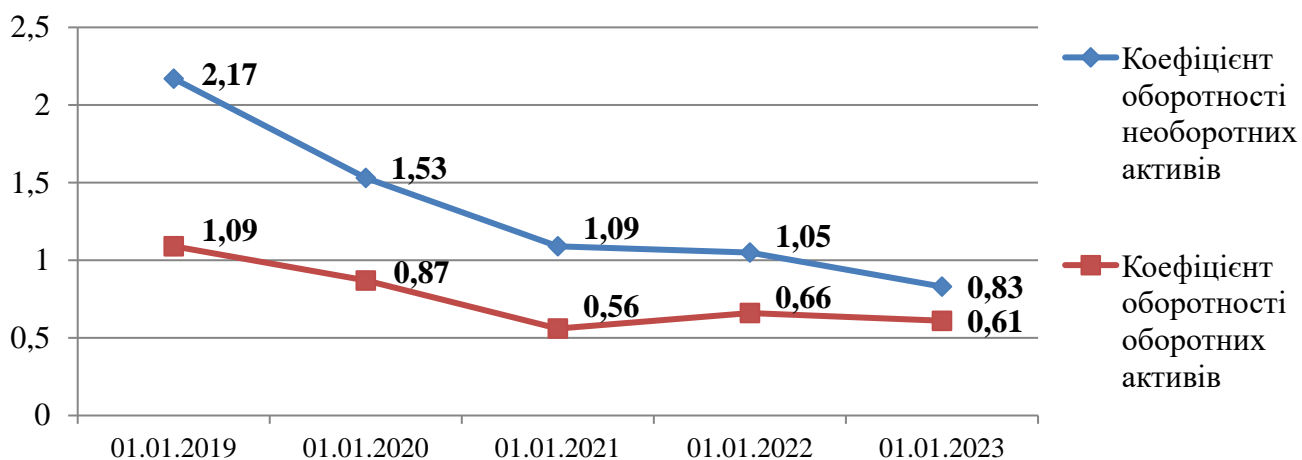

Рис. 2.12. Динаміка показників оборотності необоротних та оборотних активів АТ «ДАЗ» у 2019–2022 роках

Джерело: складено автором на основі [50]

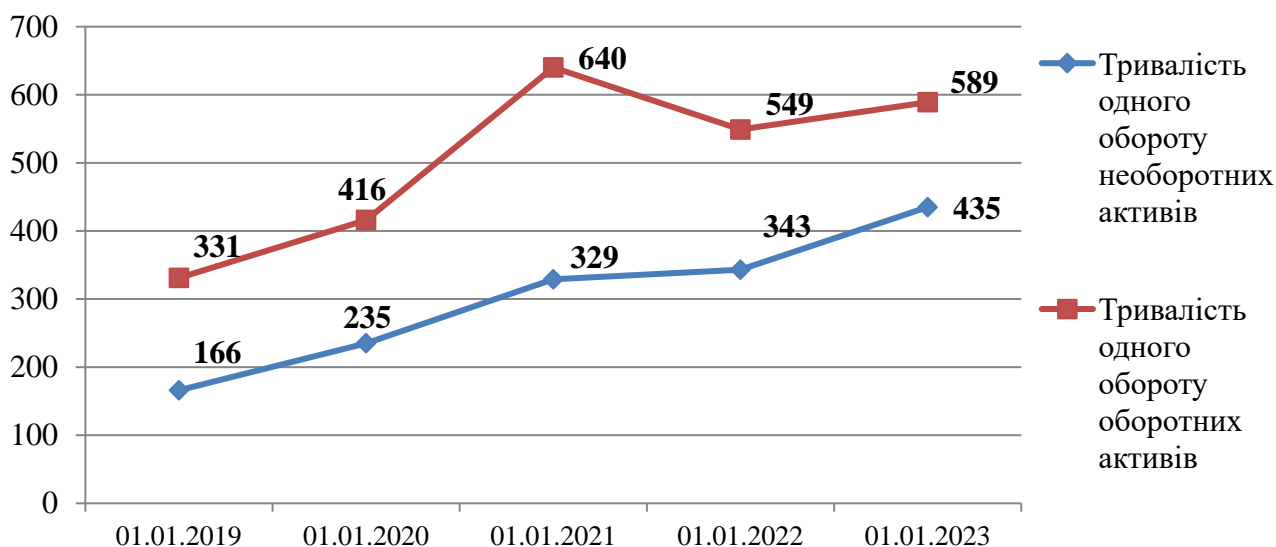

Рис. 2.13. Динаміка тривалості одного обороту необоротних та оборотних активів АТ «ДАЗ» у 2019–2022 роках, дні

Джерело: складено автором на основі [50]

Варто акцентувати, що свідченням ефективного управління активами підприємства є зростання коефіцієнта їх оборотності в динаміці та зниження тривалості одного їх обороту. Натомість зафіксовано, що показники оборотності як

довгострокових, так і поточних активів АТ «ДАЗ» рухалися в зворотному напрямку в порівнянні з оптимальними.

Так, якщо на початок 2019 року коефіцієнти оборотності необоротних та оборотних активів АТ «ДАЗ» становили відповідно 2,17 об. та 1,09 об., то впродовж наступних років вони знизилися до значень 0,83 об. та 0,61 об. Також встановлено, що темп зниження оборотності довгострокових активів (61,85%) був швидшим, ніж відповідний показник поточних активів (43,82%).

Негативна тенденція спостерігалася й у динаміці тривалості одного обороту необоротних та оборотних активів АТ «ДАЗ». Так, якщо на початок 2019 року довгострокові активи підприємства робили один оборот у середньому за 166 дн., а поточні – за 331 д., то станом на 31.12.2022 року ці показники становили 435 дн. та 589 дн., тобто приріст склав 162,10% та 78,00% відповідно.

Необхідно зазначити, що тривалість одного обороту необоротних активів Дніпропетровського агрегатного заводу впродовж останніх років зростала поступово та майже рівномірно, тоді як динаміка змін щодо оборотних активів була різноплановою, оскільки станом на 01.01.2021 року спостерігалася найвище значення цього показника – 640 дн., який в подальшому все ж таки вдалося несуттєво знизити.

Проте варто наголосити, що досліджуваному товариству необхідно вживати більш ефективні заходи щодо покращення показників оборотності активів порівняно з тими, що вже використовуються, наприклад, зменшувати обсяги виробничих запасів шляхом реалізації непотрібних залишків або впроваджувати механізми оптової торгівлі.

Як зазначалося раніше, Дніпропетровському агрегатному заводу впродовж 2019–2022 років постійно бракувало власних фінансових ресурсів для забезпечення своїх потреб у поточній діяльності.

Тому, використовуючи дані додатку Х, можна констатувати очевидне погіршення ситуації з власними оборотними коштами АТ «ДАЗ», адже, якщо станом на початок 2019 року товариству не вистачало власних ресурсів у вартісному вимірі 30998 тис. грн, то впродовж наступних років ця сума зросла на

56,84% і склала 48618 тис. грн зі знаком мінус. Відповідно такі показники ефективності управління власними оборотними коштами, як коефіцієнт забезпечення та коефіцієнт маневрування, беззаперечно були нижче нуля.

Так, коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами АТ «ДАЗ» у 2022 році погіршився порівняно з 2019 роком. Якщо на початок досліджуваного періоду підприємству не вистачало власних ресурсів для покриття 10% вартості оборотного майна, то вже на 01.01.2023 року цей показник зріс до 17%. Водночас коефіцієнт маневрування, який вказує на ту частку власних оборотних коштів, які перебувають у вигляді грошових коштів, склав на початок 2023 року $-0,0005$.

Ще одним показником оцінки використання поточних активів АТ «ДАЗ» є коефіцієнт реальної вартості оборотних активів у майні, зростання якого загалом характеризується позитивно. В даному випадку спостерігалася негативна динаміка цього показника з 0,67 на початок 2019 року до 0,58 на кінець 2022 року, що свідчить про проблеми АТ «ДАЗ» у забезпеченні безперервного виробничого процесу та зниження оптимального рівня ліквідності активів товариства.

Слід зауважити, що коефіцієнт покриття оборотних активів, який вказує на рівень забезпечення АТ «ДАЗ» поточними активами для погашення своїх короткострокових зобов'язань, перевищував рекомендоване значення 1 і склав на початок 2023 року 1,09. Водночас порівняно із початком досліджуваного періоду відбулося зменшення показника на 28,74%.

В цілому на початок 2023 року поточні активи підприємства всього на 9% перевищували його поточні зобов'язання. Тенденція до зниження коефіцієнта покриття є доволі тривожним сигналом для керівництва АТ «ДАЗ».

Одночасно коефіцієнт завантаження оборотних активів підприємства зростав упродовж 2019–2022 років, що не є позитивним явищем. Відтак для виробництва реалізованої продукції вартістю одна гривня у 2019 році Дніпропетровський агрегатний завод використовував 0,92 грн поточних активів, тоді як у 2022 році цей показник зріс на 78,00% і склав 1,64 грн.

Зрештою, необхідно узагальнити наведені вище аналітичні дослідження ефективності використання Дніпропетровським агрегатним заводом своїх

сукупних активів, у тому числі необоротних та оборотних активів, шляхом графічного відображення динаміки рентабельності майна АТ «ДАЗ» на рис. 2.14.

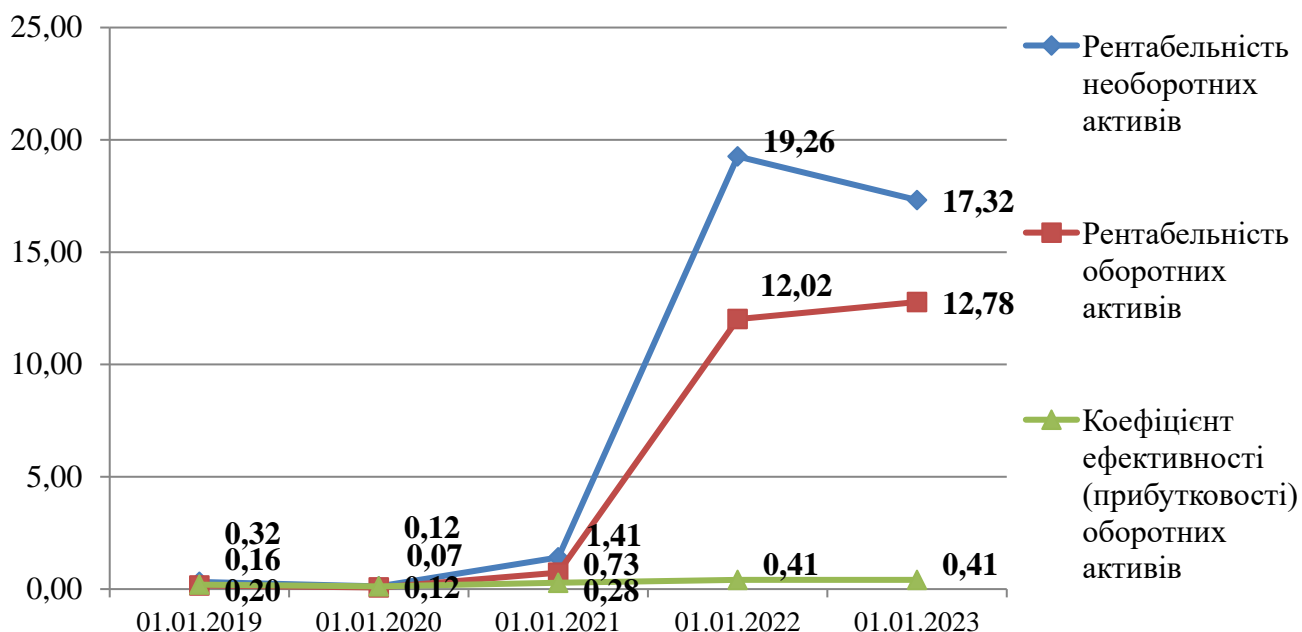

Рис. 2.14. Динаміка рентабельності необоротних та оборотних активів АТ «ДАЗ» у 2019–2022 роках

Джерело: складено автором на основі [50]

Отже, зважаючи на дані рис. 2.14, встановлено, що рентабельність як довгострокових, так і поточних активів Дніпропетровського агрегатного заводу стрімко зростає за підсумками 2021–2022 років, тобто станом на 01.01.2023 року одна гривня необоротних активів згенерувала 17,32 грн чистого прибутку, а одна гривня оборотних активів – 12,78 грн. Зростання рентабельності фактично стало наслідком значного підвищення чистого фінансового результату діяльності досліджуваного підприємства.

Водночас коефіцієнт ефективності (прибутковості) поточних активів, який свідчить про те, скільки гривень виручки від реалізації продукції принесла одна гривня поточних активів АТ «ДАЗ», за чотири роки зріс удвічі порівняно з початком періоду, що аналізується.

Слід зазначити, що аналіз ефективності використання основної структурної частини необоротних активів Дніпропетровського агрегатного заводу, а саме основних засобів є ключовим елементом фінансового аналізу на великому

промислового підприємстві, адже дозволяє оцінити фінансові наслідки виробничих рішень та виявити фінансові ризики, пов'язані з експлуатацією цього виду довгострокових активів.

З метою проведення коефіцієнтного аналізу ефективності управління основними засобами необхідно скористатися фінансовими даними балансу (додаток З) та звіту про фінансові результати (додаток Л), примітками до фінансової звітності АТ «ДАЗ» за 2019–2022 роки [50].

Спершу потрібно розрахувати найпоширеніші показники оцінки ефективності управління основними засобами, систематизовані в додатку К. Результати проведених розрахунків представлено в додатку Х.

Варто зауважити, що значення коефіцієнта зносу основних засобів Дніпропетровського агрегатного заводу було занадто високим як для промислового підприємства, адже значення цього показника 0,87 на початок 2019 року вказувало на те, що 87% основних засобів досліджуваного заводу вже фізично або морально зношені та перенесли свою вартість на новостворену продукцію товариства в попередніх періодах.

Хоча зменшення даного коефіцієнта до 0,82 на кінець 2022 року й можна оцінити позитивно, але попри це керівництву досліджуваного підприємства необхідно зосередитися на пошуку додаткових можливостей для суттєвого оновлення основних засобів.

Разом з тим коефіцієнт придатності, який є оберненим до попереднього показника та свідчить про ступінь корисності основних засобів для торгово-виробничого процесу, за чотири роки зріс із 0,13 до 0,18, тобто всього 18% основних засобів досліджуваного підприємства мали певну корисність.

Наступним кроком необхідно співставити динаміку коефіцієнтів оновлення та вибуття основних засобів Дніпропетровського агрегатного заводу в 2019–2022 роках, побудувавши діаграму на рис. 2.15.

Отже, можна зробити висновок, що загалом оновлення фонду основних засобів досліджуваного підприємства йшло хоч і невисокими, проте швидшими темпами, ніж їх вибуття внаслідок ліквідації або продажу.

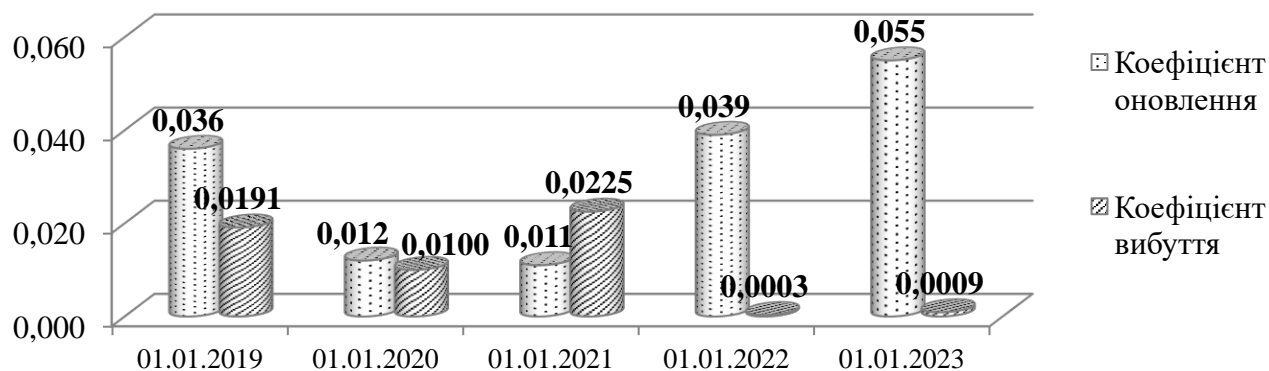

Рис. 2.15. Динаміка коефіцієнтів оновлення та вибуття основних засобів АТ «ДАЗ» у 2019–2022 роках

Джерело: складено автором на основі [50]

Разом з тим слід зауважити, що збільшення коефіцієнта реальної вартості майна, який показує рівень забезпечення виробничого процесу засобами виробництва, можна охарактеризувати позитивно. Цей показник, що є відношенням суми основних засобів, виробничих запасів, незавершеного виробництва до сукупної вартості активів АТ «ДАЗ», за чотири роки зріс з 0,54 до 0,62, тоді як оптимальним для промислової галузі вважається 0,5.

Визначити обсяг чистого доходу від реалізації продукції АТ «ДАЗ», який сформований однією гривнею основних засобів, можна, розрахувавши коефіцієнт їх оборотності, який прийнято називати показником фондівіддачі. Водночас оберненою до нього є фондомісткість, яка вказує на те, скільки потрібно основних засобів для отримання однієї гривні реалізованої продукції.

Так, фондівіддача впродовж 2019–2022 років знизилася на 63,68%: з 2,46 станом на 01.01.2019 року до 0,89 на початок 2023 року. Разом з тим у 2022 році підприємству необхідно залучити 1,12 грн основних засобів, щоб отримати одну гривню реалізованої продукції, тоді як у 2019 році для цього було достатньо 0,41 грн, про що свідчить фондомісткість.

Впродовж 2019–2022 років спостерігалася значне та стрімке підвищення показника фондоозброєності, який вказує на рівень забезпечення одного працівника АТ «ДАЗ» основними засобами. Так, з огляду на дані додатку Х,

спостерігалось зростання цього коефіцієнта за чотири роки у 6,5 разів: з 61,06 на початок 2019 року до 399,14 станом на 31.12.2022 року.

Проте, зважаючи на розрахунки динаміки середньої кількості працівників АТ «ДАЗ» за чотири роки, наведені в додатку Ж, можна зробити висновок, що зростання фондоозброєності відбулося переважно за рахунок скорочення кількості персоналу, а не в результаті поліпшення стану основних засобів, що загалом характеризується негативно.

Разом з тим суттєво зросла й тривалість одного обороту основних засобів АТ «ДАЗ», що є негативним явищем. Так, якщо в 2019 році цей показник становив 147 дн., то до початку 2023 року відбулося його зростання у 2,5 рази і він був зафіксований на рівні 404 дн.

Окремо потрібно зауважити, що й рентабельність реальної вартості майна, й рентабельність основних засобів АТ «ДАЗ» значно зросли за 2021–2022 роки у зв'язку зі значним підвищенням розміру чистого прибутку за ці періоди й на кінець 2022 року склали 11,88% та 18,66% відповідно.

Підсумовуючи результати проведеного аналізу ефективності управління Дніпропетровським агрегатним заводом своїми основними засобами в 2019–2022 роках, враховуючи динаміку ключових показників, яка переважно характеризується негативно, можна зробити висновок про те, що підприємством не задіяні всі можливості для забезпечення оптимального та ефективного використання наявних основних засобів, тоді як у машинобудівній галузі неможливо досягти високих показників результативності роботи без ґрунтовного та своєчасного технічного переозброєння, впровадження у виробничий процес високопродуктивного обладнання та сучасних технологій.

Необхідно зазначити, що на підприємстві не менш важливим є процес управління запасами, оскільки вони є малоліквідними активами, які вимагають своєчасного та ефективного моніторингу щодо продуктивності їх використання. Значення основних показників, які свідчать про стан управління запасами Дніпропетровського агрегатного заводу впродовж 2019–2022 років, наведено в додатку Х.

Першим показником, який розглянуто в межах аналізу використання запасів, є коефіцієнт їх покриття. Відповідно до додатку Е рекомендоване значення цього показника має дорівнювати або перевищувати одиницю, в протилежному випадку фінансовий стан підприємства вважається нестійким.

Так, коефіцієнт покриття запасів Дніпропетровського агрегатного заводу в 2019–2020 роках коливався від 0,20 до 0,25 та був нижче від оптимального, проте станом на початок 2023 року його значення взагалі знизилося до $-0,25$, що свідчить про недостатність для покриття запасів оптимальних джерел фінансування, таких як власні оборотні кошти, короткострокові банківські кредити та короткострокова кредиторська заборгованість за товари.

Як зазначено вище, АТ «ДАЗ» відчувало нестачу власних оборотних коштів. Тому й значення наступного показника, а саме коефіцієнта забезпечення запасів власними оборотними коштами, впродовж 2019–2022 років після незначних коливань погіршилося з $-0,20$ до $-0,34$, тобто 34% запасів АТ «ДАЗ» не були забезпечені оптимальними джерелами фінансування.

Слід зазначити, що зниження коефіцієнта оборотності запасів АТ «ДАЗ» упродовж чотирьох років з 2,16 об. до 1,22 об. та зростання тривалості одного їх обороту з 167 дн. до 294 дн. можна охарактеризувати негативно, адже низька оборотність запасів підприємства може свідчити про непродуманість тактики формування виробничих запасів або залишків готової продукції та, як наслідок, зниження збутової активності АТ «ДАЗ».

Проте в результаті стрімкого та значного зростання чистого прибутку АТ «ДАЗ» на кінець 2022 року показник рентабельності запасів суттєво зріс за чотири роки: з 0,32% до 25,57%, тобто майже у 80 разів.

Отже, зважаючи на негативні показники оцінки ефективності використання запасів Дніпропетровським агрегатним заводом та їх динаміку в 2019–2022 роках, керівництву АТ «ДАЗ» з метою підвищення рівня управління запасами необхідно терміново вживати заходів щодо оптимізації рівня запасів, які доцільно зберігати на складі, прогнозування попиту на виготовлену продукцію, покращення системи роботи з постачальниками тощо.

Разом з тим дебіторська заборгованість не поступається основним засобам та запасам рівнем важливості в процесі забезпечення ефективної діяльності підприємства. Особливо це актуально для АТ «ДАЗ», оскільки питома вага поточної дебіторської заборгованості покупців перед досліджуваним підприємством становила 46,67% у структурі оборотних активів товариства.

З метою проведення аналізу короткострокової дебіторської заборгованості Дніпропетровського агрегатного заводу розраховано показники її оборотності й рентабельності за 2019–2022 роки та відображено результати розрахунків у додатку Х.

І знову таки спостерігалися негативні тенденції показників оборотності поточної дебіторської заборгованості, такі ж як і тенденції оборотності інших структурних частин активів АТ «ДАЗ».

Так, станом на 01.01.2019 року одна гривня заборгованості покупців перед АТ «ДАЗ» із терміном погашення до одного року приносила 2,24 грн виручки від реалізації, про що свідчив коефіцієнт оборотності, натомість до кінця 2022 року його значення знизилося на 41,59% та було зафіксоване на рівні 1,31 грн.

У той же час за чотири роки уповільнилось обертання короткострокової дебіторської заборгованості з 161 дн. у 2019 році до 275 дн. у 2022 році, тобто покупці стали повільніше розраховуватися за своїми боргами перед АТ «ДАЗ» за отриману продукцію, що можна оцінити негативно.

Слід зауважити, що поточна дебіторська заборгованість у 2019 році приносила досліджуваному заводу всього 0,33 грн чистого прибутку, натомість станом на 01.01.2023 року цей показник продемонстрував позитивну динаміку та значно зріс до 27,40 грн.

Як уже зазначалося відносно інших аналогічних коефіцієнтів, хоча таке зростання показника рентабельності й оцінюється позитивно, але обумовлене воно здебільшого суттєвим зростанням чистого фінансового результату Дніпропетровського агрегатного заводу.

При дослідженні показників оборотності грошових коштів та їх рентабельності, наведених у додатку Х, встановлено, що на початку 2019 року

грошові кошти АТ «ДАЗ» робили один оборот в середньому за 1 д., тоді як упродовж наступних чотирьох років цей показник сповільнився до 7 дн.

Коефіцієнт оборотності за таких обставин суттєво знизився на 82,16% у 2022 році порівняно з початком досліджуваного періоду: з 299,39 об. у 2019 році до 53,41об. станом на 31.12.2022 року. Отже, грошові кошти Дніпропетровського агрегатного заводу стали працювати повільніше.

Враховуючи можливий вплив інфляційних процесів на вартість грошових коштів, слід зазначити, що підприємству недоцільно накопичувати грошові кошти в значних обсягах, а раціональніше вкладати їх у господарську діяльність. Водночас необхідно дотримуватися оптимального їх розміру, щоб мати змогу терміново розраховуватися зі своїми зобов'язання, строк погашення яких настав.

Зрештою, потрібно відмітити, що на нематеріальні активи Дніпропетровського агрегатного заводу станом на 01.01.2023 року нараховано амортизацію в розмірі 100% та, як наслідок, їх залишкова вартість дорівнює нулю. Впродовж 2019–2022 років підприємство жодним чином не проводило оновлення цієї частини необоротних активів.

Оскільки в умовах сьогодення сучасні технології та інтелектуальний капітал відіграють одну з найважливіших ролей на шляху суб'єкта господарювання до отримання максимальних економічних вигод, то керівництву АТ «ДАЗ» необхідно прикласти максимум зусиль для використання у своїй діяльності новітніх інтелектуальних продуктів, адаптації виробництва до сучасного технологічного середовища.

Отже, узагальнюючи вищенаведену інформацію щодо ефективності використання активів Дніпропетровського агрегатного заводу, необхідно зазначити наступне.

У другому розділі дипломної роботи проведено загальний огляд основних аспектів діяльності Дніпропетровського агрегатного заводу. Так, розглянуто загальні віхи в його майже столітній історії, досліджено основні та додаткові види діяльності, визначено склад дочірніх підприємств АТ «ДАЗ» та ключових споживачів продукції товариства.

Під час проведення діагностики фінансового стану АТ «ДАЗ» за допомогою прийомів горизонтального, вертикального, трендового, порівняльного аналізу виявлені негативні зміни в кількісному складі працівників заводу в 2019–2022 роках, проаналізовані динаміка та структура активів і капіталу товариства загалом та в розрізі статей балансу, визначені ключові показники фінансової стійкості та ліквідності, розрахований середній рівень націнки на продукцію, який здійснив опосередкований, але вирішальний вплив на формування чистого фінансового результату АТ «ДАЗ».

Слід зазначити, що АТ «ДАЗ» станом на 01.01.2023 року мало кризовий тип фінансової стійкості, незважаючи на те що впродовж останніх двох років товариство намагалось поступово покращувати показники своєї фінансово-господарської діяльності.

Разом з тим за допомогою коефіцієнтного та вищеперерахованих прийомів аналізу розраховано та всебічно досліджено основні показники оцінки ефективності управління активами АТ «ДАЗ» загалом та в розрізі балансових статей за 2019–2022 роки.

Узагальнюючи результати аналізу, враховуючи значні коливання розрахованих коефіцієнтів та різнопланові відхилення від рекомендованих значень, можна підсумувати, що товариство не використовує достатньою мірою всі наявні можливості та додаткові фінансові резерви для оптимізації управління своїми активами, наслідком чого може бути загроза кризового стану АТ «ДАЗ» та фактично банкрутства.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ПУБЛІЧНОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ АГРЕГАТНИЙ ЗАВОД» В УМОВАХ ПІДВИЩЕНОГО РИЗИКУ ВОЄННОГО СТАНУ

3.1. Прогнозування ймовірності банкрутства підприємства

Проведене дослідження основних показників господарської діяльності та фінансового стану Дніпропетровського агрегатного заводу за 2019–2022 роки дозволяє зробити висновок про невисокий рівень ефективності управління як підприємством загалом, так і активами зокрема.

Водночас негативні тенденції, які простежувалися під час аналізу стану та використання основних засобів, запасів, дебіторської заборгованості та інших структурних одиниць активів, низькі показники ліквідності та платоспроможності АТ «ДАЗ», дають підстави вважати доцільним проведення моделювання ймовірності банкрутства заводу.

Необхідно визначити, що згідно з Кодексом України з процедур банкрутства від 18.10.2018 № 2597-VIII (у редакції від 29.07.2023) «банкрутство – визнана господарським судом нездатність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедури санації та реструктуризації і погасити встановлені у порядку, визначеному цим Кодексом, грошові вимоги кредиторів інакше, ніж через застосування ліквідаційної процедури або процедури погашення боргів боржника» [18].

З метою здійснення прогнозування ймовірного банкрутства Дніпропетровського агрегатного заводу, використовуючи методи дискримінантного аналізу та математичної статистики, необхідно побудувати багатофакторні економіко-математичні моделі та обчислити інтегральні (комплексні) показники, в процесі розрахунку яких зокрема широко використовується фінансова інформація про активи підприємства.

Слід зауважити, що під час огляду сучасної наукової фінансово-економічної літератури окреслено низку закордонних та вітчизняних моделей попереднього діагностування ймовірного банкрутства суб'єктів господарювання, які найчастіше використовуються для раннього виявлення потенційних загроз та кризового становища підприємства з метою вчасного запуску захисних механізмів чи проведення реорганізаційних заходів.

Відтак для теоретичного прогнозування загрози банкрутства Дніпропетровського агрегатного заводу обрано багатофакторні дискримінантні моделі закордонних вчених Е. Альтмана, Р. Ліса, Г. Спрінгейта та сучасних українських науковців О.О. Терещенка, А.В. Матвійчука. Порядок розрахунку інтегральних показників та проміжних даних, які використовуються у цих моделях, систематизовано в додатку Ц.

З метою побудови дискримінантних багатофакторних моделей ймовірності банкрутства Е. Альтмана, Р. Ліса, Г. Спрінгейта, О.О. Терещенка та А.В. Матвійчука спершу необхідно розрахувати проміжні показники діяльності Дніпропетровського агрегатного заводу за 2019–2022 роки та відобразити результати розрахунків у додатку Ш.

Модель ймовірності банкрутства, розроблена американським вченим Едвардом Альтманом у 1960–1970 роках та модифікована ним у 1983–1985 роках для підприємств, які не розміщують свої акції на біржах, й дотепер є найбільш популярною серед багатьох існуючих. Науковець вважав, що за допомогою його моделі в 94% випадків можна діагностувати потенційне банкрутство суб'єкта господарювання з високою точністю та спрогнозувати його за два роки наперед.

Згідно з модифікованою моделлю Е. Альтмана інтегральний показник інтерпретується у такий спосіб:

- $Z < 1,23$ – ймовірність банкрутства дуже висока;
- $1,23 < Z < 2,89$ (зона невизначеності) – ймовірність банкрутства досить висока;
- $Z > 2,89$ – ймовірність банкрутства дуже низька [4, ст. 146].

У табл. 3.1 наведено результати розрахунків інтегральних показників за чотири роки діяльності АТ «ДАЗ» та оцінку ймовірності банкрутства досліджуваного підприємства за моделлю Е. Альтмана.

Таблиця 3.1

**Оцінка ймовірності банкрутства АТ «ДАЗ» у 2019–2022 роках
за моделлю Едварда Альтмана**

Показник	Станом на				
	01.01.2019	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023
Інтегральний показник	1,157	1,000	0,663	1,109	1,042
Ймовірність банкрутства	Дуже висока	Дуже висока	Дуже висока	Дуже висока	Дуже висока

Джерело: складено автором на основі [4; 50]

Разом з тим необхідно зазначити, що дискримінантна модель ймовірності банкрутства, адаптована англійським науковцем Романом Лісом у 1972 році до специфіки господарської діяльності підприємств Великобританії, вважається більш збалансованою та базується на показниках прибутковості діяльності, рентабельності та структури активів, джерел їх фінансування.

При діагностиці можливого банкрутства за допомогою моделі Р. Ліса необхідно орієнтуватися на такі граничні значення:

- $Z < 0,037$ – ймовірність банкрутства висока;
- $Z > 0,037$ – ймовірність банкрутства низька [33, ст. 139].

Отже, розраховані значення інтегральних показників досліджуваного товариства за 2019–2022 роки за моделлю Р. Ліса розкрито в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

**Оцінка ймовірності банкрутства АТ «ДАЗ» у 2019–2022 роках
за моделлю Романа Ліса**

Показник	Станом на				
	01.01.2019	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023
Інтегральний показник	0,037	0,018	0,045	0,053	0,053
Ймовірність банкрутства	Висока	Висока	Низька	Низька	Низька

Джерело: складено автором на основі [19; 33; 50]

В 1978 році вчений канадського походження Гордон Спрінгейт запропонував свою чотирифакторну модель для прогнозування можливого кризового стану підприємства, точність якої знаходиться на рівні 92%. У даному випадку значення інтегрального показника слід тлумачити так:

- $Z < 0,862$ – ймовірність банкрутства висока;
- $Z > 2,450$ – ймовірність банкрутства мінімальна [51, ст. 335].

У табл. 3.3 наведено оцінку ймовірності банкрутства Дніпропетровського агрегатного заводу за підсумками діяльності впродовж 2019–2022 років, визначену з використанням моделі Г. Спрінгейта.

Таблиця 3.3

**Оцінка ймовірності банкрутства АТ «ДАЗ» у 2019–2022 роках
за моделлю Гордона Спрінгейта**

Показник	Станом на				
	01.01.2019	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023
Інтегральний показник	0,346	0,438	0,259	0,627	0,529
Ймовірність банкрутства	Висока	Висока	Висока	Висока	Висока

Джерело: складено автором на основі [26; 28; 50; 51]

У той же час необхідно зазначити, що вищеназвані дискримінантні моделі розроблені закордонними вченими для діагностування ймовірного банкрутства іноземних підприємств. Відтак застосування їх у вітчизняній практиці не дає достатніх об'єктивних параметрів щодо виявлення потенційної загрози банкрутства суб'єкта господарювання України, оскільки не враховуються сучасні економічні умови в державі та галузева специфіка діяльності підприємства, існує невідповідність іноземного та українського нормативно-правового забезпечення, а також методик фінансового аналізу тощо.

Отож, в Україні для прогнозування ймовірності банкрутства досить часто використовується універсальна дискримінантна шестифакторна модель, яка була розроблена в 2004 році доктором економічних наук Терещенком Олегом Олександровичем. Ця модель побудована на узагальненій фінансовій інформації

850 українських підприємств з різною специфікою діяльності та адаптована до нашої національної економіки.

Розраховані значення інтегрального показника за універсальною дискримінантною моделлю О.О. Терещенка слід інтерпретувати так:

- $Z > 2$ – ймовірність банкрутства відсутня;
- $1 < Z < 2$ – ймовірність банкрутства низька;
- $0 < Z < 1$ – ймовірність банкрутства висока;
- $Z < 0$ – ймовірність банкрутства дуже висока [62, ст. 439].

Зважаючи на значення інтегральних показників Дніпропетровського агрегатного заводу, отриманих за допомогою моделі О.О. Терещенка, оцінку ймовірності банкрутства досліджуваного товариства за чотири роки відображено в табл. 3.4.

Таблиця 3.4

**Оцінка ймовірності банкрутства АТ «ДАЗ» у 2019–2022 роках
за моделлю Олега Терещенка**

Показник	Станом на				
	01.01.2019	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023
Інтегральний показник	0,257	0,268	0,448	1,974	2,093
Ймовірність банкрутства	Висока	Висока	Висока	Низька	Відсутня

Джерело: складено автором на основі [4; 50; 55; 62]

Водночас необхідно зазначити, що семифакторна модель у вигляді дискримінантної функції, розроблена доктором економічних наук Матвійчуком Андрієм Вікторовичем у 2005 році, здебільшого характеризується вищою точністю у порівнянні з методиками інших вчених щодо прогнозування ймовірного банкрутства підприємства, а відтак її застосування є більш доцільним. Показник у даному випадку набуває таких значень:

- $Z < 1,104$ – ймовірність банкрутства висока;
- $Z > 1,104$ – ймовірність банкрутства низька [29, ст. 76-77].

У результаті побудови багатофакторної моделі А.В. Матвійчука за фінансовими даними АТ «ДАЗ» за 2019–2022 роки отримано значення інтегральних показників, які наведено в табл. 3.5.

Таблиця 3.5

**Оцінка ймовірності банкрутства АТ «ДАЗ» у 2019–2022 роках
за моделлю Андрія Матвійчука**

Показник	Станом на				
	01.01.2019	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023
Інтегральний показник	0,849	0,630	0,469	0,567	0,551
Ймовірність банкрутства	Висока	Висока	Висока	Висока	Висока

Джерело: складено автором на основі [4; 50; 55]

Разом з тим для наочності доцільно додатково узагальнити результати побудови п'яти дискримінантних багатофакторних моделей імовірності банкрутства Дніпропетровського агрегатного заводу в табл. 3.6. В загальному підсумку підтверджено припущення про доволі хиткий фінансовий стан АТ «ДАЗ» упродовж 2019–2022 років загалом та незадовільне управління активами зокрема, оскільки 80% інтегральних показників, розрахованих за всіма моделями, є індикатором високої ймовірності банкрутства АТ «ДАЗ», тоді як всього 20% свідчать про низький ризик настання кризового стану на досліджуваному підприємстві.

Таблиця 3.6

**Узагальнена інформація щодо ймовірності банкрутства АТ «ДАЗ»
у 2019–2022 роках**

Показник	Станом на				
	01.01.2019	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023
Модель Е. Альтмана	+	+	+	+	+
Модель Р. Ліса	+	+	–	–	–
Модель Г. Спрінгейта	+	+	+	+	+
Модель О.О. Терещенка	+	+	+	–	–
Модель А.В. Матвійчука	+	+	+	+	+

де «+» – висока ймовірність банкрутства, «–» – низька ймовірність банкрутства

Джерело: складено автором на основі власних спостережень

На завершення прогнозування ймовірності банкрутства Дніпропетровського агрегатного заводу, зважаючи на підвищені ризики воєнного стану в Україні, також доцільно встановити клас досліджуваного підприємства за рівнем фінансового стану, використовуючи модель розрахунку інтегрального показника для великих та середніх машинобудівних підприємств, розроблену Міністерством фінансів України в 2016 році та наведену в додатку Ц. У даному випадку основою для розрахунку виступають [49]:

- коефіцієнт покриття (ліквідність третього ступеня);
- коефіцієнт фінансової незалежності;
- коефіцієнт рентабельності продажів за фінансовими результатами від операційної діяльності;
- коефіцієнт рентабельності активів за чистим прибутком;
- коефіцієнт оборотності оборотних активів.

Інтерпретацію розподілу великих та середніх підприємств машинобудівної галузі України на класи за рівнем фінансового стану та ймовірністю невиконання зобов'язань, а також значення інтегрального показника розкрито на рис. 3.1.

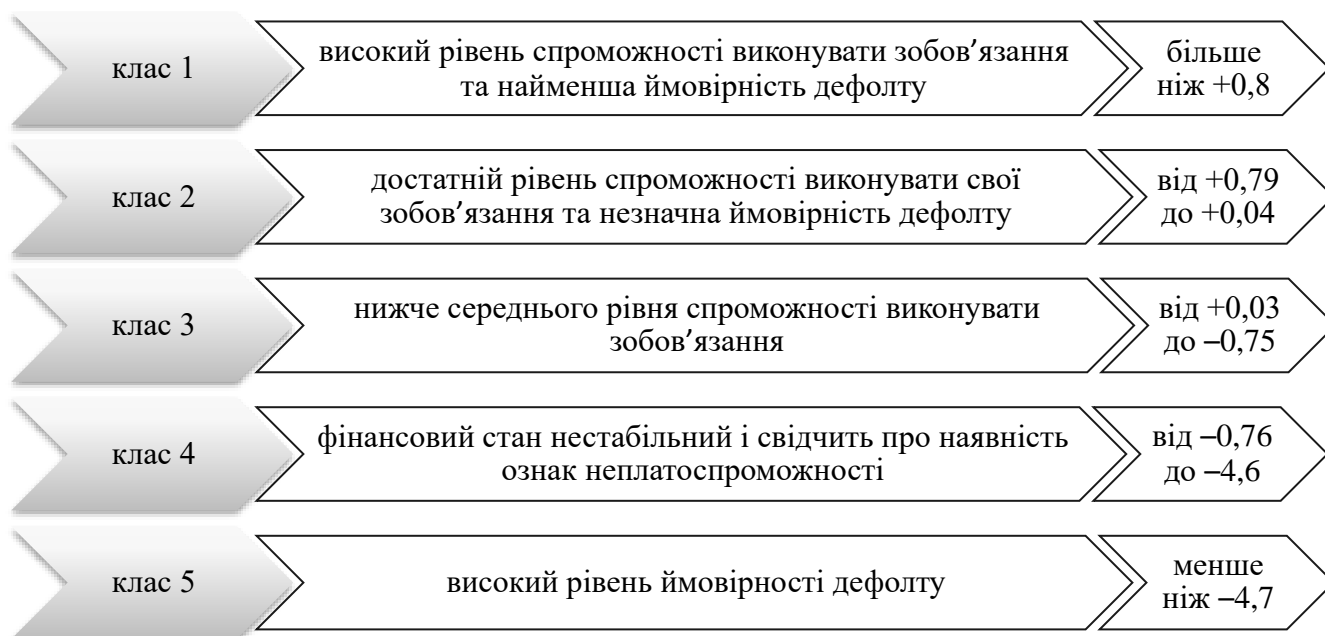

Рис. 3.1. Шкала класифікації великих та середніх підприємств машинобудівної галузі України за рівнем фінансового стану

Джерело: складено автором на основі [49]

Використовуючи розроблену Міністерством фінансів України багатофакторну дискримінантну функцію та проміжні показники з додатку Ш, визначено інтегральні показники Дніпропетровського агрегатного заводу за підсумками його фінансово-господарської діяльності впродовж 2019–2022 років. У табл. 3.7 наведено значення показників та висновок щодо класу фінансового стану АТ «ДАЗ».

Таблиця 3.7

**Оцінка класу АТ «ДАЗ» за рівнем фінансового стану у 2019–2022 роках
за методикою Міністерства фінансів України**

Показник	Станом на				
	01.01.2019	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023
Інтегральний показник	0,039	–0,074	0,116	0,387	–0,197
Клас	Третій	Третій	Другий	Другий	Третій

Джерело: складено автором на основі [49; 50]

Отже, орієнтуючись на результати проведеного моделювання ймовірності банкрутства Дніпропетровського агрегатного заводу за допомогою багатофакторних економіко-математичних моделей, розроблених закордонними та українськими вченими Е. Альтманом, Р. Лісом, Г. Спрінгейтом, О.О. Терещенком, А.В. Матвійчуком, можна зазначити наступне.

80 % прогнозів щодо ризику ймовірності банкрутства, які є негативними для досліджуваного товариства, доводять, що менеджмент АТ «ДАЗ» неефективно управляє активами заводу, оскільки між станом використання майна та убезпеченням підприємства від загрози банкрутства існує прямопропорційна залежність.

Також варто зауважити, що впродовж 2019–2022 років Дніпропетровський агрегатний завод за рівнем фінансового стану та ймовірністю невиконання взятих на себе зобов'язань належав до другого або третього класів підприємств машинобудівної галузі України. Пониження класу АТ «ДАЗ» у 2022 році порівняно з попередніми періодами зокрема свідчить й про негативну характеристику ефективності управління активами.

Тому, зважаючи на підвищені ризики воєнного стану в Україні, складні світові та вітчизняні економічні умови, численні негативні показники стану використання активів, невтішні прогнози щодо ризиків ймовірності банкрутства досліджуваного товариства, керівництву Дніпропетровського агрегатного заводу в найближчій перспективі необхідно сконцентрувати свою увагу на найбільш проблемних місцях у процесі управління активами заводу та на пошуку напрямів для їх усунення.

3.2. Ключові проблеми управління активами АТ «Дніпропетровський агрегатний завод» та напрями їх вирішення в умовах воєнного стану в Україні

Дніпропетровський агрегатний завод у мирний час здійснював свою фінансово-господарську діяльність відповідно до заздалегідь розроблених планів та прогнозів, враховуючи декілька можливих сценаріїв розвитку подій. Водночас управління активами підприємства в умовах воєнного стану в Україні вимагає від керівництва заводу гнучкості, швидкості реагування та принципово нового стратегічного підходу для того, щоб впоратися з непередбачуваними викликами, які виникають під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів.

У результаті проведення горизонтального, вертикального, трендового, коефіцієнтного та порівняльного аналізу фінансових показників діяльності АТ «ДАЗ» впродовж 2019–2022 років загалом та управління активами зокрема, виявлено низку суттєвих проблем, без вирішення яких досліджуваному товариству цілком реально загрожує кризовий стан, незважаючи на досить значне зростання чистого прибутку в 2021–2022 роках.

Спершу необхідно зауважити, що, серед іншого, Дніпропетровський агрегатний завод, як і інші представники українського бізнесу, з початком воєнних дій в Україні змушений відволікати частину наявних ресурсів для захисту свого майна від фізичного знищення чи пошкодження, організації системи виявлення та швидкого реагування на можливі загрози внаслідок бойових дій та ракетних обстрілів [23, ст. 29-30].

Разом з тим необхідно відзначити, що внаслідок тимчасової окупації Російською Федерацією частини українських територій одне з дочірніх підприємств Дніпропетровського агрегатного заводу, а саме «Оздоровчий комплекс ім. космонавта Комарова В.М.», розташоване в м. Генічеськ Херсонської області, з лютого 2022 року знаходиться на тимчасово окупованій території. Відтак АТ «ДАЗ», яке є засновником цього підприємства та якому належить 100% його статутного фонду, повністю втратило доступ до нього та не може використовувати його за призначенням, тоді як до тимчасової окупації на базі вищезгаданого комплексу забезпечувалося оздоровлення і відпочинок працівників заводу та членів їх сімей на пільгових умовах.

З метою запобігання чи мінімізації можливих ризиків безпосереднього знищення або пошкодження майна АТ «ДАЗ» керівництву заводу рекомендовано розглянути можливість:

- реорганізації виробничих потужностей;
- виведення їх з потенційно небезпечного регіону, зважаючи на близькість Дніпропетровської області до лінії бойових дій;
- інвестування у створення нової інфраструктури для здійснення діяльності заводу за межами України.

Одними з важливих негативних чинників зниження результативності використання активів Дніпропетровського агрегатного заводу можна вважати стійке зменшення середньої кількості персоналу в 2019–2022 роках із 2184 ос. до 493 ос. та зростання до 60,45% питомої ваги працівників, переведених на роботу на умовах неповного робочого часу, у зв'язку з низьким рівнем заробітної плати на досліджуваному заводі, пандемією COVID-19, переміщенням людей до безпечних місць в Україні та за кордоном, зростанням загального рівня безробіття в державі тощо.

Отже, внаслідок суттєвого зменшення кількості вузькокваліфікованих спеціалістів невідворотним є скорочення обсягів виробництва продукції досліджуваним товариством, використання виробничих потужностей неповною

мірою, можливе погіршення якості виробленої продукції через брак досвідчених фахівців.

Враховуючи специфіку діяльності Дніпропетровського агрегатного заводу, для покращення кількісного та якісного складу співробітників, з метою залучення нових та втримання працюючих фахівців з високою кваліфікацією керівництву АТ «ДАЗ» можна запропонувати:

- встановити заробітну плату на високому конкурентному рівні;
- диференціювати оплату праці залежно від кваліфікації працівника;
- розробити мотиваційні заходи для підвищення продуктивності праці;
- гарантувати соціальний захист співробітникам;
- створити сприятливу робочу атмосферу.

Разом з тим на рис. 3.2 відтворено графічне відображення ключової проблеми Дніпропетровського агрегатного заводу в управлінні своїми активами, а саме погіршення показників оборотності як сукупних активів товариства загалом, так і їх основних структурних одиниць зокрема.

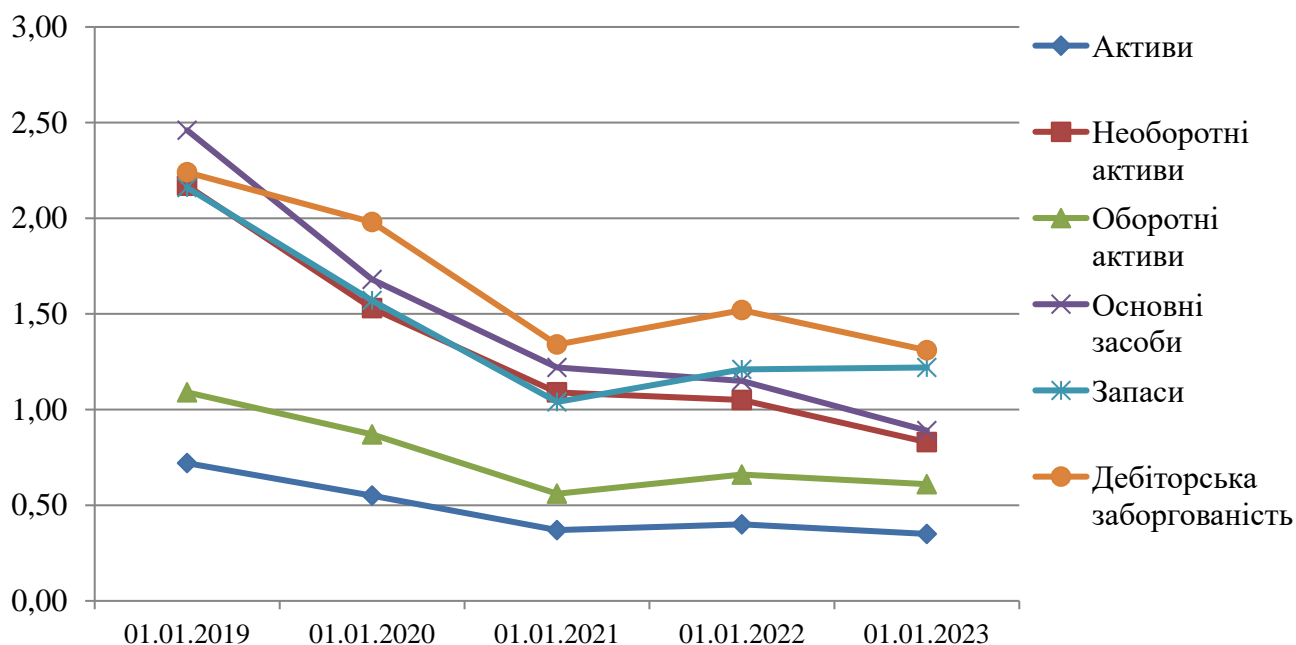

Рис. 3.2. Динаміка коефіцієнтів оборотності активів АТ «ДАЗ» та їх основних структурних частин у 2019–2022 роках

Джерело: складено автором на основі [50]

Зважаючи на вищенаведену діаграму, можна відмітити, що з початку 2019 року до кінця 2020 року динаміка руху майже всіх коефіцієнтів оборотності активів АТ «ДАЗ», у тому числі необоротних та оборотних активів, основних засобів, запасів і дебіторської заборгованості, та динаміка тривалості одного їх обороту, яка відображена на рис. 3.3, демонстрували стійкі негативні тенденції. Починаючи з 2021 року стан вирішення цієї проблеми дещо покращувався, але водночас залишався на незадовільному рівні.

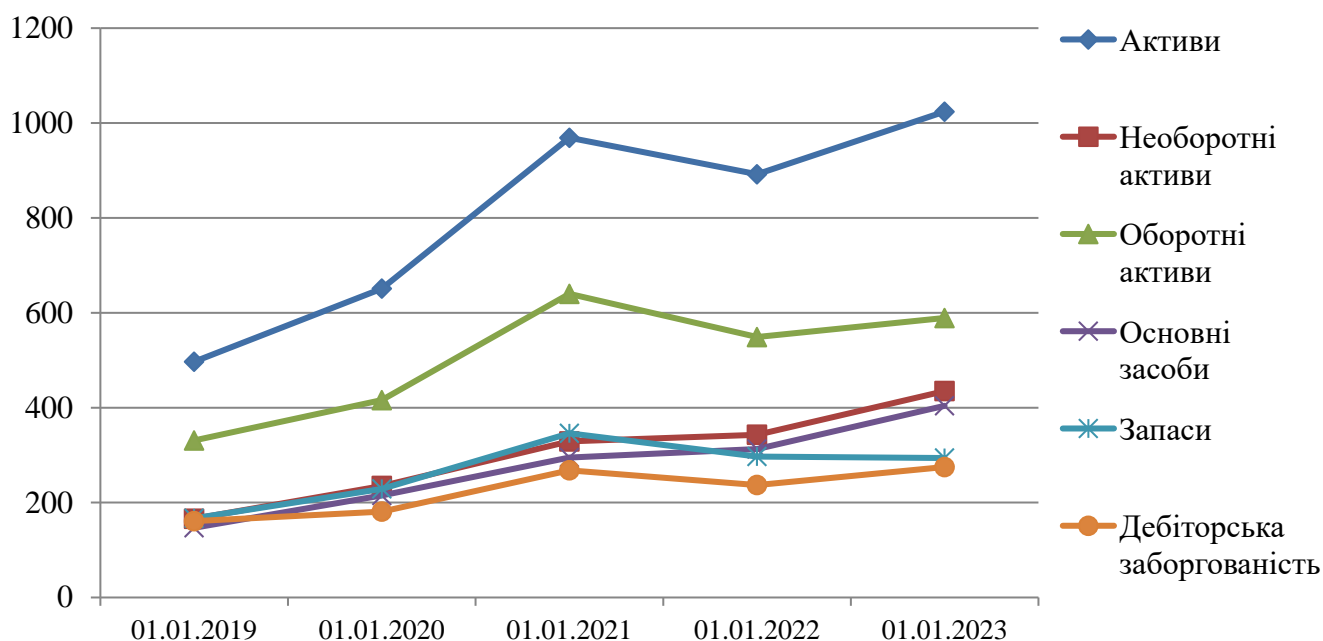

Рис. 3.3. Динаміка тривалості одного обороту активів АТ «ДАЗ» та їх основних структурних частин у 2019–2022 роках, дні

Джерело: складено автором на основі [50]

Необхідно відзначити, що в умовах невизначеності та динамічності соціально-економічного середовища в Україні швидше обертання активів набуває важливого значення, оскільки дозволяє спрямовувати вивільнені з обороту ресурси Дніпропетровського агрегатного заводу на інші фінансового-господарські або соціальні потреби.

Серед іншого, важливими проблемами, які були виявлені під час аналітичного дослідження стану управління активами досліджуваного товариства в 2019–2022 роках, є такі:

- недостатність власних оборотних коштів (–30998 тис. грн на 01.01.2019 року проти –48618 тис. грн на 01.01.2023 року);
- незбалансована питома вага залучених джерел фінансування активів (73,46% на 01.01.2019 року проти 67,27% на 01.01.2023 року) в порівнянні з часткою власного капіталу товариства (26,54% на 01.01.2019 року проти 32,73% на 01.01.2023 року);
- зниження питомої ваги мобільних активів у загальній структурі майна (66,61% на 01.01.2019 року проти 57,53% на 01.01.2023 року);
- зростання індексу постійного активу (1,26 на 01.01.2019 року проти 1,30 на 01.01.2023 року);
- зниження показника співвідношення оборотних і необоротних активів (1,99 на 01.01.2019 року проти 1,35 на 01.01.2023 року).

Разом з тим у результаті діагностування стану використання Дніпропетровським агрегатним заводом упродовж 2019–2022 років основних засобів, які займали близько 90% у структурі всіх необоротних активів, також виявлено недоліки і в цій сфері господарської діяльності товариства.

Так, під час аналізу фінансової інформації балансу АТ «ДАЗ» за чотири роки та розрахунку коефіцієнтів зносу встановлено, що основні засоби досліджуваного товариства мали високий рівень амортизації – в середньому 85%, що свідчить про значний ступінь фізичного або морального зношення основних засобів Дніпропетровського агрегатного заводу. Відтак підприємство неефективно використовувало своє обладнання та змушене спрямовувати додаткові капітальні вкладення на реконструкцію, поточний або капітальний ремонт основних засобів.

Незважаючи на періодичне покращення досліджуваним підприємством своїх будівель, обладнання та устаткування, з огляду на низький коефіцієнт оновлення основних засобів, який за 2019–2022 роки в середньому складав 0,03, можна констатувати, що цього недостатньо для використання виробничого потенціалу Дніпропетровського агрегатного заводу повною мірою.

Отже, з метою подолання виявлених проблем та подальшої реалізації ефективного механізму в управлінні основними засобами АТ «ДАЗ» необхідно дотримуватися низки заходів, основні з яких окреслено на рис. 3.4.

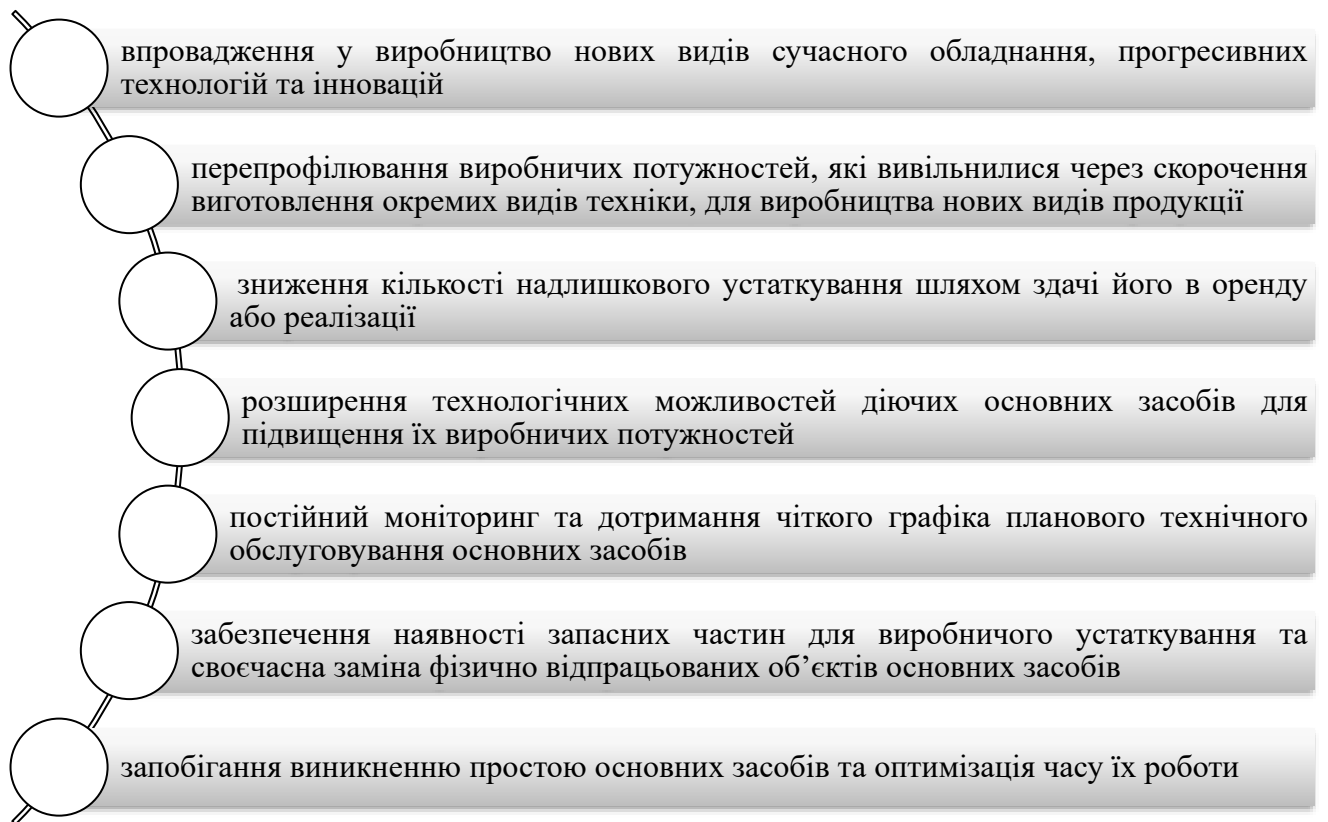

Рис. 3.4. Заходи оптимізації управління основними засобами АТ «ДАЗ»

Джерело: власна розробка автора

Відтак збільшення продуктивності використання основних засобів та оптимізація витрат на їх утримання внаслідок реалізації запропонованих заходів дозволить АТ «ДАЗ» підвищити обсяги виробництва, удосконалити якість виготовленої продукції та знизити її собівартість, покращити конкурентні позиції заводу в машинобудівній галузі України та світу.

Водночас з огляду на те, що запаси підприємства з фінансової точки зору вважаються іммобілізованими грошовими засобами, які через вплив об'єктивних факторів тимчасово відволікаються з обороту [57], то проблеми, виявлені в управлінні запасами АТ «ДАЗ», також здійснюють суттєвий вплив на забезпечення ефективного та стабільного функціонування товариства.

Спершу доцільно зауважити, що високий показник питомої ваги запасів у складі короткострокових активів Дніпропетровського агрегатного заводу, яка в 2019–2022 роках у середньому складала 53%, та її поступове зростання свідчать про певне збільшення залишків нереалізованих запасів на складах заводу. Водночас частка виробничих запасів у складі сукупних запасів АТ «ДАЗ» за чотири роки зросла на 20,17 в. п.

Зі свого боку надлишкові обсяги запасів АТ «ДАЗ», які, серед іншого, виникли внаслідок неефективного механізму їх формування, втрати ринків збуту через вторгнення Російської Федерації до України, зниження попиту, затримки відвантаження готової продукції, можуть бути причиною додаткових фінансових витрат на утримання цих запасів, погіршення якості сировини або продукції внаслідок тривалого зберігання.

Зважаючи на виклики воєнного стану в Україні, у випадку кардинальних змін у попиті на окремі види машинобудівної продукції Дніпропетровський агрегатний завод може отримати надлишкові запаси товарів, які взагалі не користуватимуться попитом. Відтак виникає ризик того, що їх треба буде або реалізовувати із суттєвим зниженням ціни, або взагалі ліквідувати, як непридатні або застарілі.

З метою оптимізації управління запасами, як складовою оборотних активів товариства, та забезпечення безперервності виробничого процесу керівництву Дніпропетровського агрегатного заводу рекомендовано запровадити та дотримуватися таких заходів:

- застосування методів нормування запасів з метою визначення їх оптимальної кількості в різні періоди діяльності товариства;
- зменшення обсягу запасів шляхом реалізації понаднормових або непотрібних запасів;
- забезпечення обігу запасів за допомогою методу FIFO, тобто в першу чергу використовувати запаси, які надійшли на завод першими;
- зниження вартості готової продукції шляхом зменшення витрат на придбання комплектуючих деталей та сировини;

- технічне вдосконалення продукції, що випускається, та оновлення асортименту наявних товарів та послуг;
- диверсифікація бази постачальників та пошук альтернативних джерел постачання сировини та матеріалів;
- постійний моніторинг потенційних ринків збуту продукції з метою прогнозування рівня попиту;
- впровадження механізмів оптової торгівлі;
- розширення клієнтської бази;
- реалізація фінансових бонусів.

Також необхідно додати, що в сучасних умовах стрімкого розвитку реалізації продукції та послуг за допомогою мережі Інтернет керівництву Дніпропетровського агрегатного заводу необхідно акцентувати свою увагу на створенні ефективної команди ІТ-фахівців та маркетологів, які володітимуть сучасними прийомами електронної комерції. Серед іншого, для підвищення обсягів реалізації продукції за допомогою інтернет-інструментів АТ «ДАЗ» можна скористатися наступними рекомендаціями:

- удосконалити та актуалізувати офіційний веб-сайт, адаптувати його для мобільних пристроїв;
- враховувати алгоритми пошукових систем при написанні текстів та описів продукції;
- активно використовувати соціальні мережі та спеціалізовані платформи для реклами та комунікації з потенційними клієнтами;
- створювати цікавий контент для привернення уваги до продукції;
- забезпечувати якісну та швидку клієнтську підтримку через електронну пошту, чат або засоби телефонного зв'язку.

Разом з тим, як зазначено в науковій публікації за темою кваліфікаційної роботи [23, ст. 29-30], копію якої наведено в додатку Щ, загалом у державі дебіторська заборгованість також зазнала негативного впливу наслідків воєнного стану в Україні та економічної нестабільності.

Так, спроможність суб'єктів господарювання розраховуватися зі своїми заборгованостями в цілому знизилася через неможливість виробляти товари чи послуги для реалізації, а відтак і недостатність фінансових ресурсів, валютні коливання, зниження платоспроможності клієнтів, недотримання договірних умов через форс-мажорні обставини внаслідок воєнної агресії Російської Федерації або з інших причин.

Водночас варто зауважити, що під час дослідження звітів про фінансовий стан АТ «ДАЗ» за 2019–2022 роки встановлено, що проблеми зі станом дебіторської заборгованості не минули й Дніпропетровський агрегатний завод.

Зокрема в 2019 році в АТ «ДАЗ» виникла дебіторська заборгованість з терміном погашення понад один рік у абсолютному розмірі 7516 тис. грн, тоді як у попередньому звітному році такий об'єкт необоротних активів не значився на балансі товариства. Впродовж наступних чотирьох років питома вага довгострокової дебіторської заборгованості в загальній структурі необоротних активів коливалася від 5,34% до 3,26%.

Порівняльну інформацію щодо обсягів та динаміки довгострокової дебіторської заборгованості перед Дніпропетровським агрегатним заводом за 2021–2022 роки в розрізі окремих боржників відображено на рис. 3.5.

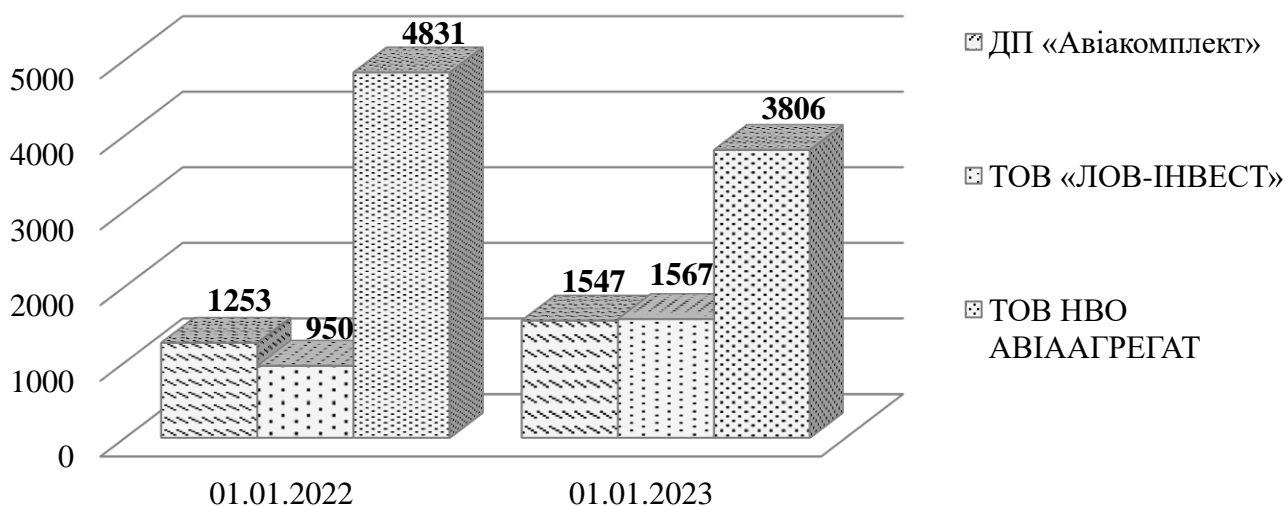

Рис. 3.5. Довгострокова дебіторська заборгованість АТ «ДАЗ» за 2021–2022 роки, тис. грн

Джерело: складено автором на основі [50]

Разом з тим із негативної сторони відзначено високий рівень питомої ваги поточної дебіторської заборгованості в структурі оборотних активів АТ «ДАЗ» (в середньому 45% впродовж 2019–2022 років), який здебільшого був наслідком низької платіжної дисципліни серед учасників бізнес-середовища та затримки оплати продукції та послуг, а також ймовірного банкрутства контрагентів.

Окрім зниження ліквідності досліджуваного товариства та виникнення ризику фінансових збитків ця проблема загрожує Дніпропетровському агрегатному заводу появою безнадійної дебіторської заборгованості, знеціненням коштів за раніше відвантажену продукцію чи надані послуги внаслідок інфляційних процесів у державі, сповільненням оборотності майна товариства та, зрештою, гальмуванням інноваційного розвитку підприємства.

Важливим аспектом в управлінні дебіторською заборгованістю АТ «ДАЗ» є не її абсолютне зменшення, а досягнення оптимального рівня, при якому ризик неповернення коштів дебіторами зводиться до мінімуму та водночас зберігається стабільна співпраця з покупцями, що дозволяє розширювати господарську діяльність товариства.

Налагодити ефективний механізм управління дебіторською заборгованістю Дніпропетровського агрегатного заводу можливо, дотримуючись таких заходів:

- формування ефективної кредитної політики;
- запровадження гнучкої та зручної системи розрахунків;
- обмеження обсягу дебіторської заборгованості для одного покупця;
- аналіз платоспроможності нових клієнтів;
- обов’язкова передоплата за надані продукцію, роботи або послуги;
- постійний моніторинг стану платежів;
- посилення роботи, спрямованої на своєчасне погашення дебіторської заборгованості;
- заохочення дострокового погашення дебіторської заборгованості шляхом надання знижок;
- фінансові санкції при порушенні договірних умов.

Отже, Дніпропетровський агрегатний завод упродовж 2019–2022 років знаходився під значним впливом безлічі як зовнішніх, так і внутрішніх факторів, серед яких передусім воєнний стан та бойові дії в Україні, а також зниження економічної активності суб'єктів господарювання, втрата ринків збуту, нерегульованість податкового законодавства, підвищення цін на енергоресурси та сировину, недостатньо ефективні управлінські рішення керівництва АТ «ДАЗ» щодо політики використання активів.

Підсумовуючи вищесказане, можна зазначити, що застосування рекомендованих заходів щодо вирішення ключових проблем управління активами Дніпропетровського агрегатного заводу сприятиме збереженню позитивних тенденцій у виробничій діяльності АТ «ДАЗ» та нейтралізації негативних показників використання активів заводу.

Водночас використання підприємством методів прогнозування та планування показників фінансово-господарської діяльності сприятиме ще більш ефективному усуненню проблемних ділянок та швидкому реагуванню на динамічні зміни в зовнішньому та внутрішньому середовищі.

3.3. Прогнозування результатів впровадження вдосконаленої стратегії використання активів підприємства

Одним із невід'ємних елементів діяльності суб'єкта господарювання виступає фінансове планування, яке охоплює як фінансово-господарську діяльність підприємства загалом, так і її окремі ділянки.

Передумовою отримання позитивних результатів фінансового планування є врахування впливу об'єктивних соціально-економічних аспектів, аналіз тенденцій руху фінансових ресурсів у просторі та часі, дослідження порівняльної інформаційної бази та ефективності проведених раніше аналітичних заходів, створення декількох варіантів розвитку тих чи інших показників діяльності суб'єкта господарювання [20, ст. 218].

Разом з тим саме за допомогою інструментів фінансового прогнозування реалізується оцінка великої кількості можливих варіантів руху фінансових ресурсів чи інших показників, важливих для забезпечення результативної діяльності підприємства, прогнозуються економічні наслідки впливу зовнішніх та внутрішніх факторів, здійснюється пошук альтернативних та дієвих векторів діяльності та в подальшому формуються фінансові плани.

Вагому роль у забезпеченні прогнозування різних аспектів діяльності суб'єкта господарювання та, як наслідок, прийняття ефективних управлінських рішень, серед іншого, відіграють методи економіко-математичного моделювання, які ґрунтуються на побудові моделей для опису динаміки фінансових показників з огляду на вплив різних факторів з певною ймовірністю [8, ст. 969].

З метою прогнозування на 2023 рік динаміки ключового показника ефективності управління активами АТ «ДАЗ», а саме коефіцієнта оборотності активів, доцільно скористатися інструментами кореляційно-регресійного аналізу. Як зазначено в економічній літературі, суть кореляційного аналізу полягає у встановленні зв'язку між випадковими показниками та оцінюванні його тісноти, а регресійного аналізу – у вивченні форми зв'язку між певною величиною і факторами впливу на неї інших величин на основі статистичних даних [31, ст. 22].

Варто відмітити, що на основі офіційної інформації з веб-сайту АТ «ДАЗ» [50] для побудови двох множинних кореляційно-регресійних моделей за допомогою спеціалізованого програмного продукту «Аналіз даних» Microsoft Excel зроблено вибірку деяких фінансових даних АТ «ДАЗ» за останні 17 років, тобто за 2006–2022 роки, які наведено в додатку Ю.

У загальному вигляді формулу рівняння багатofакторної кореляційно-регресійної моделі наведено наступним чином [21, ст. 381, 24, ст. 41-42]:

$$Y_{x_1 \dots x_n} = a_0 + a_1 x_1 + a_2 x_2 + \dots + a_n x_n, \quad (3.1)$$

де $Y_{x_1 \dots x_n}$ – досліджувана (залежна, пояснювана) змінна;
 a_0 – вільний член рівняння;

$a_1, a_2 \dots a_n$ – параметри моделі або коефіцієнти регресії;

$X_1, X_2 \dots X_n$ – пояснюючі, незалежні змінні (факторні ознаки);

n – кількість незалежних змінних.

Спершу необхідно нагадати, що одним із способів вдосконалення стратегії використання активів АТ «ДАЗ», запропонованим керівництву заводу, є зменшення обсягу запасів підприємства шляхом реалізації понаднормових або непотрібних, а також активна робота, спрямована на погашення дебіторської заборгованості клієнтів перед АТ «ДАЗ».

Для визначення взаємозв'язку між коефіцієнтом оборотності активів АТ «ДАЗ» (Y), який у даному випадку буде залежною змінною, та запасами (X_1), дебіторською заборгованістю (X_2), грошовими коштами та їх еквівалентами (X_3), чистим доходом від реалізації продукції (X_4), які будуть незалежними змінними, за 2006–2022 роки слід побудувати багатофакторне рівняння регресії, скориставшись надбудовою «Аналіз даних» Microsoft Excel.

Спочатку необхідно визначити коефіцієнти кореляції та тісноту функціонального зв'язку між незалежними змінними та навести їх на рис. 3.6.

	A	B	C	D	E	F
1		X_1	X_2	X_3	X_4	
2	X_1	1				
3	X_2	0,649941	1			
4	X_3	-0,7356	-0,58195	1		
5	X_4	0,630295	0,492418	-0,2818	1	
6						

Рис. 3.6. Коефіцієнти кореляції між незалежними змінними (перша модель)

Джерело: складено автором на основі [50] за допомогою функцій Microsoft Excel

Зважаючи на дані рис. 3.6, встановлено, що між незалежними змінними за першою моделлю існують як прямі, так і обернені різноступеневі кореляційні зв'язки відповідно до шкали Чеддока.

Водночас наступним кроком за допомогою команди «Регресія» в пункті «Аналіз даних» Microsoft Excel потрібно розрахувати основні параметри першої множинної кореляційно-регресійної моделі та відобразити їх на рис. 3.7.

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
1	Вывод итогов									
2										
3	Регрессионная статистика									
4	Множественный R	0,930591110								
5	R-квадрат	0,865999814								
6	Нормированный R-квадрат	0,821333086								
7	Стандартная ошибка	0,075979293								
8	Наблюдения	17								
9										
10	Дисперсионный анализ									
11		df	SS	MS	F	Значимость F				
12	Регрессия	4	0,447696951	0,111924238	19,3880287	0,000035871				
13	Остаток	12	0,069274235	0,005772853						
14	Итого	16	0,516971186							
15										
16		Коэффициенты	Стандартная ошибка	t-статистика	P-Значение	Нижние 95%	Верхние 95%	Нижние 95,0%	Верхние 95,0%	
17	У-пересечение	0,474284496	0,104468312	4,539984277	0,000677857	0,246667597	0,701901396	0,246667597	0,701901396	
18	X1	-0,000001421	0,000000854	-1,664485171	0,121888310	-0,000003281	0,000000439	-0,000003281	0,000000439	
19	X2	-0,000001778	0,000000708	-2,513075190	0,027253532	-0,000003320	-0,000000236	-0,000003320	-0,000000236	
20	X3	-0,000002597	0,000000991	-2,619993742	0,022385175	-0,000004756	-0,000000437	-0,000004756	-0,000000437	
21	X4	0,000002068	0,000000272	7,597186225	0,000006355	0,000001475	0,000002661	0,000001475	0,000002661	
22										

Рис. 3.7. Параметри першої множинної кореляційно-регресійної моделі

Джерело: складено автором на основі [50] за допомогою функцій Microsoft Excel

Отже, зважаючи на дані рис. 3.7, можна відзначити, що R-квадрат, тобто коефіцієнт детермінації, який є наближеним до одиниці та становить 0,865999814, вказує на достатньо високу якість побудованої моделі. Також він свідчить, що частка варіації залежної змінної Y (коефіцієнт оборотності активів), яка пояснюється варіацією сукупності факторів X, включених у рівняння множинної регресії, дорівнює 86,6%, тоді як 13,4% не пояснюються даною моделлю і можуть бути викликані іншими факторами або невизначеністю даних.

Перевірка першої моделі на адекватність за допомогою критерію Фішера підтверджує, що побудована модель є адекватною, оскільки рівень значимості гіпотези 0,000035871 є нижчим за задану величину 0,05. Додаткова перевірка розрахованих коефіцієнтів на значимість за критерієм Стюдента, що спостерігається, загалом доводить, що вони є статистично значимими.

Таким чином, з урахуванням отриманих коефіцієнтів можна скласти рівняння першої прогнозованої множинної кореляційно-регресійної моделі:

$$Y = 0,474284496 - 0,000001421 * x_1 - 0,000001778 * x_2 - 0,000002597 * x_3 + 0,000002068 * x_4, \quad (3.2)$$

де Y – коефіцієнт оборотності активів;

x_1 – запаси;

x_2 – дебіторська заборгованість;

x_3 – гроші та їх еквіваленти;

x_4 – чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

Разом з тим надалі розглянуто два варіанти подальшої динаміки коефіцієнта оборотності активів досліджуваного заводу під впливом чотирьох вищенаведених незалежних змінних відповідно до побудованої моделі.

Можна припустити, що керівництвом Дніпропетровського агрегатного заводу будуть реалізовані заходи щодо зменшення обсягів запасів та дебіторської заборгованості на 10% або 20%, наслідком чого стане зростання чистого доходу від реалізації, а також обсягу грошей та їх еквівалентів на відповідні суми. Відтак динаміку коефіцієнта оборотності активів АТ «ДАЗ», прогнозовану на основі рівняння першої множинної кореляційно-регресійної моделі та отриману за двома варіантами, наведено в табл. 3.8.

Таблиця 3.8

Прогнозовані значення та динаміка коефіцієнта оборотності активів АТ «ДАЗ» на основі першої множинної кореляційно-регресійної моделі

Показник	Фактичне значення станом на 01.01.2023	Варіант 1 (10%)		Варіант 2 (20%)	
		Прогнозоване значення	Абсолютне відхилення	Прогнозоване значення	Абсолютне відхилення
Запаси, тис. грн	143605	129244	-14361	114884	-28721
Дебіторська заборгованість, тис. грн	134041	120637	-13404	107233	-26808
Гроші та їх еквіваленти, тис. грн	3287	16691	13404	30095	26808
Чистий дохід від реалізації, тис. грн	175555	189916	14361	204276	28721
Коефіцієнт оборотності активів	0,352	0,425	0,073	0,465	0,113

Джерело: складено автором на основі [50] за допомогою функцій Microsoft Excel

Отже, з високою ймовірністю можна спрогнозувати, що внаслідок реалізації понаднормових або непотрібних запасів АТ «ДАЗ» у розмірі 10% від їх загального

обсягу, що в абсолютному вимірі становить 14361 тис. грн, та збільшення чистого доходу від реалізації продукції на відповідну суму, погашення дебіторської заборгованості на 10%, тобто на 13404 тис. грн, і зростання грошей та їх еквівалентів на цю ж суму, АТ «ДАЗ» отримає зростання коефіцієнта оборотності активів на 0,073 об., що є позитивним явищем.

Разом з тим у випадку підвищення обсягів реалізованих запасів до 20%, тобто до 28721 тис. грн, та погашення 20% обсягу дебіторської заборгованості, а саме 26808 тис. грн, Дніпропетровський агрегатний завод може досягти приблизного значення коефіцієнта оборотності активів на рівні 0,465 об., що на 0,113 об. вище, ніж зафіксовано станом на 01.01.2023 року.

Отже, за допомогою першої множинної кореляційно-регресійної моделі доведено позитивний результат від зменшення обсягу надлишкових запасів АТ «ДАЗ» та погашення заборгованості клієнтів перед заводом, як на 10%, так і на 20%, причому другий варіант вигідніший.

За аналогічним алгоритмом необхідно побудувати другу модель та розглянути прогнозовану динаміку показника оборотності активів АТ «ДАЗ» (Y) під впливом зростання вартості основних засобів товариства (X_1) на 10% або 20% шляхом упровадження у виробництво нових видів сучасного обладнання, як було рекомендовано для покращення ефективності управління активами, та підвищення коефіцієнта фондівдачі (X_2) на 0,5 або 1,0.

Слід зазначити, що аналогічно з першою моделлю друга множинна кореляційно-регресійна модель з огляду на параметри, наведені на рис. 3.8, також є адекватною, а коефіцієнти регресії є статистично значимими. Водночас значення коефіцієнта детермінації розраховане на рівні 0,875824351, що є досить високим показником і вказує на якісну побудову даної моделі.

Отож, з урахуванням коефіцієнтів регресії, відображених на рис. 3.8, рівняння другої прогнозованої множинної кореляційно-регресійної моделі матиме такий вигляд:

$$Y = -0,084838385 + 0,000001515 * x_1 + 0,220087784 * x_2, \quad (3.3)$$

де Y – коефіцієнт оборотності активів;

X_1 – основні засоби;

X_2 – фондвіддача.

	A	B	C	D	E	F	G	H	I
1	Вывод Итогов								
2									
3	Регрессионная статистика								
4	Множественный R	0,935854877							
5	R-квадрат	0,875824351							
6	Нормированный R-квадрат	0,858084973							
7	Стандартная ошибка	0,067715388							
8	Наблюдения	17							
9									
10	Дисперсионный анализ								
11		df	SS	MS	F	Значимость F			
12	Регрессия	2	0,452775953	0,226387977	49,371761143	0,000000455			
13	Остаток	14	0,064195232	0,004585374					
14	Итого	16	0,516971186						
15									
16		Коэффициенты	Стандартная ошибка	t-статистика	P-Значение	Нижние 95%	Верхние 95%	Нижние 95,0%	Верхние 95,0%
17	Y-пересечение	-0,084838385	0,109149761	-0,777265881	0,449937034	-0,318941339	0,149264569	-0,318941339	0,149264569
18	X1	0,000001515	0,000000628	2,413090120	0,030104176	0,000000168	0,000002861	0,000000168	0,000002861
19	X2	0,220087784	0,023253252	9,464817565	0,000000184	0,170214520	0,269961049	0,170214520	0,269961049
20									

Рис. 3.8. Параметри другої множинної кореляційно-регресійної моделі

Джерело: складено автором на основі [50] за допомогою функцій Microsoft Excel

Наступним кроком у табл. 3.9 необхідно визначити можливі значення та динаміку коефіцієнта оборотності активів досліджуваного товариства з урахуванням змін в основних засобах АТ «ДАЗ» та фондвіддачі.

Таблиця 3.9

Прогнозовані значення та динаміка коефіцієнта оборотності активів АТ «ДАЗ» на основі другої множинної кореляційно-регресійної моделі

Показник	Фактичне значення станом на 01.01.2023	Варіант 1 (10%, 0,5 об.)		Варіант 2 (20%, 1,0 об.)	
		Прогнозоване значення	Абсолютне відхилення	Прогнозоване значення	Абсолютне відхилення
Основні засоби, тис. грн	196777	216455	19678	236132	39355
Фондвіддача	0,892	1,392	0,5	1,892	1,0
Коефіцієнт оборотності активів	0,352	0,549	0,197	0,689	0,337

Джерело: складено автором на основі [50] за допомогою функцій Microsoft Excel

Таким чином, аналізуючи дані табл. 3.9, можна спрогнозувати, що рекомендоване впровадження у виробництво нового обладнання, як варіант, на суму 19678 тис. грн, тобто на 10% від наявних основних засобів АТ «ДАЗ», та

підвищення показника фондівдачі на 0,5, призведе до позитивного зростання коефіцієнта оборотності активів досліджуваного заводу на 0,197 об.

Водночас варіант із придбанням сучасного виробничого устаткування в сумарному розмірі 39355 тис. грн, що становить 20% від залишкової вартості діючих основних засобів АТ «ДАЗ», та ріст фондівдачі на одиницю виглядає більш привабливо, оскільки в такому випадку прогнозується зростання коефіцієнта оборотності активів заводу до рівня 0,689 об., що майже вдвічі більше, ніж зафіксовано фактично на початок 2023 року.

Зрештою, узагальнюючи отримані в третьому розділі дипломної роботи результати проведених досліджень ефективності управління активами АТ «ДАЗ» у 2019–2022 роках із використанням економіко-математичних моделей імовірності банкрутства, розроблених закордонними та українськими вченими, виявлено, що для Дніпропетровського агрегатного заводу існує високий ризик настання банкрутства.

Відтак окреслено ключові проблеми управління активами досліджуваного товариства, які в умовах воєнного стану в Україні та несприятливого зовнішнього середовища можуть швидко спричинити настання кризового стану АТ «ДАЗ», серед яких відтік кваліфікованих працівників, зменшення власних джерел фінансування активів та критичне зростання залучених ресурсів, брак власних оборотних коштів, високий рівень зносу основних засобів та нематеріальних активів, втрата ринків збуту, зростання надлишкового обсягу запасів, високий рівень дебіторської заборгованості.

З метою ефективного подолання виявлених проблем АТ «ДАЗ» запропоновано низку напрямів для їх вирішення та за допомогою методів багатофакторного економічного аналізу, а саме множинних кореляційно-регресійних моделей, обґрунтовано позитивну результативність впровадження найсуттєвіших заходів для вдосконалення стратегії використання активів досліджуваного підприємства в складних умовах підвищеного ризику воєнного стану в Україні.

ВИСНОВКИ

У процесі виконання кваліфікаційної роботи проведено дослідження теоретичних та практичних аспектів управління ефективністю використання активів підприємства в умовах підвищеного ризику воєнного стану в Україні. За результатами дослідження сформульовано наступні висновки.

1. Активи відіграють ключову роль у забезпеченні продуктивного функціонування суб'єкта господарювання та підвищенні його потенціалу. Визначено, що за економічною сутністю активи підприємства є ресурсами як в матеріальній, так і в нематеріальній формах, які підприємство контролює у результаті минулих подій та використання яких, як очікується, у майбутньому призведе до отримання ним економічних вигод.

2. Під час огляду наукової літератури встановлено, що ефективне управління активами підприємства досягається шляхом вирішення основних завдань, серед яких: створення оптимальних обсягів, складу, структури активів для забезпечення безперебійної операційної діяльності та достатнього рівня ліквідності й платоспроможності підприємства; оптимізація джерел фінансування активів; забезпечення якості активів та раціонального показника їх оборотності; підвищення рентабельності активів. Виявлено, що результативне виконання завдань управління активами ускладнюється без дотримання системи принципів, а саме: комплексності, системності, дієвості, наукомісткості, контрольованості, об'єктивності й точності. Водночас суб'єкти господарювання самостійно формують політику використання своїх необоротних та оборотних активів залежно від особливостей діяльності.

3. Для проведення ґрунтовної оцінки ефективності управління активами досліджено методологію фінансового аналізу, метою якого є інформаційне забезпечення прийняття управлінських рішень. Встановлено, що за допомогою методик фінансового аналізу, серед яких: горизонтальний, вертикальний, трендовий, коефіцієнтний, порівняльний та факторний аналіз, менеджмент підприємства здійснює оцінку стану та показників використання активів, виявляє

фактори впливу на поточний стан майна, ухвалює рішення для підвищення його ефективності та виявляє резерви для поліпшення стану та використання активів. З метою здійснення комплексного аналізу систематизовано коефіцієнтні показники оцінки ефективності управління активами загалом та в розрізі статей балансу.

4. Аналітичне дослідження проведено на прикладі публічного акціонерного товариства «Дніпропетровський агрегатний завод», яке є машинобудівним підприємством зі столітньою історією та спеціалізується на випуску гідроапаратури для шахт, виробів авіаційної цивільної техніки й продукції загального технічного призначення для ринків України та країн Європейського Союзу.

Використовуючи фінансову звітність АТ «ДАЗ» за 2019–2022 роки, окреслено тенденції основних показників діяльності та фінансового стану товариства за допомогою прийомів горизонтального, вертикального, трендового та порівняльного аналізу. Так, виявлено суттєве зниження середньої кількості працівників заводу з 2184 ос. до 493 ос., натомість питома вага осіб, переведених на роботу на умовах неповного робочого часу, підвищилася з 6,14% до 60,45%. Сукупні активи за чотири роки зросли з 451988 тис. грн до 499259 тис. грн, тобто абсолютний приріст склав 47271 тис. грн, відносний – 10,46%. З'ясовано, що питома вага оборотних активів після зниження на 9,08 в. п. зафіксована на рівні 57,53%, частка необоротних активів становила 42,47%. Виявлено, що питома вага власного капіталу АТ «ДАЗ» за 2019–2022 роки зросла на 6,19 в. п. і на початок 2023 року складала 32,73%. Частка залучених довгострокових джерел фінансування знизилася на 15,47 в. п. і зафіксована на позначці 14,30%, відтак питома вага поточних зобов'язань зросла на 9,28 в. п. і складала 52,97%. Разом з тим за рахунок підвищення націнки на продукцію в 2019–2022 роках АТ «ДАЗ» наростило обсяги чистого прибутку майже в 75 разів: з 481 тис. грн до 36721 тис. грн. Проте, підсумовуючи, варто акцентувати, що позитивна динаміка чистого фінансового результату не убезпечила АТ «ДАЗ» від загрози кризового фінансового стану, так як виявлено брак капіталу для покриття запасів і витрат

виробництва в розмірі 120835 тис. грн та зафіксовано переважно незадовільний рівень показників фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності.

5. З метою аналізу активів АТ «ДАЗ» детально розкрито інформацію про стан і структуру необоротних та оборотних активів, водночас значну увагу приділено основним засобам, запасам і дебіторській заборгованості. Встановлено, що на кінець 2022 року довгострокові активи, які порівняно з 2019 роком зросли на 40,48% і склали 212039 тис. грн, сформовані за рахунок основних засобів (92,80%), довгострокових фінансових інвестицій (3,94%) та довгострокової дебіторської заборгованості (3,26%). Структурними частинами короткострокових активів, які за чотири роки зменшилися на 4,59% і загалом становили 287220 тис. грн, є: запаси (50,00%), поточна дебіторська заборгованість (46,67%), інші оборотні активи (2,17%), грошові кошти (1,14%) та витрати майбутніх періодів (0,02%). З огляду на значну питому вагу запасів АТ «ДАЗ» у структурі оборотних активів варто зазначити, що станом на 01.01.2023 року запаси на 58,33% склалися з виробничих запасів, на 19,81% – з незавершеного виробництва, на 17,57% – з готової продукції та на 4,29% – з товарів.

6. Водночас виявлено, що значення відносних показників ефективності управління активами АТ «ДАЗ» та їх динаміка загалом сигналізують про недостатній рівень управлінських рішень щодо активів заводу, попри зростання показників рентабельності як сукупних активів, так і їх структурних частин у зв'язку із суттєвим збільшенням чистого фінансового результату. На підтвердження встановлено, що впродовж 2019–2022 років показники оборотності постійно знижувалися, зокрема: коефіцієнт оборотності сукупних активів – з 0,72 об. до 0,35 об., необоротних активів – з 2,17 об. до 0,83 об., оборотних активів – з 1,09 об. до 0,61 об., основних засобів – з 2,46 об. до 0,89 об., запасів – з 2,16 об. до 1,22 об., дебіторської заборгованості – з 2,24 об. до 1,31 об., грошових коштів – з 299,39 об. до 53,41 об. Відповідно зафіксовано зростання термінів одного обороту, а саме: сукупних активів – з 497 дн. до 1024 дн., необоротних активів – з 166 дн. до 435 дн., оборотних активів – з 331 дн. до 589 дн., основних засобів – з 147 дн. до 404 дн., запасів – з 167 дн. до 294 дн., дебіторської заборгованості – з 161 дн. до 275

дн., грошових коштів – з 1 дн. до 7 дн. Разом з тим охарактеризовано низку важливих показників продуктивності використання активів, серед яких коефіцієнти зносу основних засобів (0,82) та нематеріальних активів (1,00), покриття запасів (-0,25), за допомогою яких доведено низьку ефективність управління активами підприємства.

7. З огляду на негативні тенденції, виявлені під час ґрунтовного аналізу показників діяльності АТ «ДАЗ», діагностовано ймовірність банкрутства підприємства. Встановлено, що 80% інтегральних показників, які розраховано за багатофакторними економіко-математичними моделями іноземних вчених Е. Альтмана, Р. Ліса, Г. Спрінґейта та українських науковців О.О. Терещенка, А.В. Матвійчука, є індикатором високої ймовірності банкрутства. Визначено, що відповідно до методики Міністерства фінансів України АТ «ДАЗ» впродовж 2019–2022 років належало до другого або третього класу за рівнем фінансового стану та ймовірністю невиконання взятих на себе зобов'язань.

8. Для нейтралізації загрози кризового стану підприємства окреслено низку проблем в управлінні активами, зокрема негативну тенденцію показників оборотності, та розроблено напрями їх вирішення. Так, виявлено, що виробничі потужності не використовуються повною мірою через значне зниження середньої кількості працівників АТ «ДАЗ» на 77,43%, з метою подолання якого доцільно змінити підходи до формування заробітної плати та запровадити мотиваційні заходи для підвищення продуктивності праці. З огляду на високий ступінь зносу основних засобів (82,04%), а відтак нераціональне використання застарілого обладнання, рекомендовано впровадження сучасних видів устаткування, прогресивних технологій та інновацій, розширення технологічних можливостей наявних основних засобів. З метою швидкої оптимізації обсягу запасів, які накопичилися внаслідок неефективного механізму їх формування, втрати ринків збуту, зниження попиту на специфічну продукцію, запропоновано реалізувати понаднормові або непотрібні запаси. Водночас значні обсяги довгострокової (6920 тис. грн) та поточної дебіторської заборгованості (134041 тис. грн) рекомендовано оптимізувати шляхом посилення роботи, спрямованої на дострокове погашення

боргів перед АТ «ДАЗ», аналізу платоспроможності нових клієнтів, обмеження розміру заборгованості для одного покупця. Серед іншого, підприємству рекомендовано актуалізувати діяльність у сфері електронної комерції завдяки створенню ефективної команди ІТ-фахівців та маркетологів.

9. Використовуючи дві багатофакторні кореляційно-регресійні моделі, побудовані за допомогою Microsoft Excel, обґрунтовано результати застосування запропонованих заходів у частині покращення коефіцієнта оборотності активів. По-перше, прогнозовано, що у випадку реалізації запасів у розмірі 10% (14361 тис. грн) та погашення 10% дебіторської заборгованості (13404 тис. грн), відбудеться зростання показника оборотності порівняно з 2022 роком на 0,073 об., тобто з 0,352 об. до 0,425 об. Водночас при збільшенні до 20% обсягу реалізованих запасів (28721 тис. грн) та до 20% погашеної заборгованості покупців (26808 тис. грн) темп приросту коефіцієнта оборотності складе 0,113 об. По-друге, за умов, якщо АТ «ДАЗ» інтегрує у виробництво сучасне обладнання у розмірі 10% від залишкової вартості наявних основних засобів (19678 тис. грн) та підвищить фондівдачу на 0,5 об. порівняно з 2022 роком, показник оборотності активів підвищиться з 0,352 об. до 0,549 об. Водночас впровадження нового устаткування на рівні 20% від наявних основних засобів (39355 тис. грн) та зростання фондівдачі на 1,0 об. забезпечить темп приросту коефіцієнта оборотності активів АТ «ДАЗ» з 0,352 об. до 0,689 об.

Отже, завдяки поглибленому дослідженню наукової літератури та нормативно-правових актів України щодо теоретичних аспектів управління активами підприємства результатом виконаної кваліфікаційної роботи магістра став ґрунтовний аналіз стану та ефективності використання активів на прикладі публічного акціонерного товариства «Дніпропетровський агрегатний завод», встановлення ключових проблем в управлінні активами та обґрунтування ефективності запропонованих заходів для збереження позитивних тенденцій й нейтралізації негативних показників в умовах підвищених ризиків воєнного стану в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Багацька К.В., Говорушко Т.А., Шеремет О.О.* Фінансовий аналіз: підручник. Київ: НУХТ, 2014. 320 с.
2. *Базилінська О.Я.* Фінансовий аналіз: теорія та практика: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 328 с.
3. *Бердар М.М.* Фінанси підприємств: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 352 с.
4. *Берест М.М.* Фінансовий аналіз: навч. посіб. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 164 с.
5. *Васьківська К.В., Сич О.А.* Фінансовий менеджмент: навч. посіб. Львів: ГАЛИЧ-ПРЕС, 2017. 234 с.
6. *Вахович І.М.* Фінансовий менеджмент та фінансовий інжиніринг бізнес-процесів: навч. посіб. Том 1. Луцьк: Волиньполіграф, 2014. 640 с.
7. *Власова Н.О., Носач Л.Л.* Управління дебіторською та кредиторською заборгованостями підприємств оптової торгівлі: монографія. Харків: ХДУХТ, 2011. 229 с.
8. *Гайбура Ю.А., Загнітко Л.А.* Фінансове прогнозування як елемент управління фінансовими ресурсами підприємства // електр. наук. фах. вид. Економіка та суспільство. 2017. № 9/2017. С. 968-974.
9. *Галкін В.В., Галкіна Т.В.* Фінансовий аналіз: роб. зошит для виконання практ. завд. Миколаїв: МНАУ, 2023. 30 с.
10. *Гаркуша Н.М.* Фінансовий аналіз: консп. лекц. Харків: ХДУХТ, 2016. 198 с.
11. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV в редакції від 01.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
12. *Грабовецький Б.Є., Шварц І.В.* Фінансовий аналіз та звітність: навч. посіб. Вінниця: ВНТУ, 2011. 281 с.

13. *Домбровська Н.Р.* Економічна квінтесенція та класифікація оборотних активів підприємства: матеріали ел. наук. вид. Глобальні та національні проблеми економіки. Миколаїв: 2017. С. 820-825.
14. Економіка підприємства: підручник / за ред. Ковальської Л.Л. і Кривов'язюка І.В. Київ: Кондор, 2020. 700 с.
15. *Єніфанова І.Ю., Джеджула В.В.* Фінансовий аналіз та звітність: практикум. Вінниця: ВНТУ, 2017. 143 с.
16. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій: наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291 в редакції від 29.07.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>
17. Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010: Національний класифікатор України // наказ Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 11.10.2010 № 457 в редакції від 04.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vb457609-10#Text>
18. Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 № 2597-VIII в редакції від 29.07.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>
19. *Кондратенко Н.О., Великих К.О.* Фінансовий аналіз: консп. лекц. Харків: ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2020. 166 с.
20. *Крамаренко Г.О., Чорна О.Є.* Фінансовий аналіз: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 387 с.
21. *Купалова Г.І., Мурована Т.О.* Теорія економічного аналізу: практикум. Київ: Освіта України, 2014. 638 с.
22. *Куровська Н.О., Аврамчук С.В., Шахрай О.О.* Напрями удосконалення управління активами підприємства: матеріали конф. Студентські наукові читання: 2021. Житомир: 2021. С. 5-8.
23. *Лебідь Т.В., Дудчик О.Ю.* Актуальні проблеми управління активами підприємств під впливом ризиків воєнного стану в Україні та шляхи їх подолання // Світ наукових досліджень: матеріали Міжнар. мультидисципл. наук. інтернет-

конф. Тернопіль (Україна), Ополе (Польща): ГО «Наукова спільнота». 2023. № 23. С. 29-30.

24. *Лецинський О.Л., Рязанцева В.В., Юнькова О.О.* Економетрія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ: ДП «Видавничий дім «Персонал», 2008. 208 с.

25. *Лисак О.І., Андрєєва Л.О., Болтянська Л.О.* Економіка підприємства: навч. посіб. Мелітополь: Люкс, 2020. 272 с.

26. *Литвин Б.М., Стельмах М.В.* Фінансовий аналіз: навч. посіб. Київ: Хай-Тек Прес, 2008. 336 с.

27. *Лучко М.Р., Жукевич С.М., Фаріон А.І.* Фінансовий аналіз: навч. посіб. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 302 с.

28. *Марусяк Н.Л.* Фінансовий аналіз: навч. посіб. Чернівці: ЧНУ ім. Ю. Федьковича, 2020. 172 с.

29. *Матвійчук А.В.* Нечіткі, нейромережеві та дискримінантні моделі діагностування можливості банкрутства підприємств // Нейро-нечіткі технології моделювання в економіці: наук.-аналіт. журн. ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана». 2013. № 2. С. 71-118.

30. Нормативно-правове забезпечення бухгалтерського обліку в підприємницькій сфері / Міністерство фінансів України: офіційний сайт. URL: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja>

31. *Окара Д.В.* Економетрія: навч. посіб. Одеса: ОДАБА, 2017. 373 с.

32. *Олександренко І.В.* Управління активами виробничих підприємств // Економічний форум. 2022. № 1(4). С. 108-114.

33. *Отенко І.П., Азаренков Г.Ф., Іващенко Г.А.* Фінансовий аналіз: навч. посіб. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 156 с.

34. Переклад міжнародних стандартів фінансової звітності 2022 року та Концептуальної основи фінансової звітності / Міністерство фінансів України: офіційний сайт. URL: <http://surl.li/ffuoi>

35. *Петрова В.Ф.* Фінансовий аналіз: консп. лекц. Харків: ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2017. 138 с.

36. *Причена І.В., Кравець Н.В.* Теоретичні засади управління активами підприємства // Економічний простір. 2012. № 60. С. 249-257.

37. Про акціонерні товариства: Закон України від 27.07.2022 № 2465-IX в редакції від 01.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#Text>

38. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV в редакції від 01.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

39. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 в редакції від 03.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#n17>

40. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: наказ Міністерства фінансів України від 08.10.1999 № 237 в редакції від 03.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text>

41. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 12 «Фінансові інвестиції»: наказ Міністерства фінансів України від 26.04.2000 № 91 в редакції від 03.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0284-00#Text>

42. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність»: наказ Міністерства фінансів України від 07.11.2003 № 617 в редакції від 03.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1054-03#Text>

43. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи»: наказ Міністерства фінансів України від 18.11.2005 № 790 в редакції від 27.05.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05#Text>

44. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 32 «Інвестиційна нерухомість»: наказ Міністерства

фінансів України від 02.07.2007 № 779 в редакції від 03.01.2024.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0823-07#Text>

45. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 № 92 в редакції від 29.07.2022.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>

46. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»: наказ Міністерства фінансів України від 18.10.1999 № 242 в редакції від 17.02.2023.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text>

47. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 № 246 в редакції від 01.01.2023.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text>

48. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування: наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291 в редакції від 29.07.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#Text>

49. Про затвердження Порядку проведення оцінки фінансового стану потенційного бенефіціара інвестиційного проекту, реалізація якого передбачається на умовах фінансової самокупності, а також визначення виду забезпечення для обслуговування та погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, обслуговування якої здійснюватиметься за рахунок коштів бенефіціара: наказ Міністерства фінансів України від 14.07.2016 № 616. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1095-16#Text>

50. Публічне акціонерне товариство «Дніпропетровський агрегатний завод»: офіційний веб-сайт. URL: <https://www.aodaz.com.ua/ua>

51. Сич О.А., Калічак І.І. Дискримінантний аналіз і його застосування в прогнозуванні банкрутства підприємства // Молодий вчений. 2017. № 2(42). С. 333-339.

52. *Скоробогатова В.В.* Сутність категорії «активи»: аналіз наукових джерел // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2015. 3(21) Ч.2 ст. С. 338-348.
53. *Смирнова Н.В.* Основна мета управління активами організації // Вісник ХНАУ. Серія: Економічні науки. 2014. № 4. С. 193-198.
54. *Ступницька Т.М., Кучеренко Л.С., Володіна О.П.* Необоротні активи підприємства: аспекти аналізу в сучасних умовах // матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф. Економічні та соціальні аспекти розвитку України на початку XXI століття. Одеса: ОНТУ. 2023. С.540-543.
55. *Тимощук О.Л., Дорундяк К.М.* Оцінювання ймовірності банкрутства підприємств за допомогою дискримінантного аналізу та нейронних мереж // Системні дослідження та інформаційні технології. 2018. № 2. С. 22-34.
56. *Фінанси підприємств: навч. посіб. / за ред. Аніловської Г.Я.* Львів: ЛьвДУВС, 2018. 440 с.
57. *Фінанси підприємств: підручник / за ред. Власової Н.О.* Харків: Світ Книг, 2018. 397 с.
58. *Фінансовий аналіз промислових підприємств: навч. посіб. / за ред. Нусінова В.Я.* Кривий Ріг: вид. Р.А. Козлов, 2016. 511 с.
59. *Фінансовий аналіз: метод. реком., роб. табл. до практ. занять і сам. роботи / Ярова В.В., Велієва В.О., Горкавий В.К. [та ін.].* Харків: ХНАУ ім. В.В. Докучаєва, 2021. 79 с.
60. *Фінансовий аналіз: навч. посіб. / за ред. Школьник І.О.* Київ: Центр учбової літератури, 2016. 368 с.
61. *Фінансовий менеджмент: підручник / за ред. Говорушко Т.А.* Львів: «Магнолія 2006», 2014. 344 с.
62. *Фінансовий менеджмент: підручник / за ред. Кнейслер О.В.* Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 478 с.
63. *Фінансовий менеджмент: підручник, 2-ге вид. / Поддєрьогін А.М., Бабяк Н.Д., Білик М.Д. [та ін.].* Київ: КНЕУ, 2017. 534 с.

64. *Цал-Цалко Ю.С.* Фінансовий аналіз: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 566 с.

65. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV в редакції від 01.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

ДОДАТКИ

Класифікація активів підприємства

Критерій	Активи
1	2
За характером участі в господарському процесі та швидкості обороту	<ul style="list-style-type: none"> – необоротні (основні засоби, нематеріальні активи, незавершене будівництво, довгострокові фінансові інвестиції); – оборотні (запаси, дебіторська заборгованість, поточні фінансові інвестиції, грошові кошти).
За формами функціонування	<ul style="list-style-type: none"> – матеріальні (основні засоби, запаси, незавершене будівництво); – нематеріальні (гудвіл, патенти, авторські права); – фінансові (дебіторська заборгованість, фінансові інвестиції, грошові кошти).
За характером обслуговування видів діяльності	<ul style="list-style-type: none"> – операційні; – інвестиційні.
За характером фінансових джерел формування	<ul style="list-style-type: none"> – валові (сформовані за рахунок власних і позикових джерел); – чисті (активи за вирахуванням зобов'язань, сформовані за рахунок власних джерел); – робочий капітал (оборотні активи за вирахуванням поточних зобов'язань).
За характером володіння	<ul style="list-style-type: none"> – власні; – орендовані.
За фінансуванням	<ul style="list-style-type: none"> – постійні (сформовані за рахунок постійного (довгострокового) капіталу); – змінні (сформовані за рахунок змінного (короткострокового) капіталу).
За строком отримання грошового потоку	<ul style="list-style-type: none"> – короткострокові; – довгострокові.
За ступенем ліквідності	<ul style="list-style-type: none"> – високоліквідні (абсолютноліквідні) (грошові кошти, поточні фінансові інвестиції); – швидколіквідні (дебіторська заборгованість); – повільноліквідні (запаси, витрати майбутніх періодів та інші оборотні активи, зокрема дебіторська заборгованість, строк сплати якої минув); – важколіквідні (необоротні активи).
За ступенем ризику	<ul style="list-style-type: none"> – безризикові (з гарантованим грошовим потоком); – ризикові (з негарантованим грошовим потоком).

Джерело: складено автором на основі [1; 27; 35; 62]

Класифікація необоротних активів підприємства

Критерій	Необоротні активи
1	2
За функціональними видами	<ul style="list-style-type: none"> – нематеріальні активи; – незавершене будівництво; – основні засоби; – довгострокові фінансові інвестиції; – обладнання, призначене до монтажу; – інші необоротні активи.
За характером прояву	<ul style="list-style-type: none"> – матеріальні; – нематеріальні; – фінансові.
За функціональним призначенням	<ul style="list-style-type: none"> – виробничі; – невиробничі.
За ступенем участі в процесі виробництва	<ul style="list-style-type: none"> – активні; – пасивні.
За ступенем використання	<ul style="list-style-type: none"> – діючі; – недіючі; – в запасі (резерві); – на консервації; – реконструйовані, модернізовані.
За характером володіння	<ul style="list-style-type: none"> – власні; – орендовані.
За характером відображення зносу	<ul style="list-style-type: none"> – необоротні активи, що амортизуються; – необоротні активи, що не амортизуються.
За ступенем морального зносу	<ul style="list-style-type: none"> – застарілі; – сучасні; – концептуальні (новітні).
За формами заставного забезпечення кредиту	<ul style="list-style-type: none"> – нерухомі; – рухомі.

Джерело: складено автором на основі [14; 25; 56; 57; 61]

Класифікація оборотних активів підприємства

Критерій	Оборотні активи
1	2
За видами	<ul style="list-style-type: none"> – запаси сировини, матеріалів, напівфабрикатів; – запаси готової продукції; – дебіторська заборгованість; – грошові активи; – інші види оборотних активів.
За характером фінансових джерел формування	<ul style="list-style-type: none"> – валові (сформовані за рахунок власного та запозиченого капіталу); – чисті (сформовані за рахунок власного капіталу та довгострокових зобов'язань); – власні (сформовані за рахунок власного капіталу).
За характером участі в операційному процесі	<ul style="list-style-type: none"> – оборотні активи у сфері виробництва (виробничі запаси, незавершене виробництво); – оборотні активи у сфері обігу (грошові кошти та їх еквіваленти, дебіторська заборгованість, готова продукція).
За ступенем ліквідності	<ul style="list-style-type: none"> – абсолютно ліквідні (грошові кошти); – високоліквідні (короткострокові фінансові вкладення та короткострокова дебіторська заборгованість); – малоліквідні (виробничі запаси, незавершене виробництво, готова продукція).
За періодом функціонування	<ul style="list-style-type: none"> – постійна частина оборотних активів (не залежить від сезонних чи інших змін операційної діяльності); – змінна частина оборотних активів (залежить від окремих періодів виробництва).
За характером ризику	<ul style="list-style-type: none"> – оборотні активи з високим ризиком вкладення; – оборотні активи з середнім ризиком вкладення; – оборотні активи з мінімальним ризиком вкладення.
За методами планування та регулювання	<ul style="list-style-type: none"> – нормовані; – ненормовані.
За видами господарської діяльності	<ul style="list-style-type: none"> – оборотні активи операційної діяльності; – оборотні активи інвестиційної діяльності; – оборотні активи фінансової діяльності.

Джерело: складено автором на основі [5; 13]

Етапи управління активами підприємства

Етап	Зміст	Характеристика
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
I	Аналіз складу та структури активів	Визначення зміни обсягу та структури активів в динаміці
II	Оптимізація структури активів	Зниження обсягу груп активів, які не використовуються в діяльності підприємства
III	Забезпечення своєчасної потреби в необхідних активах	Придбання необхідного обсягу активів для забезпечення ефективності виробництва
IV	Забезпечення ефективного використання активів	Розробка заходів підвищення ефективності використання активів
V	Формування оптимальної структури джерел фінансування активів	Пошук альтернативних джерел фінансування активів з позиції забезпечення платоспроможності та фінансової стійкості підприємства
VI	Контроль за процесом формування та використання активів	Постійний моніторинг показників ефективності використання активів
VII	Планування обсягу активів та джерел їх фінансування	Розрахунки прогностичних обсягів активів та джерел їх фінансування, складання поточних і перспективних фінансових планів

Джерело: складено автором на основі [32]

Додаток Е

Система показників оцінки ефективності діяльності підприємства

Показник	Формула для розрахунку	Джерело інформації (форма звітності, код рядка)	Рекомендоване значення	Характеристика показника
1	2	3	4	5
Активи				
Коефіцієнт постійності	$K_{\text{пост}A} = \text{НА} \div A$	ф.1 р.1095 ÷ ф.1 р.1300	Збільшення	Показує рівень виробничого потенціалу та необхідності залучення додаткових інвестицій
Коефіцієнт мобільності	$K_{\text{моб}A} = \text{ОА} \div A$	ф.1 р.1195 ÷ ф.1 р.1300	> 0,5 Збільшення	Показує рівень спроможності активів перетворюватися з матеріальної форми в грошову за короткий проміжок часу
Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	$K_{\text{ОА/НА}} = \text{ОА} \div \text{НА}$	ф.1 р.1195 ÷ ф.1 р.1095	Збільшення	Показує характеристику структури активів
Коефіцієнт оборотності	$K_{\text{об}A} = \text{ЧД} \div A$	ф.2 р.2000 ÷ ф.1 р.1300	Збільшення	Показує обсяг чистого доходу від реалізації на 1 грн активів або скільки оборотів зробили активи за звітний період
Тривалість одного обороту	$T_{\text{об}A} = A * Д \div \text{ЧД}$	ф.1 р.1300 * 360 ÷ ф.2 р.2000	Зменшення	Показує, скільки днів триває один оборот активів
Рентабельність	$R_A = \text{ЧФР} \div A * 100$	ф.2 р.2350 (2355) ÷ ф.1 р.1300	> 0 Збільшення	Показує обсяг чистого прибутку (збитку) на 1 грн активів (капіталу)
Необоротні активи				
Індекс постійного активу	$I_{\text{на}} = \text{НА} \div \text{ВК}$	ф.1 р.1095 ÷ ф.1 р.1495	< 1 Зменшення	Показує частку необоротних активів у власних джерелах фінансування, тобто достатність власного капіталу для покриття необоротних активів

Продовження додатка Е

1	2	3	4	5
Коефіцієнт оборотності	$K_{обНА} = \text{ЧД} \div \text{НА}$	$\text{ф.2 р.2000} \div \text{ф.1 р.1095}$	Збільшення	Показує обсяг чистого доходу від реалізації на 1 грн необоротних активів або скільки оборотів зробили необоротні активи за звітний період
Тривалість одного обороту	$T_{обНА} = \text{НА} * \text{Д} \div \text{ЧД}$	$\text{ф.1 р.1095} * 360 \div \text{ф.2 р.2000}$	Зменшення	Показує, скільки днів триває один оборот необоротних активів
Рентабельність	$R_{НА} = \text{ЧФР} \div \text{НА} * 100$	$\text{ф.2 р.2350 (2355)} \div \text{ф.1 р.1095}$	> 0 Збільшення	Показує обсяг чистого прибутку (збитку) на 1 грн необоротних активів
Нематеріальні активи				
Коефіцієнт зносу (амортизації)	$K_{знНМА} = \text{ЗННМА} \div \text{НМА}_{\text{перв}}$	$\text{ф.1 р.1002} \div \text{ф.1 р.1001}$	< 0,5 Зменшення	Показує частку вартості нематеріальних активів, списаних на витрати у попередніх періодах
Коефіцієнт придатності	$K_{прНМА} = \text{НМА}_{\text{зал}} \div \text{НМА}_{\text{перв}}$	$\text{ф.1 р.1000} \div \text{ф.1 р.1001}$	> 0,5 Збільшення	Показує ступінь корисності нематеріальних активів для торгово-виробничого процесу
Частка нематеріальних активів в необоротних активах	$\text{Ч}_{\text{НМА/НА}} = \text{НМА}_{\text{зал}} \div \text{НА}$	$\text{ф.1 р.1000} \div \text{ф.1 р.1095}$	Збільшення	Показує обсяг нематеріальних активів, які припадають на 1 грн необоротних активів
Коефіцієнт оборотності	$K_{обНМА} = \text{ЧД} \div \text{НМА}_{\text{зал}}$	$\text{ф.2 р.2000} \div \text{ф.1 р.1000}$	Збільшення	Показує обсяг чистого доходу від реалізації на 1 грн нематеріальних активів або скільки оборотів зробили нематеріальні активи за звітний період
Тривалість одного обороту	$T_{обНМА} = \text{НМА}_{\text{зал}} * \text{Д} \div \text{ЧД}$	$\text{ф.1 р.1000} * 360 \div \text{ф.2 р.2000}$	Зменшення	Показує, скільки днів триває один оборот нематеріальних активів
Рентабельність	$R_{НМА} = \text{ЧФР} \div \text{НМА} * 100$	$\text{ф.2 р.2350 (2355)} \div \text{ф.1 р.1000}$	> 0 Збільшення	Показує обсяг чистого прибутку (збитку) на 1 грн нематеріальних активів

Продовження додатка Е

1	2	3	4	5
Основні засоби				
Коефіцієнт зносу (амортизації)	$K_{znO3} = \frac{З_{НОЗ}}{O3_{перв}}$	$\frac{\text{ф.1 р.1012}}{\text{ф.1 р.1011}}$	< 0,5 Зменшення	Показує частку вартості основних засобів, списаних на витрати у попередніх періодах
Коефіцієнт придатності	$K_{придO3} = \frac{O3_{зал}}{O3_{перв}}$	$\frac{\text{ф.1 р.1010}}{\text{ф.1 р.1011}}$	> 0,5 Збільшення	Показує ступінь корисності основних засобів для торгово-виробничого процесу
Коефіцієнт оновлення	$K_{онO3} = \frac{O3_{нов}}{O3_{перв.к.п.}}$	$\frac{\text{ф.5}}{\text{ф.1 р.1011}}$	Збільшення	Показує, яку частину складають основні засоби, що надійшли у звітному періоді, від основних засобів, що є на кінець звітнього періоду
Коефіцієнт вибуття	$K_{вибO3} = \frac{O3_{виб}}{O3_{перв.п.п.}}$	$\frac{\text{ф.5}}{\text{ф.1 р.1011}}$	Зменшення	Показує, яку частину складають основні засоби, що вибули у звітному періоді, від основних засобів, що були на початок звітнього періоду
Коефіцієнт реальної вартості майна	$K_{рвм} = \frac{(O3_{зал} + ВЗ + НВ)}{A}$	$\frac{\text{ф.1 р.(1010 + 1101 + 1102)}}{\text{ф.1 р.1300}}$	$\geq 0,5$ Збільшення	Показує рівень забезпечення виробничого процесу засобами виробництва
Фондовіддача (коефіцієнт оборотності)	$ФВ_{O3} = \frac{ЧД}{O3_{зал}}$	$\frac{\text{ф.2 р.2000}}{\text{ф.1 р.1010}}$	Збільшення	Показує обсяг чистого доходу від реалізації на 1 грн основних засобів або скільки оборотів зробили основні засоби за звітний період
Фондомісткість	$ФМ_{O3} = \frac{O3_{зал}}{ЧД}$	$\frac{\text{ф.1 р.1010}}{\text{ф.2 р.2000}}$	Зменшення	Показує, скільки потрібно основних засобів для отримання 1 грн продукції
Фондо-озброєність	$ФO3_{O3} = \frac{O3_{зал}}{Ч}$	$\frac{\text{ф.1 р.1010}}{Ч \text{ (дані звітності)}}$	Збільшення	Показує рівень забезпечення одного працівника основними засобами
Тривалість одного обороту	$T_{обO3} = \frac{O3_{зал} * Д}{ЧД}$	$\frac{\text{ф.1 р.1010} * 360}{\text{ф.2 р.2000}}$	Зменшення	Показує, скільки днів триває один оборот основних засобів

Продовження додатка Е

1	2	3	4	5
Рентабельність реальної вартості майна	$R_{рвм} = \frac{ЧФР}{(ОЗ_{зал} + ВЗ + НВ)} * 100$	ф.2 р.2350 (2355) ÷ ф.1 р.(1010 + 1101 + 1102)	> 0 Збільшення	Показує обсяг чистого прибутку (збитку) на 1 грн засобів виробництва
Рентабельність	$R_{оз} = \frac{ЧФР}{ОЗ_{зал}} * 100$	ф.2 р.2350 (2355) ÷ ф.1 р.1010	> 0 Збільшення	Показує обсяг чистого прибутку (збитку) на 1 грн основних засобів
Дебіторська заборгованість				
Коефіцієнт оборотності	$K_{обдз} = \frac{ЧД}{ДЗ}$	ф.2 р.2000 ÷ ф.1 р.(1120 + 1125 + 1130 + 1135 + 1155)	Збільшення	Показує обсяг чистого доходу від реалізації на 1 грн дебіторської заборгованості або скільки оборотів зробила дебіторська заборгованість за звітний період
Тривалість одного обороту	$T_{обдз} = \frac{ДЗ}{ЧД} * 360$	ф.1 р.(1120 + 1125 + 1130 + 1135 + 1155) * 360 ÷ ф.2 р.2000	Зменшення	Показує, скільки днів триває один оборот дебіторської заборгованості
Рентабельність	$R_{дз} = \frac{ЧФР}{ДЗ} * 100$	ф.2 р.2350 (2355) ÷ ф.1 р.(1120 + 1125 + 1130 + 1135 + 1155)	> 0 Збільшення	Показує обсяг чистого прибутку (збитку) на 1 грн дебіторської заборгованості
Оборотні активи				
Власні оборотні кошти	$ВОК = ВК - НА$	ф.1 р.1495 – ф.1 р.1095	Збільшення	Показує обсяг власних фінансових ресурсів, які спрямовані на забезпечення потреб поточної діяльності
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами	$K_{забВОК} = \frac{ВОК}{ОА}$	ф.1 р.(1495 – 1095) ÷ ф.1 р.1195	> 0,1 Збільшення	Показує, яку частину оборотного капіталу профінансовано за рахунок власних джерел фінансування
Коефіцієнт маневрування власних оборотних коштів	$K_{манВОК} = \frac{ВОК}{ГК - НА}$	ф.1 р.1165 ÷ ф.1 р.(1495 – 1095)	Збільшення	Показує, яка частка власних оборотних коштів перебуває у вигляді грошових коштів
Коефіцієнт реальної вартості оборотних активів у майні	$K_{рвМОА} = \frac{ВОК}{ОА}$	ф.1 р.1195 ÷ ф.1 р.1300	Збільшення	Показує, яку частку в загальній вартості майна становлять оборотні активи

Продовження додатка Е

1	2	3	4	5
Коефіцієнт покриття	$K_{\text{покрОА}} = \text{ОА} \div \text{ПЗЗ}$	$\text{ф.1 р.1195} \div \text{ф.1 р.1695}$	> 1 Збільшення	Показує рівень забезпечення оборотними активами для погашення своїх поточних зобов'язань
Коефіцієнт завантаження	$K_{\text{завОА}} = \text{ОА} \div \text{ЧД}$	$\text{ф.1 р.1195} \div \text{ф.2 р.2000}$	Зменшення	Показує обсяг оборотних активів, які були використані для виробництва 1 грн реалізованої продукції
Коефіцієнт оборотності	$K_{\text{обОА}} = \text{ЧД} \div \text{ОА}$	$\text{ф.2 р.2000} \div \text{ф.1 р.1195}$	Збільшення	Показує обсяг чистого доходу від реалізації на 1 грн оборотних активів або скільки оборотів зробили оборотні активи за звітний період
Тривалість одного обороту	$T_{\text{обОА}} = \text{ОА} * \text{Д} \div \text{ЧД}$	$\text{ф.1 р.1195} * 360 \div \text{ф.2 р.2000}$	Зменшення	Показує, скільки днів триває один оборот оборотних активів
Коефіцієнт ефективності (прибутковості)	$K_{\text{ефОА}} = \text{ВП (ВЗ)} \div \text{ОА}$	$\text{ф.2 р.2090} \div \text{ф.1 р.1195}$	Збільшення	Показує обсяг чистого доходу від реалізації на 1 грн оборотних активів
Рентабельність	$R_{\text{ОА}} = \text{ЧФР} \div \text{ОА} * 100$	$\text{ф.2 р.2350 (2355)} \div \text{ф.1 р.1195}$	> 0 Збільшення	Показує обсяг чистого прибутку (збитку) на 1 грн оборотних активів
Запаси				
Коефіцієнт покриття	$K_{\text{покрЗ}} = (\text{ВК} - \text{НА} + \text{ПЗЗ} + \text{КЗ}_{\text{тов}}) \div (\text{З} + \text{ПБА})$	$\text{ф.1 р.}(1495 - 1095 + 1600 + 1615) \div \text{ф.1 р.}(1100 + 1110)$	≥ 1 Збільшення	Показує наявність оптимальних джерел фінансування для покриття запасів, а саме власних оборотних коштів, короткострокових кредитів і кредиторської заборгованості за товари
Коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними коштами	$K_{\text{забЗВОК}} = (\text{ВК} - \text{НА}) \div \text{З}$	$\text{ф.1 р.}(1495 - 1095) \div \text{ф.1 р.1100}$	> 0,6 Збільшення	Показує, якою мірою запаси забезпечені власними коштами і не потребують залучення позикових

Продовження додатка Е

1	2	3	4	5
Коефіцієнт оборотності	$K_{обз} = \frac{ЧД}{3}$	$\frac{ф.2 \text{ р.}2000}{ф.1 \text{ р.}1100}$	Збільшення	Показує обсяг чистого доходу від реалізації на 1 грн запасів або скільки оборотів зробили запаси за звітний період
Тривалість одного обороту	$T_{обз} = 3 * Д \div ЧД$	$\frac{ф.1 \text{ р.}1100 * 360}{ф.2 \text{ р.}2000}$	Зменшення	Показує, скільки днів триває один оборот запасів
Рентабельність	$R_3 = \frac{ЧФР}{3} * 100$	$\frac{ф.2 \text{ р.}2350 (2355)}{ф.1 \text{ р.}1100}$	> 0 Збільшення	Показує обсяг чистого прибутку (збитку) на 1 грн запасів
Грошові кошти				
Коефіцієнт оборотності	$K_{обГК} = \frac{ЧД}{(ПФІ + ГК)}$	$\frac{ф.2 \text{ р.}2000}{ф.1 \text{ р.}(1160 + 1165)}$	Збільшення	Показує обсяг чистого доходу від реалізації на 1 грн грошових коштів або скільки оборотів зробили грошові кошти за звітний період
Тривалість одного обороту	$T_{обГК} = \frac{(ПФІ + ГК) * Д}{ЧД}$	$\frac{ф.1 \text{ р.}(1160 + 1165) * 360}{ф.2 \text{ р.}2000}$	Зменшення	Показує, скільки днів триває один оборот грошових коштів
Рентабельність залишку грошових коштів	$R_{згк} = \frac{ЧФР}{(ПФІ + ГК)} * 100$	$\frac{ф.2 \text{ р.}2350 (2355)}{ф.1 \text{ р.}(1160 + 1165)}$	> 0 Збільшення	Показує обсяг чистого прибутку (збитку) на 1 грн грошових коштів
Рентабельність чистого грошового потоку	$R_{чгп} = \frac{ЧФР}{ЧР_{гк}} * 100$	$\frac{ф.2 \text{ р.}2350 (2355)}{ф.3 \text{ р.}3400}$	> 0 Збільшення	Показує обсяг чистого прибутку (збитку) на 1 грн чистого грошового потоку
Фінансова стійкість				
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	$K_{фн} = \frac{ВК}{П}$	$\frac{ф.1 \text{ р.}1495}{ф.1 \text{ р.}1900}$	$\geq 0,5$ Збільшення	Показує рівень незалежності від позикових засобів
Коефіцієнт фінансової залежності	$K_{фз} = \frac{П}{ВК}$	$\frac{ф.1 \text{ р.}1900}{ф.1 \text{ р.}1495}$	≤ 2 Зменшення	Показує рівень залежності від позикових засобів
Коефіцієнт фінансової стійкості	$K_{фс} = \frac{ВК}{(ДЗЗ + ПЗЗ)}$	$\frac{ф.1 \text{ р.}1495}{ф.1 \text{ р.}(1595 + 1695)}$	≥ 1 Збільшення	Показує, скільки одиниць власних коштів припадає на одиницю залученого капіталу

Продовження додатка Е

1	2	3	4	5
Коефіцієнт фінансового ризику (заборгованості)	$K_{\text{фр}} = \frac{(\text{ДЗЗ} + \text{ПЗЗ})}{\text{ВК}}$	ф.1 р.(1595 + 1695) ÷ ф.1 р.1495	≤ 0,5 Зменшення	Показує, скільки одиниць залучених коштів припадає на одиницю власного капіталу
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	$K_{\text{кзк}} = \frac{(\text{ДЗЗ} + \text{ПЗЗ})}{\text{П}}$	ф.1 р.(1595 + 1695) ÷ ф.1 р.1900	< 0,5 Зменшення	Показує рівень залежності від зовнішніх позикових джерел
Ліквідність та платоспроможність				
Коефіцієнт поточної ліквідності (коефіцієнт покриття)	$K_{\text{пл}} = \frac{\text{ОА}}{\text{ПЗЗ}}$	ф.1 р.1195 ÷ ф.1 р.1695	1–2	Показує рівень достатності поточних активів для погашення поточних зобов'язань
Коефіцієнт швидкої (термінової) ліквідності	$K_{\text{шл}} = \frac{(\text{ОА} - \text{З} - \text{ПБА})}{\text{ПЗЗ}}$	ф.1 р.(1195 – 1100 – 1110) ÷ ф.1 р.1695	≥ 0,7–0,8	Показує рівень платіжної спроможності в короткостроковому періоді за умов своєчасного розрахунку з дебіторами
Коефіцієнт абсолютної (миттєвої) ліквідності	$K_{\text{ал}} = \frac{(\text{ПФІ} + \text{ГК})}{\text{ПЗЗ}}$	ф.1 р.(1160 + 1165) ÷ ф.1 р.1695	≥ 0,2–0,25	Показує, яка частина поточних зобов'язань може бути погашена миттєво за рахунок наявних грошових коштів
Коефіцієнт загальної плато-спроможності	$K_{\text{зп}} = \frac{\text{А}}{(\text{ДЗЗ} + \text{ПЗЗ})}$	ф.1 р.1300 ÷ ф.1 р.(1595 + 1695)	≥ 2	Показує рівень здатності покрити сукупними активами сукупні зобов'язання

де А – активи; ВЗ – виробничі запаси; ВК – власний капітал; ВП (ВЗ) – валовий прибуток (валовий збиток); ГК – грошові кошти та їх еквіваленти; Д – кількість днів у звітному періоді; ДЗ – дебіторська заборгованість; ДЗЗ – довгострокові зобов'язання і забезпечення; З – запаси; З_{нма} – накопичена амортизація нематеріальних активів; З_{ноз} – накопичений знос основних засобів; КЗ_{тов} – поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги; НА – необоротні активи; НВ – незавершене виробництво; НМА_{зал} – залишкова вартість нематеріальних активів; НМА_{перв} – первісна вартість нематеріальних активів; ОА – оборотні активи; ОЗ – основні засоби; ОЗ_{виб} – основні засоби, що вибули у звітному періоді; ОЗ_{зал} – залишкова вартість основних засобів; ОЗ_{нов} – основні засоби, що надійшли у звітному періоді; ОЗ_{перв} – первісна вартість основних засобів; ОЗ_{перв.к.п.} – первісна вартість основних засобів на кінець періоду; ОЗ_{перв.п.п.} – первісна вартість основних засобів на початок періоду; П – пасив балансу; ПБА – поточні біологічні активи; ПЗЗ – поточні зобов'язання і забезпечення; ПФІ – поточні фінансові інвестиції; Ч – середньооблікова чисельність працівників, осіб; ЧД – чистий дохід від реалізації продукції; ЧР_{гк} – чистий рух грошових коштів за звітний період; ЧФР – чистий фінансовий результат.

Джерело: складено автором на основі [1; 2; 4; 7; 9; 10; 12; 15; 56; 58; 59]

Додаток Ж

**Порівняльна інформація про кількісний склад працівників АТ «ДАЗ» та
річний фонд оплати праці в 2019–2022 роках**

Показник	Станом на					Відхилення 2022 до 2019	
	01.01. 2019	01.01. 2020	01.01. 2021	01.01. 2022	01.01. 2023	абсо- лютне	темп приросту, %
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>
Річний фонд оплати праці, тис. грн	170573,9	132208,7	45157,5	36653,9	21748,5	-148825,4	-87,25
Середня кількість працівників, осіб	2184	1080	902	606	493	-1691	-77,43
у т.ч. чисельність працівників, які працюють на умовах неповного робочого часу, осіб	134	336	225	123	298	164	122,39
Питома вага кількості працівників, які працюють на умовах неповного робочого часу, %	6,14	31,11	24,94	20,30	60,45	54,31	885,18
Середня заробітна плата на одного працівника на місяць, тис. грн	6,5	10,2	4,2	5,0	3,7	-2,8	-43,52

Джерело: складено автором на основі [50]

Додаток 3

Агрегований порівняльний баланс
АТ «ДАЗ» за 2019–2022 роки, тис. грн

Актив	Код рядка	Дані станом на				
		01.01. 2019	01.01. 2020	01.01. 2021	01.01. 2022	01.01. 2023
<i>I</i>	2	3	4	5	6	7
I. Необоротні активи						
Нематеріальні активи	1000	0	0	0	0	0
первісна вартість	1001	175	175	175	175	175
накопичена амортизація	1002	(175)	(175)	(175)	(175)	(175)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0	0	0	0	0
Основні засоби	1010	133354	128459	121024	150699	196777
первісна вартість	1011	1006013	1007818	996127	1036542	1095800
знос	1012	(872659)	(879359)	(875103)	(885843)	(899023)
Інвестиційна нерухомість	1015	0	0	0	0	0
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0	0	0	0
первісна вартість	1021	35	0	0	0	0
накопичена амортизація	1022	(35)	0	0	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції:						
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	548	548	548	548	548
інші фінансові інвестиції	1035	16906	3975	4657	6637	7794
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	7516	8765	7034	6920
Відстрочені податкові активи	1045	128	128	0	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0	0	0	0
Усього за розділом I	1095	150936	140626	134994	164918	212039
II. Оборотні активи						
Запаси	1100	151856	137302	141926	142641	143605
Виробничі запаси	1101	57957	60132	78051	82837	83767
Незавершене виробництво	1102	55007	50661	42625	32105	28454
Готова продукція	1103	35384	23084	17841	23885	25236
Товари	1104	3508	3425	3409	3814	6148
Поточні біологічні активи	1110	20	0	0	0	0
Векселі одержані	1120	0	0	0	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	82560	62124	70028	74463	46563

Продовження додатка 3

<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>
Дебіторська заборгованість за розрахунками:						
за виданими авансами	1130	4614	7579	12985	13862	59572
з бюджетом	1135	256	0	824	0	0
у тому числі з податку на прибуток	1136	256	0	824	0	0
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	8	0	0	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	58651	38850	26197	25869	27906
Поточні фінансові інвестиції	1160	200	960	5960	3524	3265
Гроші та їх еквіваленти	1165	894	31	2	20	22
Готівка	1166	3	2	2	4	2
Рахунки в банках	1167	891	29	0	16	20
Витрати майбутніх періодів	1170	27	23	39	18	47
Інші оборотні активи	1190	1966	2103	4871	3715	6240
Усього за розділом II	1195	301052	248972	262832	264112	287220
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0	0	0	0
Баланс	1300	451988	389598	397826	429030	499259

Пасив	Код рядка	Дані станом на				
		01.01. 2019	01.01. 2020	01.01. 2021	01.01. 2022	01.01. 2023
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>
I. Власний капітал						
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	8200	8200	8200	8200	8200
Капітал у дооцінках	1405	107187	107187	107187	107187	107187
Додатковий капітал	1410	343	343	343	343	343
Резервний капітал	1415	0	0	0	0	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	4208	2787	-9455	14737	47691
Неоплачений капітал	1425	0	0	0	0	0
Вилучений капітал	1430	0	0	0	0	0
Усього за розділом I	1495	119938	118517	106275	130467	163421
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення						
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0	0	0	0	0

Продовження додатка З

<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>
Довгострокові кредити банків	1510	0	0	0	42761	33274
Інші довгострокові зобов'язання	1515	131503	15281	17394	18233	20329
Довгострокові забезпечення	1520	431	400	0	0	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	431	400	0	0	0
Цільове фінансування	1525	2602	0	2669	8818	17785
Усього за розділом II	1595	134536	15681	20063	69812	71388
III. Поточні зобов'язання і забезпечення						
Короткострокові кредити банків	1600	34000	42000	51726	0	0
Векселі видані	1605	0	12723	12723	12723	12723
Поточна кредиторська заборгованість за:						
довгостроковими зобов'язаннями	1610	900	2845	3952	5310	6015
товари, роботи, послуги	1615	27294	19224	12397	11208	12666
розрахунками з бюджетом	1620	4080	17638	31882	41702	51512
у тому числі з податку на прибуток	1621	0	1967	0	51	886
розрахунками зі страхування	1625	2234	8476	5932	7562	10299
розрахунками з оплати праці	1630	12314	34363	30743	28195	27588
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	35969	49315	56600	63403	65828
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	11	11	11	11	11
Поточні забезпечення	1660	7070	3572	1604	925	1947
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0	0	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	73642	65233	63918	57712	75861
Усього за розділом III	1695	197514	255400	271488	228751	264450
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0	0	0	0
Баланс	1900	451988	389598	397826	429030	499259

Джерело: складено автором на основі даних [50]

Додаток К

Аналіз динаміки та структури активів і капіталу

АТ «ДАЗ» у 2019–2022 роках, тис. грн

Показник	Станом на					Відхилення 2022 до 2019	
	01.01. 2019	01.01. 2020	01.01. 2021	01.01. 2022	01.01. 2023	абсо- лютне	темп приросту, %
<i>I</i>	2	3	4	5	6	7	8
Активи							
Необоротні активи	150936	140626	134994	164918	212039	61103	40,48
питома вага, %	33,39	36,10	33,93	38,44	42,47	9,08	–
Оборотні активи	301052	248972	262832	264112	287220	–13832	–4,59
питома вага, %	66,61	63,90	66,07	61,56	57,53	–9,08	–
Усього активів	451988	389598	397826	429030	499259	47271	10,46
Капітал							
Власний капітал	119938	118517	106275	130467	163421	43483	36,25
питома вага, %	26,54	30,42	26,71	30,41	32,73	6,19	–
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	134536	15681	20063	69812	71388	–63148	–46,94
питома вага, %	29,77	4,02	5,04	16,27	14,30	–15,47	–
Поточні зобов'язання і забезпечення	197514	255400	271488	228751	264450	66936	33,89
питома вага, %	43,69	65,56	68,25	53,32	52,97	9,28	–
Усього капіталу	451988	389598	397826	429030	499259	47271	10,46

Джерело: складено автором на основі [50]

Додаток Л

Агрегований порівняльний звіт про фінансові результати

АТ «ДАЗ» за 2019–2022 роки, тис. грн

Стаття	Код рядка	Дані станом на				
		01.01. 2019	01.01. 2020	01.01. 2021	01.01. 2022	01.01. 2023
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	327538	215433	147746	173113	175555
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(266891)	(186755)	(75013)	(63557)	(58545)
Валовий:						
прибуток	2090	60647	28678	72733	109556	117010
збиток	2095	–	–	–	–	–
Інші операційні доходи	2120	23011	13530	24565	7022	11471
Адміністративні витрати	2130	(72702)	(65765)	(36690)	(37248)	(30812)
Витрати на збут	2150	(12312)	(13139)	(17220)	(7383)	(7222)
Інші операційні витрати	2180	(26365)	(60480)	(23780)	(14586)	(33142)
Фінансовий результат від операційної діяльності:						
прибуток	2190	–	–	19608	57361	57305
збиток	2195	(27721)	(97176)	–	–	–
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0	0	0	0
Інші фінансові доходи	2220	20	32404	1939	2772	2827
Інші доходи	2240	43950	98971	973	81	0
Фінансові витрати	2250	(11480)	(31619)	(17906)	(19460)	(12322)
Втрати від участі в капіталі	2255	0	0	0	0	0
Інші витрати	2270	0	(83)	0	0	(1)
Фінансовий результат до оподаткування:						
прибуток	2290	4769	2497	4614	40754	47809
збиток	2295	–	–	–	–	–
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(4288)	(2329)	(2707)	(8996)	(11088)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0	0	0	0
Чистий фінансовий результат:						
прибуток	2350	481	168	1907	31758	36721
збиток	2355	–	–	–	–	–

Джерело: складено автором на основі даних [50]

Додаток М

**Порівняльна інформація про чистий дохід від реалізації,
собівартість реалізованої продукції та чистий фінансовий результат**

АТ «ДАЗ» у 2019–2022 роках, тис. грн

Показник	Станом на					Відхилення 2022 до 2019	
	01.01. 2019	01.01. 2020	01.01. 2021	01.01. 2022	01.01. 2023	абсо- лютне	темп приросту, %
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	327538	215433	147746	173113	175555	-151983	-46,40
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	266891	186755	75013	63557	58545	-208346	-78,06
Чистий фінансовий результат	481	168	1907	31758	36721	36240	7534,30

Джерело: складено автором на основі [50]

Додаток Н

**Основні показники діяльності АТ «ДАЗ» для визначення типу фінансової
стійкості станом на 31.12.2022 року**

Показник <i>1</i>	Алгоритм розрахунку <i>2</i>	Значення, тис. грн <i>3</i>
Запаси та виробничі витрати (ЗВ)	ф.1 р.(1100 + 1110)	143605
Власний оборотний капітал (ВОК)	ф.1 р.(1495 – 1095)	–48618
Власний оборотний та довгостроковий залучений капітал (ВОДЗК)	ф.1 р. (1495 – 1095 +1595)	22770
Власний оборотний, поточний (короткострокові кредити банків) та довгостроковий залучений капітал (ВОПДЗК)	ф.1 р. (1495 – 1095 +1595 + 1600)	22770
Нестача або надлишок ВОК	ВОК – ЗВ	–192223
Нестача або надлишок ВОДЗК	ВОДЗК – ЗВ	–120835
Нестача або надлишок ВОПДЗК	ВОПДЗК – ЗВ	–120835

Джерело: складено автором на основі [50]

Додаток П

Аналіз показників фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності

АТ «ДАЗ» за 2019–2022 роки

Показник	Станом на					Відхилення 2022 до 2019	
	01.01. 2019	01.01. 2020	01.01. 2021	01.01. 2022	01.01. 2023	абсо- лютне	темп приросту, в.п.
<i>I</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>
Фінансова стійкість							
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	0,27	0,30	0,27	0,30	0,33	0,06	23,35
Коефіцієнт фінансової залежності	3,77	3,29	3,74	3,29	3,06	-0,71	-18,93
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,36	0,44	0,36	0,44	0,49	0,13	34,72
Коефіцієнт фінансового ризику (заборгованості)	2,77	2,29	2,74	2,29	2,06	-0,71	-25,77
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,73	0,70	0,73	0,70	0,67	-0,06	-8,44
Ліквідність та платоспроможність							
Коефіцієнт поточної ліквідності (коефіцієнт покриття)	1,52	0,97	0,97	1,15	1,09	-0,43	-28,74
Коефіцієнт швидкої (термінової) ліквідності	0,76	0,44	0,45	0,53	0,54	-0,22	-28,10
Коефіцієнт абсолютної (миттєвої) ліквідності	0,006	0,004	0,022	0,015	0,012	0,006	124,407
Коефіцієнт загальної платоспроможності	1,36	1,44	1,36	1,44	1,49	0,13	9,21

Джерело: складено автором на основі [50]

Додаток Р

Аналіз динаміки необоротних активів

АТ «ДАЗ» у 2019–2022 роках, тис. грн

Показник	Станом на					Відхилення 2022 до 2019	
	01.01. 2019	01.01. 2020	01.01. 2021	01.01. 2022	01.01. 2023	абсо- лютне	тем- п при- ро- сту, %
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>
Нематеріальні активи	0	0	0	0	0	0	0
первісна вартість	175	175	175	175	175	0	0
накопичена амортизація	(175)	(175)	(175)	(175)	(175)	0	0
Незавершені капітальні інвестиції	0	0	0	0	0	0	0
Основні засоби	133354	128459	121024	150699	196777	63423	47,56
первісна вартість	1006013	1007818	996127	1036542	1095800	89787	8,93
знос	(872659)	(879359)	(875103)	(885843)	(899023)	26364	3,02
Інвестиційна нерухомість	0	0	0	0	0	0	0
Довгострокові біологічні активи	0	0	0	0	0	0	0
первісна вартість	35	0	0	0	0	-35	-100,00
накопичена амортизація	(35)	0	0	0	0	-35	-100,00
Довгострокові фінансові інвестиції, які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	548	548	548	548	548	0	0
Довгострокові інші фінансові інвестиції	16906	3975	4657	6637	7794	-9112	-53,90
Довгострокова дебіторська заборгованість	0	7516	8765	7034	6920	6920	100,00
Відстрочені податкові активи	128	128	0	0	0	-128	-100,00
Інші необоротні активи	0	0	0	0	0	0	0
Усього необоротних активів	150936	140626	134994	164918	212039	61103	40,48

Джерело: складено автором на основі [50]

Додаток С

Аналіз структури необоротних активів

АТ «ДАЗ» у 2019–2022 роках, тис. грн

Показник	Станом на					Відхилення 2022 до 2019	
	01.01. 2019	01.01. 2020	01.01. 2021	01.01. 2022	01.01. 2023	абсо- лютне	темп приросту, %
<i>I</i>	2	3	4	5	6	7	8
Основні засоби	133354	128459	121024	150699	196777	63423	47,56
питома вага, %	88,35	91,35	89,65	91,38	92,80	4,45	–
Довгострокові фінансові інвестиції	17454	4523	5205	7185	8342	–9112	–52,21
питома вага, %	11,56	3,22	3,86	4,36	3,94	–7,62	–
Довгострокова дебіторська заборгованість	0	7516	8765	7034	6920	6920	100,00
питома вага, %	0	5,34	6,49	4,26	3,26	3,26	–
Відстрочені податкові активи	128	128	0	0	0	–128	–100,00
питома вага, %	0,09	0,09	0	0	0	–0,09	–
Усього необоротних активів	150936	140626	134994	164918	212039	61103	40,48

Джерело: складено автором на основі [50]

Додаток Т

Розподіл основних засобів за характером призначення

АТ «ДАЗ» у 2019–2022 роках, тис. грн

Показник	Станом на					Відхилення 2022 до 2019	
	01.01. 2019	01.01. 2020	01.01. 2021	01.01. 2022	01.01. 2023	абсо- лютне	темп приросту, %
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>
Основні засоби виробничого призначення	118790	127392	120050	149816	195910	77120	64,92
питома вага, %	89,08	99,17	99,20	99,41	99,56	10,48	–
Основні засоби невиробничого призначення	14564	1067	974	883	867	–13697	–94,05
питома вага, %	10,92	0,83	0,80	0,59	0,44	–10,48	–
Усього основних засобів	133354	128459	121024	150699	196777	63423	47,56

Джерело: складено автором на основі [50]

Аналіз динаміки та структури оборотних активів

АТ «ДАЗ» у 2019–2022 роках, тис. грн

Показник	Станом на					Відхилення 2022 до 2019	
	01.01. 2019	01.01. 2020	01.01. 2021	01.01. 2022	01.01. 2023	абсо- лютне	темп приросту, %
<i>I</i>	2	3	4	5	6	7	8
Запаси	151856	137302	141926	142641	143605	-8251	-5,43
питома вага, %	50,44	55,15	54,00	54,01	50,00	-0,44	-
Поточні біологічні активи	20	0	0	0	0	-20	-100,00
питома вага, %	0,01	0	0	0	0	-0,01	-
Поточна дебіторська заборгованість	146089	108553	110034	114194	134041	-12048	-8,25
питома вага, %	48,53	43,60	41,86	43,24	46,67	-1,86	-
Грошові кошти	1094	991	5962	3544	3287	2193	200,46
питома вага, %	0,36	0,40	2,27	1,34	1,14	0,78	-
Витрати майбутніх періодів	27	23	39	18	47	20	74,07
питома вага, %	0,009	0,009	0,015	0,007	0,016	0,007	-
Інші оборотні активи	1966	2103	4871	3715	6240	4274	217,40
питома вага, %	0,65	0,84	1,85	1,41	2,17	1,52	-
Усього оборотних активів	301052	248972	262832	264112	287220	-13832	-4,59

Джерело: складено автором на основі [50]

Додаток Ф

Аналіз динаміки та структури грошових коштів

АТ «ДАЗ» у 2019–2022 роках, тис. грн

Показник	Станом на					Відхилення 2022 до 2019	
	01.01. 2019	01.01. 2020	01.01. 2021	01.01. 2022	01.01. 2023	абсо- лютне	темп приросту, %
<i>I</i>	2	3	4	5	6	7	8
Поточні фінансові інвестиції	200	960	5960	3524	3265	3065	1532,50
питома вага, %	18,28	96,87	99,97	99,44	99,33	81,05	–
Гроші та їх еквіваленти	894	31	2	20	22	–872	–97,54
питома вага, %	81,72	3,13	0,03	0,56	0,67	–81,05	–
Усього грошових коштів	1094	991	5962	3544	3287	2193	200,46

Джерело: складено автором на основі [50]

Додаток X

**Показники оцінки ефективності управління сукупними активами
та їх структурними частинами АТ «ДАЗ» у 2019–2022 роках**

Показник	Станом на					Відхилення 2022 до 2019	
	01.01. 2019	01.01. 2020	01.01. 2021	01.01. 2022	01.01. 2023	абсо- лютне	темп приросту
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>
Сукупні активи							
Коефіцієнт постійності	0,33	0,36	0,34	0,38	0,42	0,09	27,18
Коефіцієнт мобільності	0,67	0,64	0,66	0,62	0,58	-0,09	-13,63
Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	1,99	1,77	1,95	1,60	1,35	-0,64	-32,09
Коефіцієнт оборотності	0,72	0,55	0,37	0,40	0,35	-0,37	-51,48
Тривалість одного обороту, дні	497	651	969	892	1024	527	106,09
Рентабельність, %	0,11	0,04	0,48	7,40	7,36	7,25	6811,47
Необоротні та оборотні активи							
Індекс постійного активу	1,26	1,19	1,27	1,26	1,30	0,04	3,10
Коефіцієнт оборотності необоротних активів	2,17	1,53	1,09	1,05	0,83	-1,34	-61,85
Тривалість одного обороту необоротних активів, дні	166	235	329	343	435	269	162,10
Рентабельність необоротних активів, %	0,32	0,12	1,41	19,26	17,32	17,00	5334,34
Власні оборотні кошти, тис. грн	-30998	-22109	-28719	-34451	-48618	-17620	56,84
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами	-0,10	-0,09	-0,11	-0,13	-0,17	-0,07	64,40
Коефіцієнт маневрування власних оборотних коштів	-0,0288	-0,0014	-0,0001	-0,0006	-0,0005	0,0283	-98,4310

Продовження додатка X

1	2	3	4	5	6	7	8
Коефіцієнт реальної вартості оборотних активів у майні	0,67	0,64	0,66	0,62	0,58	-0,09	-13,63
Коефіцієнт покриття оборотних активів	1,52	0,97	0,97	1,15	1,09	-0,43	-28,74
Коефіцієнт завантаження оборотних активів	0,92	1,16	1,78	1,53	1,64	0,72	78,00
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,09	0,87	0,56	0,66	0,61	-0,48	-43,82
Тривалість одного обороту оборотних активів, дні	331	416	640	549	589	258	78,00
Коефіцієнт ефективності (прибутковості) оборотних активів	0,20	0,12	0,28	0,41	0,41	0,21	102,23
Рентабельність оборотних активів, %	0,16	0,07	0,73	12,02	12,78	12,62	7901,96
Основні засоби							
Коефіцієнт зносу (амортизації)	0,87	0,87	0,88	0,85	0,82	-0,05	-5,42
Коефіцієнт придатності	0,13	0,13	0,12	0,15	0,18	0,05	35,47
Коефіцієнт оновлення	0,036	0,012	0,011	0,039	0,055	0,019	51,839
Коефіцієнт вибуття	0,0191	0,0100	0,0225	0,0003	0,0009	-0,0182	-95,0962
Коефіцієнт реальної вартості майна	0,54	0,61	0,61	0,62	0,62	0,08	13,57
Фондовіддача (коефіцієнт оборотності)	2,46	1,68	1,22	1,15	0,89	-1,57	-63,68
Фондомісткість	0,41	0,60	0,82	0,87	1,12	0,71	175,31
Фондоозброєність	61,06	118,94	134,17	248,68	399,14	338,08	553,69
Тривалість одного обороту, дні	147	215	295	313	404	257	175,31
Рентабельність реальної вартості майна, %	0,20	0,07	0,79	11,96	11,88	11,68	5985,69
Рентабельність, %	0,36	0,13	1,58	21,07	18,66	18,30	5073,70

Продовження додатка X

1	2	3	4	5	6	7	8
Запаси							
Коефіцієнт покриття	0,20	0,28	0,25	-0,16	-0,25	-0,45	-225,50
Коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними коштами	-0,20	-0,16	-0,20	-0,24	-0,34	-0,14	65,85
Коефіцієнт оборотності	2,16	1,57	1,04	1,21	1,22	-0,94	-43,32
Тривалість одного обороту, дні	167	229	346	297	294	127	76,44
Рентабельність, %	0,32	0,12	1,34	22,26	25,57	25,25	7972,94
Дебіторська заборгованість							
Коефіцієнт оборотності	2,24	1,98	1,34	1,52	1,31	-0,93	-41,59
Тривалість одного обороту, дні	161	181	268	237	275	114	71,20
Рентабельність, %	0,33	0,15	1,73	27,81	27,40	27,07	8220,04
Грошові кошти							
Коефіцієнт оборотності	299,39	217,39	24,78	48,85	53,41	-245,98	-82,16
Тривалість одного обороту, дні	1	2	15	7	7	6	460,57
Рентабельність залишку грошових коштів, %	43,97	16,95	31,99	896,11	1117,16	1073,19	2440,90

Джерело: складено автором на основі [50]

Додаток Ц

Порядок розрахунку інтегральних і проміжних показників моделей імовірності банкрутства та класу за рівнем фінансового стану підприємства

Показник	Джерело інформації (форма звітності, код рядка)	Алгоритм розрахунку
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
Модель Е. Альтмана (США, 1983) $Z = 0,717 * X_1 + 0,847 * X_2 + 3,107 * X_3 + 0,42 * X_4 + 0,995 * X_5$		
X ₁	ф.1 р. (1195 – 1695) ÷ ф.1 р.1300	Відношення чистого оборотного капіталу до сукупних активів
X ₂	ф.1 р. 1420 ÷ ф.1 р.1300	Відношення нерозподіленого прибутку до сукупних активів
X ₃	ф.2 р. (2290 + 2250) ÷ ф.1 р.1300	Відношення прибутку до оподаткування та виплати відсотків до сукупних активів
X ₄	ф.1 р. 1495 ÷ ф.1 р. (1595 + 1695 + 1700)	Відношення власного капіталу до сукупних зобов'язань
X ₅	ф.2 р. 2000 ÷ ф.1 р.1300	Відношення чистого доходу від реалізації до сукупних активів
Модель Р. Ліса (Великобританія, 1972) $Z = 0,063 * X_1 + 0,092 * X_2 + 0,057 * X_3 + 0,001 * X_4$		
X ₁	ф.1 р. 1195 ÷ ф.1 р.1300	Відношення оборотних активів до сукупних активів
X ₂	ф.2 р. 2190 (2195) ÷ ф.1 р.1300	Відношення операційного прибутку до сукупних активів
X ₃	ф.1 р. 1420 ÷ ф.1 р.1300	Відношення нерозподіленого прибутку до сукупних активів
X ₄	ф.1 р. 1495 ÷ ф.1 р.(1595 + 1695)	Відношення власного капіталу до сукупних зобов'язань
Модель Г. Спрінгейта (США та Канада, 1978) $Z = 1,03 * X_1 + 3,07 * X_2 + 0,66 * X_3 + 0,4 * X_4$		
X ₁	ф.1 р. (1495 – 1095) ÷ ф.1 р.1300	Відношення власного оборотного капіталу до сукупних активів
X ₂	ф.2 р. (2290 + 2250) ÷ ф.1 р.1300	Відношення прибутку до оподаткування та виплати відсотків до сукупних активів
X ₃	ф.2 р. 2290 (2295) ÷ ф.1 р.1695	Відношення прибутку до оподаткування до поточних зобов'язань
X ₄	ф.2 р. 2000 ÷ ф.1 р.1300	Відношення чистого доходу від реалізації до сукупних активів
Модель О.О. Терещенка (Україна, 2004) $Z = 1,5 * X_1 + 0,08 * X_2 + 10 * X_3 + 5 * X_4 + 0,3 * X_5 + 0,1 * X_6$		
X ₁	ф.1 р. (1160 + 1165) ÷ ф.1 р.(1595 + 1695)	Відношення грошових коштів до сукупних зобов'язань
X ₂	ф.1 р. 1300 ÷ ф.1 р. (1595 + 1695)	Відношення сукупних активів до сукупних зобов'язань
X ₃	ф.2 р. 2350 (2355) ÷ ф.1 р.1300	Відношення чистого прибутку (збитку) до сукупних активів

Продовження додатка Ц

1	2	3
X ₄	ф.2 р. 2350 (2355) ÷ ф.2 р.2000	Відношення чистого прибутку (збитку) до чистого доходу від реалізації
X ₅	ф.1 р. 1101 ÷ ф.2 р.2000	Відношення виробничих запасів до чистого доходу від реалізації
X ₆	ф.2 р. 2000 ÷ ф.1 р.1300	Відношення чистого доходу від реалізації до сукупних активів
Модель А.В. Матвійчука (Україна, 2005) $Z = 0,033 * X_1 + 0,268 * X_2 + 0,045 * X_3 - 0,018 * X_4 - 0,004 * X_5 - 0,015 * X_6 + 0,702 * X_7$		
X ₁	ф.1 р. 1195 ÷ ф.1 р.1095	Відношення оборотних активів до необоротних активів
X ₂	ф.2 р. 2000 ÷ ф.1 р.1695	Відношення чистого доходу від реалізації до поточних зобов'язань
X ₃	ф.2 р. 2000 ÷ ф.1 р.1495	Відношення чистого доходу від реалізації до власного капіталу
X ₄	ф.1 р. 1300 ÷ ф.2 р.2000	Відношення сукупних активів до чистого доходу від реалізації
X ₅	ф.1 р. (1195 – 1695) ÷ ф.1 р.1195	Відношення різниці оборотних активів та поточних зобов'язань до оборотних активів
X ₆	ф.1 р. (1595 + 1695) ÷ ф.1 р.1300	Відношення суми довгострокових та поточних зобов'язань до сукупних активів
X ₇	ф.1 р. 1495 ÷ ф.1 р. (1595 + 1695)	Відношення власного капіталу до сукупних зобов'язань
Модель Міністерства фінансів України (2016) $Z = 0,025 * K_1 + 1,9 * K_3 + 0,45 * K_6 + 1,5 * K_8 + 0,03 * K_9 - 0,5$		
K ₁	ф.1 р. 1195 ÷ ф.1 р.1695	Відношення оборотних активів до поточних зобов'язань
K ₃	ф.1 р. 1495 ÷ ф.1 р.1900	Відношення власного капіталу до валюти балансу
K ₆	ф.2 р. 2190 (2195) ÷ ф.2 р.2000	Відношення фінансового результату від операційної діяльності до чистого доходу від реалізації
K ₈	ф.2 р. 2350 (2355) ÷ ф.1 р.1300	Відношення чистого фінансового результату до валюти балансу
K ₉	ф.2 р. 2000 ÷ ф.1 р. (1195 – 1160 – 1165)	Відношення чистого доходу від реалізації до операційних оборотних активів

Джерело: складено автором на основі [4; 19; 26; 28; 49; 55]

Додаток Ш

**Розрахунок проміжних показників моделей імовірності банкрутства та класу
за рівнем фінансового стану АТ «ДАЗ» за 2019–2022 роки**

Показник	Станом на					Відхилення 2022 до 2019
	01.01.2019	01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023	
<i>I</i>	2	3	4	5	6	7
Модель Е. Альтмана						
X ₁	0,23	-0,02	-0,02	0,08	0,05	-0,18
X ₂	0,01	0,01	-0,02	0,03	0,10	0,09
X ₃	0,04	0,09	0,06	0,14	0,12	0,08
X ₄	0,36	0,44	0,36	0,44	0,49	0,13
X ₅	0,72	0,55	0,37	0,40	0,35	-0,37
Модель Р. Ліса						
X ₁	0,67	0,64	0,66	0,62	0,58	-0,09
X ₂	-0,06	-0,25	0,05	0,13	0,11	0,17
X ₃	0,01	0,01	-0,02	0,03	0,10	0,09
X ₄	0,36	0,44	0,36	0,44	0,49	0,13
Модель Г. Спрінгейта						
X ₁	-0,07	-0,06	-0,07	-0,08	-0,10	-0,03
X ₂	0,04	0,09	0,06	0,14	0,12	0,08
X ₃	0,02	0,01	0,02	0,18	0,18	0,16
X ₄	0,72	0,55	0,37	0,40	0,35	-0,37
Модель О.О. Терещенка						
X ₁	0,003	0,004	0,020	0,012	0,010	0,01
X ₂	1,36	1,44	1,36	1,44	1,49	0,13
X ₃	0,001	0,0004	0,005	0,074	0,074	0,07
X ₄	0,001	0,001	0,013	0,183	0,209	0,21
X ₅	0,18	0,28	0,53	0,48	0,48	0,30
X ₆	0,72	0,55	0,37	0,40	0,35	-0,37
Модель А.В. Матвійчука						
X ₁	1,99	1,77	1,95	1,60	1,35	-0,64
X ₂	1,66	0,84	0,54	0,76	0,66	-1,00
X ₃	2,73	1,82	1,39	1,33	1,07	-1,66
X ₄	1,38	1,81	2,69	2,48	2,84	1,46
X ₅	0,34	-0,03	-0,03	0,13	0,08	-0,26
X ₆	0,73	0,70	0,73	0,70	0,67	-0,06
X ₇	0,36	0,44	0,36	0,44	0,49	0,13
Модель Міністерства фінансів України						
K ₁	1,52	0,97	0,97	1,15	1,09	-0,43
K ₃	0,27	0,30	0,27	0,30	0,33	0,06
K ₆	-0,08	-0,45	0,13	0,33	0,33	0,41
K ₈	0,001	0,0004	0,005	0,074	0,074	0,07
K ₉	1,09	0,87	0,58	0,66	0,62	-0,47

Джерело: складено автором на основі [50]

Копія наукової публікації за темою кваліфікаційної роботи**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВ
ПІД ВПЛИВОМ РИЗИКІВ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ
ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ**

Лебідь Тетяна Володимирівна

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Університет митної справи та фінансів*

Дудчик Оксана Юрївна

*кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри
фінансів, банківської справи та страхування,
Університет митної справи та фінансів
ORCID: 0000-0002-4794-1874*

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4883/>

Активи суб'єктів господарювання відіграють дуже важливу роль у здійсненні ефективної діяльності підприємств. Як оборотні, так і необоротні активи являються головним джерелом вартості та забезпечення продуктивного функціонування підприємств.

Згідно з Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» «активи – це ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигод у майбутньому» [1].

Одним з важливих аспектів у сучасному бізнес-середовищі є ефективне управління активами підприємств. Раціональне фінансування та використання своїх активів дозволяє суб'єктам господарювання здійснювати значний вплив на хід виробництва, фінансові результати та фінансовий стан, досягати успіху у своїй діяльності [2, с. 101].

Однак з введенням воєнного стану в Україні в лютому 2022 року перед суб'єктами господарювання постали нові проблеми та виклики.

У зв'язку з тимчасовою окупацією Російською Федерацією частини територій нашої держави українські компанії повністю або частково втратили контроль над своїми підрозділами, в тому числі й над їхніми активами, які розташовані на тимчасово окупованих територіях, та зазнали суттєвих економічних втрат внаслідок цього. Оскільки ці підприємства стали недоступними для замовників та постачальників, то в цілому по Україні відбулися значні негативні зміни в логістичному ланцюжку постачання сировини, матеріалів, товарів чи послуг.

Для забезпечення ефективного управління активами, під впливом ризиків воєнного стану, суб'єкти господарювання України змушені додатково витратити суттєві ресурси на захист активів від знищень чи пошкоджень, впровадження систем виявлення можливих загроз та оперативного реагування на них.

Водночас воєнні дії на значній території України призвели до безпосереднього знищення активів суб'єктів господарювання, зокрема будівель, устаткування, інфраструктури тощо. На їх відновлення та подолання результатів

Продовження додатка Щ

руйнувань підприємствам доводиться додатково в значних обсягах спрямовувати фінансові та інші ресурси, які можна було б витратити на розвиток та покращення своєї фінансово-господарської діяльності.

Економічна нестабільність в Україні негативно вплинула й на стан дебіторської заборгованості, яка є однією з важливих складових активів підприємств. Так, в умовах воєнного стану знизилася спроможність контрагентів погашати свої заборгованості через відсутність товарів чи послуг для реалізації, втрату робочих місць та, як наслідок, зниження платоспроможності клієнтів, валютні коливання, невиконання умов договорів тощо.

У реаліях сьогодення подолання складних викликів, з якими зіткнулися суб'єкти господарювання з введенням воєнного стану в Україні, стало надважливим завданням, яке вимагає швидкого реагування та впровадження нових стратегій та ініціатив.

Серед основних напрямів покращення системи управління активами можна виділити такі:

1. Ретельне планування дій та заходів для запобігання чи мінімізації негативних наслідків кризових ситуацій, в тому числі з метою виведення з потенційно небезпечних регіонів виробничих потужностей або їх реорганізації.

2. Диверсифікація бази постачальників і залучення альтернативних джерел постачання обладнання, сировини чи інших активів для забезпечення безперебійного виробничого процесу.

3. Вивчення стану кредитоспроможності потенційних та існуючих партнерів, розширення клієнтської бази, контроль над своєчасністю здійснення платежів.

4. Збереження нематеріальних активів, документації, важливої інформації шляхом здійснення їх резервного копіювання для швидкого відновлення повноцінної діяльності підприємств після завершення воєнного стану.

5. Впровадження сучасних інформаційних систем для відстеження потенційних ризиків та прийняття оперативних рішень у надзвичайних ситуаціях.

Підсумовуючи вище сказане, можна стверджувати, що для підвищення ефективності управління активами та подолання викликів воєнного часу в Україні керівництву суб'єктів господарювання необхідно здійснювати чітке стратегічне планування, швидко адаптуватися до внутрішніх та зовнішніх змін, дієво реагувати на кризові ситуації.

Список літератури:

1. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 19.10.2023).

2. Васьківська К. В., Сич О. А. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник. Львів : ГАЛИЧ-ПРЕС, 2017. 236 с. URL: <http://surl.li/akjkx> (дата звернення: 19.10.2023).

Додаток Ю

**Основні показники АТ «ДАЗ» за 2006-2022 роки для побудови множинних
кореляційно-регресійних моделей**

Показник / Дата	Основні засоби, тис. грн	Запаси, тис. грн	Дебі- торська заборго- ваність, тис. грн	Гроші та їх еквіва- ленти, тис. грн	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	Фондо- віддача основних засобів	Коефіцієнт оборотності активів
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>
01.01.2007	32639	24716	45155	41228	87013	2,666	0,597
01.01.2008	137776	35724	48266	54311	95091	0,690	0,329
01.01.2009	137899	51215	44886	90678	127343	0,923	0,379
01.01.2010	126713	54739	70411	40174	125189	0,988	0,321
01.01.2011	115300	70005	127786	51981	188643	1,636	0,367
01.01.2012	108982	66951	146039	65903	216005	1,982	0,403
01.01.2013	104891	91242	75493	94008	268979	2,564	0,560
01.01.2014	105228	94164	65604	43450	306917	2,917	0,615
01.01.2015	116033	120064	86446	45471	329392	2,839	0,732
01.01.2016	112251	135757	74503	34974	290543	2,588	0,684
01.01.2017	119717	141359	129035	4860	342753	2,863	0,740
01.01.2018	131319	143407	148870	409	421811	3,212	0,897
01.01.2019	133354	151856	146089	1094	327538	2,456	0,725
01.01.2020	128459	137302	108553	991	215433	1,677	0,553
01.01.2021	121024	141926	110034	5962	147746	1,221	0,371
01.01.2022	150699	142641	114194	3544	173113	1,149	0,403
01.01.2023	196777	143605	134041	3287	175555	0,892	0,352

Джерело: складено автором на основі [50]